

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL SORUNLARA
YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN PARETO ANALİZİ YÖNTEMİYLE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra ÇİFTÇİOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Arcan AYDEMİR

TEMMUZ, 2025

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı;

☐ Baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Arcan AYDEMİR’in sorumluluğunda tamamladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metin içerisinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı taahhüt ederim.

☐ Turnitin benzerlik programından alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranının % 7 olduğunu beyan ederim.

Aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Artvin Çoruh Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin ... ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

...../...../20.....

Esra ÇİFTÇİOĞLU

ORCID NO: 0000-0003-2200-7660

İmza

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ PROGRAMI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL SORUNLARA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN PARETO ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Esra Çiftçioğlu
ORCID NO: 0000-0003-2200-7660

Başkan: : Prof. Dr. Gökçe KILIÇOĞLU

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Melike ÖZER TAYMUR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Arcan AYDEMİR

ONAY:

Bu Yüksek Lisans tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 02/07/2025 tarihinde oybirliği ile uygun görülmüş ve kabul edilmiştir.

.../.../.....

Prof. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

“Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşlerinin pareto analizi yöntemiyle incelenmesi” konusunda yapılan bu çalışma; Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek lisans eğitimine başladığım ilk andan itibaren çalışmama ışık tutarak ufkumu genişleten, her aşamada destek sağlayan, her zaman görüşlerine başvurduğum, tezime büyük bir katkı sunan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Arcan AYDEMİR’e çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca kapılarını ardına kadar açan, bilgi ve engin tecrübesiyle beni aydınlatan, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Özlem ULU KALIN’a teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunma sınavıma katılarak değerli fikirleriyle katkıda bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Gökçe KILIÇOĞLU ve Dr. Öğr. Üyesi Melike ÖZER TAYMUR’a teşekkür ederim.

Çalışmama katılım sağlayarak dürüst ve samimi yanıtlar veren sevgili ortaokul öğrencilerine, süreç içerisinde bana yardımcı olan sosyal bilgiler öğretmenlerime teşekkür ederim.

Bugünkü başarıyı bana benden daha çok inanan, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen çok kıymetli aileme borçluyum. Hazırlamış olduğum çalışmamı aileme armağan ediyorum.

Esra ÇİFTÇİOĞLU

Artvin – 2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMA DİZİNİ	VIII
ŞEKİL LİSTESİ	IX
TABLO LİSTESİ.....	X
ÖZET	XI
ABSTRACT	XIII
1 GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	3
1.1.1 Araştırmanın Alt Problemleri	4
1.2 Araştırmanın Amacı	5
1.3 Araştırmanın Önemi.....	5
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6 Tanımlar	6
2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1 Küresel Sorunlar	8
2.1.1 Küresel Isınma.....	9
2.1.2 Doğal Afetler	10
2.1.3 Açlık	12
2.1.4 Susuzluk	13
2.1.5 Terör	14
2.1.6 Göç	15
2.1.7 Çevre Sorunları ve Kirlilikler	16
2.1.7.1 Su Kirliliği	17
2.1.7.2 Hava Kirliliği	18
2.1.7.3 Toprak Kirliliği	18
2.1.8 Kıtlık.....	19
2.1.9 Savaş.....	20
2.1.10 Salgın Hastalıklar	21
2.2 Eğitim ve Küresel Sorunlar	22
2.2.1 Sosyal Bilgiler ve Küresel Sorunlar	24
2.2.1.1 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Küresel Sorunlar.....	25

2.2.1.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küresel Sorunlar	29
3 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34
3.1 Sosyal Bilgilerde Küresel Sorunlara Odaklanan Çalışmalar	34
3.2 Eğitimde Pareto Analizine Odaklanan Çalışmalar.....	36
4 YÖNTEM	39
4.1 Araştırmanın Modeli	39
4.2 Çalışma Grubu	39
4.3 Veri Toplama Aracı	40
4.4 Verilerin Toplanması.....	41
4.5 Verilerin Analizi.....	41
4.6 Geçerlilik ve Güvenirlik	43
4.7 Araştırmanın Etiği	44
5 BULGULAR	45
5.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	45
5.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
5.2.1 Kirlilik Ana Nedenine İlişkin Bulgular	47
5.2.2 Küresel Isınma Ana Nedenine İlişkin Bulgular.....	50
5.2.3 Doğal Afetler Ana Nedenine İlişkin Bulgular.....	53
5.2.4 Savaşlar Ana Nedenine İlişkin Bulgular	55
5.2.5 Açlık Ana Nedenine İlişkin Bulgular	58
5.2.6 Kuraklık/Kıtlık Ana Nedenine İlişkin Bulgular	60
5.2.7 Küresel İklim Değişikliği Ana Nedenine İlişkin Bulgular	63
5.2.8 Sosyal/Siyasal Sorunlar Ana Nedenine İlişkin Bulgular.....	65
5.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	67
5.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	69
5.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	73
5.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	78
6 SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER	83
6.1 Sonuç ve Tartışma.....	83
6.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	83
6.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	84
6.1.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	88
6.1.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	90
6.1.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	91
6.1.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma	93

6.2 Öneriler	95
KAYNAKLAR	97
EKLER	108
EK-1. Veri Toplama Aracı.....	108
EK-2. Veli İzin Formu.....	111
EK-3. Öğrenci Katılım Formu	112
EK-4. Öğrenci Görsel –İşitsel Kayıt ve Mülakat Onay Formu	113
EK-5. Öğrenci Görüşlerinden Örnek Kesitler.....	114
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI	116
ETİK KURUL İZİN YAZISI	117
KURUM İZİN YAZILARI	119

KISALTMA DİZİNİ

AFAD	Afet ve Acil Durum
BM	Birleşmiş Milletler
Ed	Editör
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
FBDÖP	Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Ss	Sayfa Sayısı
SBDÖP	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
VD	Ve Diğerleri
YÖKTEZ	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı TezMerkezi

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1 Ders Kitabı Görseli-1 (Ol vd., 2024).....	30
Şekil 2.2 Ders kitabı görseli- 2 (Azer, 2024).....	31
Şekil 2.3 Ders kitabı görseli-3 (Özensoy, 2024)	33
Şekil 4.1 Kümülatif yüzde sınırları ve öncelik durumu göstergeleri (Özcan, 2001'den akt. Ünsal, 2018)	43
Şekil 5. 1 Küresel sorunların “ <i>kirlilik</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği.....	50
Şekil 5. 2 Küresel sorunların “ <i>küresel ısınma</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği	52
Şekil 5. 3 Küresel sorunların “ <i>doğal afetler</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği	55
Şekil 5. 4 Küresel sorunların “ <i>savaşlar</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği.....	58
Şekil 5. 5 Küresel sorunların “ <i>açlık</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği.....	60
Şekil 5. 6 Küresel sorunların “ <i>kuraklık/kıtlık</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği	63
Şekil 5. 7 Küresel sorunların “ <i>küresel iklim değişikliği</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği	65
Şekil 5. 8 Küresel sorunların “ <i>sosyal/siyasal sorunlar</i> ” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği	67
Şekil 5. 9 Küresel sorunların ortaya çıkarabileceği olumsuzluklara ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği.....	73

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 4. 1 Çalışma grubunda yer alan katılımcılara yönelik bulgular	40
Tablo 5. 1 Katılımcıların küresel sorunlara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular.....	45
Tablo 5. 2 Küresel sorunların “kirlilik” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	48
Tablo 5. 3 Küresel sorunların “küresel ısınma” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	51
Tablo 5. 4 Küresel sorunların “doğal afet” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	53
Tablo 5. 5 Küresel sorunların “savaşlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	56
Tablo 5. 6 Küresel sorunların “açlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	59
Tablo 5. 7 . Küresel sorunların “kuraklık/kıtlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	61
Tablo 5. 8 Küresel sorunların “küresel iklim değişikliği” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	64
Tablo 5. 9 Küresel sorunların “sosyal/siyasal sorunlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	66
Tablo 5. 10 Katılımcıların en çok etkilendiği küresel sorunlara ilişkin bulgular	68
Tablo 5. 11 Katılımcıların küresel sorunların oluşturabileceği olumsuzluklara yönelik görüşlerinin pareto analizi bulguları.....	69
Tablo 5. 12 Katılımcıların küresel sorunlara yönelik verdiği/verebileceği tepkilere ilişkin bulgular	74
Tablo 5. 13 Katılımcıların küresel sorunların çözümünde kimlere görev düştüğüne yönelik görüşleri	79

Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi

Esra ÇİFTÇİOĞLU

Araştırmanın amacı, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin küresel sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın çalışma grubu Artvin ilinde yer alan ortaokullarda öğrenim gören toplam 110 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomonoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler içerik ve pareto analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin küresel sorun olarak sıklıkla tekrarladığı problemlerin savaş, küresel ısınma, doğal afet olduğuna ulaşılmıştır. Katılımcıların küresel sorunların nedenlerine yönelik görüşleri ise kirlilik, küresel ısınma, doğal afetler, savaşlar, açlık, kuraklık-kıtlık, küresel iklim değişikliği, sosyal-siyasal sorunlar gibi ana nedenlerde kategorize edilmiştir. Elde edilen verilere göre kirliliğin en yaygın tekrarlanan nedeninin yere çöp atmak; küresel ısınmanın egzoz dumanı ve fabrika bacası; doğal afetlerin ağaçların kesilmesi; savaşların toprak kazanma arzusu; açlığın israf; kuraklık/kıtlığın gıdanın çöpe atılması; küresel iklim değişikliğinin parfüm kullanımı ve doğanın tahrip edilmesi, sosyal-siyasal sorunların ise iç kavgalar şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde onların hayatını en fazla etkileyecek olan küresel sorunun kirlilik olduğu saptanmıştır. Katılımcılar tarafından en sık tekrar edilen küresel sorunlar sonucunda yaşanabilecek olumsuzluk ise ölümler olmuştur. Küresel sorunlara hem eylemsel hem de duygusal tepkiler vereceklerini ifade eden katılımcılar, bu sorunların çözümünde kamu görevlilerine, insanlara çeşitli görevler düştüğünü ileri sürmüşlerdir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda birtakım önerilerde bulunulmuştur. Bu doğrultuda küresel sorunlar konusu işlenirken öğretmenin sınıfıçi gözlemleri ve görüşlerine başvurulabilir. Öğrencilere küresel

sorunların çözümünde rol oynayan yerel ve uluslararası kuruluşlar hakkında bilinçlendirme ve duyarlılık kazandırma çalışmaları yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim-Öğretim, Küresel sorunlar, Pareto analizi, Sosyal bilgiler, Balık kılçığı

Examining Middle School Students Views on Global Problems Using Pareto Analysis Method

Esra Çiftçioğlu

The aim of the research is to reveal the views of secondary school students on global problems. The study group consists of a total of 110 students studying in secondary schools in the province of Artvin. The phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used in the research. The data collected through a semi-structured interview form were analyzed with content and pareto analysis. As a result of the research, it was determined that the problems frequently repeated by the students as global problems were war, global warming, and natural disasters. The participants' views on the causes of global problems were categorized under main reasons such as pollution, global warming, natural disasters, wars, hunger, drought-famine, global climate change, and social-political problems. According to the obtained data, it was determined that the most frequently repeated cause of pollution was littering; global warming was exhaust fumes and factory chimneys; natural disasters were cutting down trees; wars were the desire to gain land; hunger was waste; drought/famine was throwing away food; global climate change was perfume use and destruction of nature; and social-political problems were civil strife. When the participants' views were examined, it was determined that the global problem that would affect their lives the most was pollution. The most frequently repeated negative outcome of global problems by the participants was deaths. The participants, who stated that they would give both actionable and emotional responses to global problems, claimed that public officials and people had various duties in solving these problems. Based on the findings of the study, several recommendations have been made. Teachers' classroom observations and opinions can be consulted when discussing global

issues. Efforts can be made to raise students' awareness and sensitivity to local and international organizations that play a role in solving global problems.

Keywords: Education-Training, Global Problems, Pareto Analysis, Social Studies, Fishbone

1 GİRİŞ

Televizyon, internet, telefon gibi teknolojik cihaz kullanımının artmasıyla ve ulaşım sistemlerinde yaşanan gelişmelerle birlikte bir olay dünyanın her tarafına hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Geçmişte, farklı alanlarda yaşanan değişiklikler toplulukları etkilemiş ve insanlar arası etkileşimi arttırmıştır. Bu etkileşim küreselleşme kavramını ortaya çıkarmıştır. Küreselleşmenin ortaya çıkmasıyla çok sayıda küresel sorun meydana gelmiştir. Bu küresel sorunların ortaya çıkmasında hem kendiliğinden gerçekleşen doğal olayların hem de insan etkisinin varlığı görülmektedir.

Küreselleşme; telekomünikasyon ve ulaşım imkânlarının artmasıyla beraber çeşitli milletlerin daha fazla çatışması sonucu oluşan bir yapılanmadır (Kan, 2009). Bu tanımdan yola çıkarak küreselleşme kavramının insanlığın ortaya çıkışından itibaren var olduğu, şimdilerde ise varlığını fazlasıyla belli eden bir olgu olarak ele alındığı görülmektedir. Bir süreç olarak küreselleşmede insanlar arasında çeşitli nedenlerden dolayı kurulan ilişkiler etkili olmuştur. İnsanların ticari - sosyal temasıyla, yaşanan savaş ve göç olayları ile aralarında ilişki oluşmuştur. Bu ilişki zamanla farklı toplulukları birleştirerek müşterek hayat kavramını oluşturmuştur (Kılıç, 2024). İnsanlar arasındaki ilişkiden doğan küreselleşme beraberinde bir takım problemlerin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Küreselleşme olgusunun kültürel bakımdan meydana getirdiği problemlere bakıldığında; bireyin ulusal kimlik karmaşası içinde olduğu, yaşadığı yere yabancılaşan ve gittikçe kimsesizleşen insanların sayısında artış yaşandığı, üretim yerine daha çok tüketim ağırlıklı yaşamın hâkim olduğu görülmektedir. Küreselleşme kavramı kültürel manada topluma bir taraftan imkân sağlarken diğer taraftan insanlığı tehdit altına alarak toplumdan bir şeyleri götürmektedir (Talas ve Kaya, 2007). Küreselleşme hareketi toplumsal düzeni bozmakta, şehirleşme faaliyetlerini etkileyerek nüfus artışı oluşturmakta, ruhsal gerilimlere sebebiyet vermekte ve aynı zamanda salgın hastalıkların bulaş riskini arttırmaktadır (Siiba, vd., 2024).

Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan küresel sorunlardan biri de hava şartlarına bağlıdır. Eski zamanlardan şimdiki zamana kadar elde edilen verilere göre küresel manada hava şartları değişmiyor gibi algılansa da iklim şartları doğal sebeplerden, insan elinin değmesiyle değişikliğe uğramaktadır. İnsanlardan ve doğal nedenlerden kaynaklanan sorunlara çözüm önerileri geliştirilmezse küresel ısınmayla birlikte bitki örtüsünde değişimlerin meydana geleceği söylenmektedir. Sıcaklık artışıyla buzullar erimeye başlayacak, güneş ışınlarının yeryüzüne yansımaları arttıkça tüm dünyada iklimler değişecek ve ilerleyen süreçte çevreye verilen zarar artacaktır. Verilen zararlarla birlikte doğada yaşamını sürdüren hayvan ve bitki türleri yok olacaktır. Bunun yanı sıra oluşacak su yoksunluğundan kaynaklı tarımda duraksamalar yaşanacak ve kıtlık ortaya çıkacaktır. İnsanlar açlık ve susuzlukla mücadele ederken bir taraftan da buzullar eriyerek okyanuslara karışacaktır. Suların erimesiyle birçok ülke su altında kalma ihtimali ile karşı karşıya gelecektir (Edemen vd., 2023).

Küreselleşme kapsamında ele alınabilecek olgulardan biri de kişi haklarıdır. Kişi haklarına yönelik ortaya çıkan münakaşalar genellikle savaş ve barış gündemlerine yönelik olup kişiler arası ekonomik dengesizliğin olduğu zamanlarda, muhacir-sığınmacı konularından, bağımsızlaşma konularına kadar pek çok konuyu barındırmaktadır. İnsan hakları ilerleyişi küreselleşmeyi desteklemekten çok küreselleşmenin birey ve çevreye dair negatif etkilere karşı verilen reaksiyondur (Mavi ve Yıldız, 2021). İnsanlık namına, insani gelişimlerin yaşanabilmesi için az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlar da dâhil olmak üzere her birey kişinin haklarını gözetken bir düşünceye sahip olmalıdır. Yoksulluk, kıtlık, susuzluk, göç, mülteci sorunu, hastalık, savaş, örgüt gibi problemleri yerel sorun olarak görmemek gerekir. Her manada yerel ve küresel ölçüde yeni projeler geliştirilmeli, globalleşme kavramının ekonomi ayağında demokratikleşme çabası güdülmeli, israf ve isteklerin önüne geçilerek arz talep dengesi korunmalıdır. Temel amaç küresel ölçekte bireyin temel hak ve hürriyetlerini koruma altına almaktır (Tutucu, 2024).

Göçler hem küreselleşmenin ortaya çıkmasında hem de küreselleşme sonucu ortaya çıkacak bir takım sorunların etkili olabilir. Dünya genelinde ülkeler göç hareketlerinin yararı hakkında fikir ayrımına düşmüş haldedir. Bu düşünceler uzun zamandır gündem de olsa da küreselleşmenin hızla devam etmesi, bölgeler arası hareketliliğin olması bireyleri finansal sıkıntıya düşürürken ulusalcılığı arttırarak yabancı düşmanlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda göçmenlerin, ülke ekonomisine

destek sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda göçmenlerin, milli değerleri farklılaştırıp terörizm sorununu ortaya çıkarma ihtimaline karşı, toplumlar kaygı duymaktadır (Segal, 2019). Küreselleşmenin artarak devam etmesi de tüm dünyayı ilgilendiren yeni ve sürekli varlık gösteren farklı bir takım sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilir.

1.1 Problem Durumu

Küreselleşme kavramı yarım asırdan beri dünyayı biçimlendiren kültürel, toplumsal, siyasi, iktisadi farklılıkları ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Küreselleşme olgusu, yapısı gereğince iktisadi olsa da ulusal ya da uluslararası kimliğe sahip kurumlar arasındaki görüşmeler ve etkileşimle oluşan siyasal yapılanmadır (Guttal, 2007). Günümüz dünyasında; dini inançlar, düşünceler, bireyler, maddi varlıklar toplumsal ve politik hatları geçerek küresel alana yayılmıştır. Hal böyleyken bir ülke diğer ülkelerle hem yarış içerisinde hem de birlik beraberlik halindedir. Bu yüzden öğrenme-öğretme süreçlerinde de öğrenciler uluslararası ilişkileri kavrama ve yorumlama noktasında bilinçli olmalıdır. Küreselleşmenin artışıyla bağlantılı olarak küresel problemlerde artmıştır. Bu problemlerin çözüme kavuşturulması için dünya genelinde her vatandaşın problemlere yönelik eylem, şuur, anlayış geliştirmeleri gereklidir. Amaç küresel sorunların doğuracağı her türlü sonuca karşı hazırlıklı olmaktır. Bu hazırlık eğitim ile sağlanacaktır (Durmuş ve Çolak, 2021). Türkiye’de eğitimin amaçları belirlenirken bu durum dikkate alınmış ve öğrenme alanları çerçevesinde gelişen ve değişen dünyada olup bitenleri izleyen, karşılaştığı problemlere çözüm üreten, etkin yurttaş yetiştirmek hedeflenmiştir (MEB, 2018a). Küreselleşme ve buna bağlı olarak küresel sorunlar Türkiye’deki öğrenme-öğretme süreçlerinde bazı dersler kapsamında amaç, içerik, öğrenme çıktısı, beceri, değer boyutunda detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu doğrultuda ifade edilebilecek derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir.

Bireyleri yaşama hazırlayan, derslerden biri olan sosyal bilgiler dersi; geçmişin ve günümüzün değerlerini içeren, farklı alanları içine alan, disiplinler arası yaklaşım benimseyen yapıya sahiptir. Dersin içeriği ve isimleri her ülkenin kendi şartlarına göre şekillenmekte ve sosyal bilimlerin farklı türlerini içermektedir (Aslan, 2016). Sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarının hepsi, kişinin, insanlar arasındaki yerini, çevresiyle olan irtibatını, dünya sistemi içerisinde elde ettiği bilgi ve beceriyi kazanması için önemlidir. Özellikle dünyanın kendi içindeki ahengine uyum sağlayan, etrafında olup bitenlerin farkında olan öğrencilerin var olması için “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanı önemli sayılmıştır. Öğretim programları incelendiğinde küreselleşme kavramının,

eğitimin bir parçası olduğunu görmek aşîkârdır. Kişinin hayatı boyunca, daima milli ve uluslararası etkileşimden etkilendiği gerçeği, eğitimde yok sayılamayacak seviyededir. Sosyal bilgiler dersi muhtevası içinde, bu etkileşimlerden öğrenciler bilgi sahibi olsun istenmiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin genel hedeflerinden sapmadan “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanı dersin içeriğine konulmuştur. Bu öğrenme alanı aynı zamanda öğrencilerin inceleme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğrenciler konuya ilişkin üretecekleri fikir ve oluşturacakları eserlerle kendilerini geliştirebileceklerdir (Çakır, 2019). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ne göre hazırlanan 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP)’nda da hem amaçlarda hem de “*Evimiz Dünya*” öğrenme alanında da küreselleşme ve küresel sorun vurgusu yapılmıştır (MEB, 2024a). Küresel sorunların canlı hayatına olan etkilerinin artması bu sorunların çözümünü önemli hale getirmektedir. Bu sorunların çözümünde ise öncelikle sorunu fark etmek ve nedenlerini öncelikli bir şekilde ortaya çıkarmak gerekir.

Literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersi kapsamında küresel sorunlara ilişkin görüşlere odaklanan birtakım çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu doğrultuda literatürdeki çalışmalarda sosyal bilgiler ders kitapları küresel sorunlar açısından incelenmiş (Aktaş, vd., 2021); öğrenci, öğretmen, veli, sosyal bilgiler öğretmeni, akademisyen, öğretmen adayı gibi farklı çalışma gruplarının küresel sorunlara yönelik görüşlerine odaklanılan çalışmalara (Ateş, 2025; Durmuş ve Çolak; 2021; Gürbüz ve Aydın, 2022; Kan, 2009; Özmen, 2024; Palaz ve Akbaba, 2018; Sert, 2021; Yiğit, 2019) yer verilmiştir. Buna ek olarak literatürde özellikle eğitim alanında pareto analizinin kullanıldığı çalışmalar da mevcuttur (Aydemir, 2024; Bekereci, vd., 2020; Eranıl, 2024; Kaya, 2020; Ünsal, 2018). Literatürdeki benzer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada veriler balık kılçığı tekniği ile toplanmış ve pareto analizi yöntemine göre analiz edilmiştir. Bu doğrultuda hem küresel sorunların öncelikle çözüme ulaştırılması gereken nedenlerinin ortaya çıkarılması hem de farklı bir veri toplama ve analiz örneği sunması açısından çalışmanın literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.1.1 Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırma kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorun olarak ifade edebileceği durumlar nelerdir?
2. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların ana ve alt nedenlerine yönelik görüşleri nelerdir?

3. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların yaşamlarına etkilerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklara yönelik görüşleri nelerdir?
5. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara verecekleri tepkilere yönelik görüşleri nelerdir?
6. Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların çözümünde kimlere hangi görevlerin düşebileceğine yönelik görüşleri nelerdir?

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşlerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda ortaokul öğrencilerine göre küresel sorunların neler olduğunu, küresel sorunların ana ve alt nedenlerini, ortaya çıkan bu sorunlardan hangilerinin kendi hayatlarında etkisi olduğunu belirlemek hedeflenmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin küresel sorunların ortaya çıkarabileceği olumsuzlukların neler olabileceği ve bu olumsuzluklara karşı ne tepki verecekleri, küresel sorunların çözümünde kimlere görevler düşeceğine yönelik görüşleri de araştırma kapsamında ele alınmıştır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Gelişen ve değişen teknoloji sayesinde geçmiş zamandan bu zamana kadar pek çok değişim olmuştur. Bu değişimler canlı- cansız tüm varlıkları tesiri altına almakta ve etkileri gün geçtikçe büyüyüp dünya geneline yayılmaktadır. Bu yayılım nedeniyle küresel çapta sorunlar meydana gelmektedir. Küresel sorunlara yönelik farkındalık kazandırma, çözüm yolları sunma gibi bir takım içerikler ise bireylere eğitim süreçlerinde kazandırılmaktadır. Bu süreçlerin bir parçası olarak ele alındığında sosyal bilgiler dersi de içeriklerinde küreselleşme ve küresel sorun vurgusu yapan bir ders olarak ele alınabilir. Farklı yıllarda yayımlanan sosyal bilgiler öğretim programları ve ders kitaplarında küreselleşme vurgusu yapılmıştır. 1998 İlköğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında küreselleşmeyle doğrudan alakalı konulara sadece 7.sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Yapılandırmacılığa göre hazırlanan 2005 programında ise küreselleşme olgusuna daha fazla yer verildiğinden bu olgu içeriklere daha çok yansıtılmıştır. 2005 SBDÖP’te 4.,5., 6. ve 7.sınıf düzeyinde yer alan ünitelerde küreselleşmenin ülke, birey ve topluma yansımalarına odaklanılmıştır (Sağlam, vd., 2011). 2018 SBDÖP’te de küresel sorun

vurgusu yapılmış, özellikle “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanında bu olgu ele alınmıştır (MEB, 2018a). 2024 yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında oluşturulan SBDÖP’te de sosyal bilgiler dersinin; sürdürülebilir bir dünya için yerelde küresele hem beşeri hem de doğal çevre etkileşimini sorgulayan, Türkiye’nin hem bölgesel hem de küresel bir takım sorunlardaki rolünü yorumlayıp kavrayabilen bireyler yetiştirmeyi hedeflediği açıklanmış, içeriklerde yine küresel sorunlar ele alınmıştır (MEB, 2024a). Sosyal bilgiler dersinin tarihsel süreçte içerikleri ele alındığında küresel sorunlar farklı başlıklarda ve sıklıkta ele alındığı görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada da sosyal bilgilerde yaygın bir şekilde ele alınan bir konu olan küresel sorunların farklı bir yöntemle ele alınması konunun farklı bir boyutta ele alınması açısından önemlidir. Buna ek olarak küresel sorunların bireyin hayatının her döneminde karşılaştığı sorunlar olması, konunun güncellik taşıması ve öğrenci görüşlerinin yeni çalışmalara kaynaklık etmesi açısından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında pareto analizi yöntemi gibi farklı bir yöntemin kullanılması da küresel sorunların öncelikli nedenlerine odaklanılması açısından önemlidir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında kullanılan yöntem açısından da araştırmanın literatüre katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

- Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin görüşme formunda yer alan sorulara dürüst ve samimi cevaplar verdikleri,
- Veri toplama süresince öğrencilerle araştırmacı arasında olumlu ya da olumsuz etkileşim olmadığı varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma 2023-2024 eğitim - öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.
- Artvin Merkez’de yer alan 2 ortaokulda öğrenim gören 110 öğrenci ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Küresel Sorun: Tüm dünya üzerinde etkisini maddi ve manevi ölçülerde gösteren problemlerdir. Bu tip problemler insanlık üzerinde negatif tesirler yaratarak dünyayı yaşanmaz bir hale dönüştürmektedir (Yiğit,2019).

Pareto Analizi: Pareto analizi bir konuya ilişkin ortaya çıkan sorunların nedenlerini önem sırasına göre ayırt etmede kullanılan çubuk grafiğidir (Başaran, 2010).

Sosyal Bilgiler: İyi bir yurttaş olarak ulusal ve evrensel değerlere sahip, programların vurguladığı becerileri günlük yaşamına aktarabilen, çeşitli branşlardan edindiği bilgileri kullanarak gelecek hayatı için doğru yol haritası oluşturan bireyler yetiştirmek amacıyla geliştirilmiş, canlı, yenilenebilen çalışma alanıdır (Çatak, 2020).

2.1 Küresel Sorunlar

Dünya oluşumunu tamamladıktan sonra gelişen ve değişen teknolojinin etkisiyle iletişim, haberleşme, ulaşım, eğitim gibi alanların büyük ölçüde değiştiği gözlemlenmektedir. Uzakları yakın eden teknoloji, farklı ülke topluluklarını birbirine yaklaştırmıştır. Bu yakınlaşmanın etkisiyle dünyada küreselleşme ortaya çıkmıştır. Bir ülkede yapılan, yaşanan olumlu - olumsuz her türlü değişiklik tüm dünyayı da etkilemeye yetmiştir. Yaşanılan gelişmeler bireylerin arzu ve gereksinimlerini başkalaştırmıştır. Bu süreçten özellikle ekonomik olarak etkilenen insanlar, sanayileşmenin baş gösterdiği ülkelerde yaşayan kişiler olmuştur. İktisadi küreselleşmenin artması küresel yetersizliği azaltırken, ucuza eleman çalıştırmakta, işsiz gençlerin sayılarının artmasına ve garantisi az istihdam artışını ortaya çıkarmaktadır. Bu ekonomik küreselleşme ise devletlerarası farklılıklara yol açmaktadır (Aydın ve Çetin, 2016).

Küreselleşme, yeme-içme alışkanlıklarını, yöresel kıyafetleri, kültürleri yani bireylere has olan özelliklerin birbirine benzemesiyle gerçekleşen güçlü oluşumdur. Kültürel çeşitliliğin, konuşulan dilin, gelenek-göreneklerin birbirini andırmasıyla sıradanlaşmıştır (Topçu ve Kaymakçı, 2016). Küreselleşme dünya genelinde çevrenin bozulmasını, toplumsal alanda anlaşmazlıkları ve tutarsızlıkları meydana getiren oluşumdur. Küreselleşme dünya çapında birtakım problemlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır (Yiğit, 2019).

Küresel problemlerin kaynağında insanların etkisi görülmektedir. Küreselleşme güncel olanakları gündeme getirirken farklı küresel problemleri de beraberinde getirmektedir. Bu yüzden yapılması gereken ilk iş problemi belirlemektir. Küresel meseleleri ise birbirinden ayıran net çizgiler yoktur (Kitapçı, 2017). “*Küresel Sorun*” olarak ele alınacak başlıca problemler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Küresel ısınma
- Doğal afetler
- Açlık
- Susuzluk
- Terör
- Göç
- Çevre Sorunları/Kirlilikler
- Savaş
- Kıtık
- Salgın Hastalıklar

Küreselleşmenin neden olduğu negatif sonuçların bir kısmı iktisadi, siyasi, teknolojik, çevresel, sosyal ve kültürel kapsamda değerlendirilmektedir (Yiğit, 2019). Küreselleşmenin ortaya çıkardığı bu sorunlar çeşitli başlıklarda ele alınabilir.

2.1.1 Küresel Isınma

Çevre, dünya üzerinde bulunan canlı varlıkların yanı sıra cansız varlıkları da içine alan düzen sistematiğidir. Özellikle canlı varlıkların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan hava, su, toprak gibi unsurlar çevreyi oluşturmaktadır (Çelikkıran, 1995).

Bireyler yaşadıkları yerle etkileşim içine girer. Bu etkileşim bağı çevre ile insan arasında uyum oluşturur. Eğer bu bağ olumsuz olarak etkilenirse, ikili arasındaki uyum kaybolmaya başlar (Ayhan, 2024). İnsan-çevre arasındaki bağın olumsuz etkilenmesi ise hem çevreyi hem de insanı etkileyen bir takım sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir. Bu sorunlardan biri de küresel ısınma olarak ifade edilebilir.

19. yüzyıldan beri sanayi devriminin tesirinde kalan dünyada; şehirleşmenin artması, nüfusun artması ve buna bağlı olarak enerji gereksinimini karşılayabilmek için mineral yakıtlara yönelik enerji tüketim talebinin artması küresel ısınmanın en mühim nedenlerindendir. İklimde yaşanan değişiklikler, başta insan olmak üzere tüm canlıların hayatlarını olumsuz etkilemektedir (Gedik, 2018). Fosil yakıtların şursuzca kullanımından kaynaklı oluşan gaz bulutu; güneşten gelen ışınların geri yansımaya engel olur. Bunun neticesinde ise dünya fazla ısınır (Sülün ve Sülün, 2009). Bu durum

küresel ısınmanın meydana gelmesine sebep olur. Küresel ısınmayla ilişkili bir diğer olay sera etkisidir. Atmosferde Karbondioksit (CO₂), Azot (N₂O), Ozon (O₃), Metan (CH₄) gibi çeşit gazlar bulunmaktadır. Bu gazlar güneşten gelen ışın ve sıcaklığı yeryüzüne yansırken bir bölümünü filtreleyerek atmosferin belli sıcaklıkta olmasına yardımcı olmaktadır. Bu filtreleme ile suların ve kara parçalarının donması önlenir. Bu gerçekleşen olaya sera etkisi denir (Edemen, vd., 2023). Küresel ısınmanın canlı hayatına bir takım olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu olumsuz etkiler küresel boyutta bir etkiye sahip olduğundan küresel ısınmanın da bir küresel sorun olarak ele alınmasına sebep olmuştur.

Küresel ısınmayla beraber buzulların eriyeceği, deniz seviyelerinin yükseleceği, mevsim değişikliklerinin yaşanacağı, fırtına, sel, kuraklık gibi afetlerin oluşacağı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. Gerçekten de günümüz dünyasında kutup bölgelerindeki buzullar erimekte, dünya genelinde sel, fırtına gibi afetlerin yaşandığı görülmektedir. Ormanları ağaçlandırarak, sera gazlarının önüne geçilerek küresel ısınmanın etkileri azaltılabilir (Kayalı, 2018).

2.1.2 Doğal Afetler

Doğal afetler, bireylerin yerleştikleri bölgedeiktisadi, çevresel, toplumsal yitimlere sebep olan, doğal yaşamı ve beşeri eylemleri bir süreliğine durdurarak toplumu etkileyen; doğal, teknolojik, insan kaynaklı hadiselerin sonuçlarıdır (Ergünay, 2007).

Afetler kendiliğinden, insan eliyle veya teknoloji vasıtasıyla oluşabilmektedir. Fiziksel zararlar beraber can ve mal yitimine de neden olabilmekte, bireylerin yaşamını kısa veya uzun vadeli etkilemektedirler. Doğal afetler ansızın ortaya çıkabileceği gibi zamanla da oluşabilir. Örneğin; deprem, fırtına, çığ gibi afetler aniden oluşup, hızlı bir şekilde nihayete ererken; kuraklık zamanla ortaya çıkıp uzun süre etkisini hissettirmektedir. Dünya'nın farklı bölgelerinde insanlar çeşitli afetlerle karşı karşıya gelmektedirler. Oluşan bu afetler ülkelerin tedbirine ve dayanıklılığına göre düşük yada yüksek şiddetle tahribata neden olmaktadır (Başbüyük ve Pala, 2023). Doğal afetler kapsamında ele alınabilecek afetlerden bazıları deprem, heyelan, çığ, sel ve yangın şeklinde ifade edilebilir.

Deprem; dünya üzerinde levhalar hareket halindedir. Bu levhalar hareket ederken bazen çarpışıyor bazense kıvrılarak dağları oluşturuyor. Gözle göremediğimiz ancak teknolojik aletlerle ölçülen deprem olayında yer altında oluşan hareketlerle yerde kırılmalar oluşuyor, bu kırıklara fay hattı deniliyor. Fay hattının iki yanında kalan tabakalar ters

yönde itiliyor. Bu itilmeler devam ettiğinde bir kuvvet birikiyor. Kırılma yaşandığı anda kayma gerçekleşiyor. Bu olayı deprem olarak hissediyoruz. Deprem sismometre ile ölçülmektedir. Depremler geçmişte, günümüzde etkisini gösterdiği gibi gelecekte de etkili olacaktır. Çünkü levhalar sürekli hareket halinde ve kırılmalara sebep olmaktadır (Özey, 2013).

Heyelan; kayaların, moloz birikintisinin veya toprak parçasının yerçekimi kuvvetiyle bulunduğu yerden aşağı yönde hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Klimatolojik ve jeolojik faktörlerle, insan aktivitelerine bağlı olarak oluştuğu gibi insan etkisiyle devinime geçerek de oluşabilir. Heyelanlar tesir altına aldıkları bölgelerde can ve mal kayıplarına, ulaşım yollarına, tarım yapılan arazilere ve oksijen üretim alanı olan ormanlara zarar vermektedir. Türkiye’de en çok heyelan afeti ise Trabzon’da yaşanmaktadır (AFAD, 2018).

Çığ; engebenin fazla olduğu dağlık arazilerde yoğun kar yağışının etkisiyle dağın dik yamaçlarında kar birikir. Biriken bu kar birikintisi eğimden kaynaklı tutunamayarak aşağı yönde kayma meydana getirir. Bunun sonucunda oluşan afete çığ adı verilir. Genellikle çığın oluşumunda aşırı kar yağışının etkili olduğu bilinse de buna ek olarak sert rüzgârlar, basınç ve sıcaklık farkının da etkisi olduğu görülmektedir (Karaçayır, 2022).

Sel; farklı sebeplerle meydana gelen yoğun su kütesinin dere yataklarında, dağların arasındaki yamaçlarda, kıyı kesimlerde kontrol altına alınamayarak akıp yayılmasıdır. Canlı ve cansız çevreyi tahrip etmediği müddetçe normal bir olay olarak kabul edilir. Seller birkaç gün içinde ya da birkaç saat içerisinde meydana gelebilir. Ülkemiz doğal nitelikleri, kültürel özellikleri ve sosyo- ekonomik yapısından sel afetini çok sık yaşamaktadır (Özcan, 2006).

Yangın; nüfusun artmasıyla beraber tarım alanlarının genişlemesi, şehirleşme ve endüstrileşme hareketleriyle ormanlarımız baskı altındadır. Ormanların yok olması veya ekonomik gelirinin düşmesi küresel sorunlardan biridir. Bu sorunun temelinde ise orman yangınları etkilidir. Özellikle yaz mevsiminde sıcaklık değerlerinin artması Akdeniz, Ege ve Marmara da yangın oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bunun yanı sıra insanların eylemleri de yangınları tetiklemektedir. Yangınlar önlenmezse bile halkın bilinçlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin alınmasıyla etkisi azaltılabilmektedir (Doğanay ve Doğanay, 2011).

Ülkelerin doğal afetler hakkında düşünce, davranış ve bilgi seviyelerindeki yetersizlik sebebiyle afetlerden aldıkları zarar her geçen gün artmaktadır. Doğal afetin zararlarını aza indirebilmek için doğal afet eğitimi alınmalıdır. Genellikle yaşanan afetlerde yıkım ve can kayıplarının fazla olduğu ülkeler gelişmemiş, eğitim seviyesi düşük olan yerler olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır. Afet eğitimi çocuklara okullarda teorik olarak aktarılmaktadır. Sadece bilgi seviyesinde aktarılan konunun olası sorunlara çözüm getirmesi zor olacağından, teorik bilgidен çok beceri temelli aktarılması gerekmektedir. Ağaç yaşken eğilir mantığıyla afetlere karşı duyarlı olma konusunda bireyleri küçük yaştan itibaren çevreye duyarlı olmaları, önlem almaları konusunda telkin etmeye başlamalıyız. Bu felakete karşı önlem alma hareketi geciktiği sürece yaşanan hasar azalmayacaktır. Doğal afetlere karşı alınacak bireysel tedbirler afet öncesinde, afet esnasında ve afet sonrasında yapılacakları bilmekle başlar. Doğal afet türlerine karşı alınacak önlemler farklılık göstermektedir. Ancak alınacak önlemlerden ortak olan noktalar da bulunmaktadır. İlk olarak afetleri tanıyıp alınacak önlemleri doğru bilmek gerekir. Bilgiler doğrultusunda önlemler alıp hazırlıklar tamamlanmalıdır. Bu hazırlıkların yapılması herhangi bir afet yaşandığında bireyi en kötü durumda bile yaşam şartlarına hazırlıklı olmasını sağlayacaktır. Afet çantasında bulundurulması gerekli eşyalar afet çantasına yerleştirilip hazırlanmalı, sigorta yaptırılarak mağduriyetin önüne geçilmeli, ilk yardım müdahalesi öğrenilmeli ve tüm bunlar çevredekilere öğretilmelidir. Bu verilen örnekler tüm afet türleri için alınabilecek ortak tedbirlerdir. Buna ek olarak afet yönetim sistemleri geliştirilmelidir (Sözcü, 2019).

2.1.3 Açlık

İnsanların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli temel haklarından biri beslenme hakkıdır. Bireyler bu haklarından mahrum kaldığı sürece çeşitli hastalıklara yakalanmakta, hatta açlıktan dolayı ölümler bile gerçekleşmektedir. Bireyler gıdaya ulaşmadan mahrum kalırsa ise açlık sorunu ortaya çıkar.

Açlık sorunu yıllardır insanların endişe duyduğu bir konu olmuştur. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) besin hakkını temel hak saymış ve insanların bu hakka kolayca ulaşmaları için çalışmalar başlatmıştır. FAO 1974'te insanların açlıklarının giderilmesi ve aç kalma endişesine kapılmamaları için gıda güvencesi tanımını ortaya koymuştur (Sert, 2021). Gıda güvencesi; fertlerin, grupların dengeli, güvenli ve doyurucu besinlere sistemli ve ekonomik olarak erişebilmesidir. Birey gıdaya ulaşamadığında besin

güvensizliği yaşar (Günel, 2023). Bu tür hakların oluşturulmasına rağmen dünyanın birçok yerinde insanlar açlık sorunuyla mücadele etmeye devam etmektedir.

Açlığın sebep olduğu bir takım olumsuzluklar, bir sorun olarak ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Açlık hissi bireyde anksiyete bozukluğuna, kronik rahatsızlıklara ve ruhsal çöküntülere sebebiyet vermektedir. Kişinin açlık durumu belli bir süre giderilmediğinde toplum içerisinde problemler yaratmaya başlar (Sert, 2021).

Vücudu için gerekli besini alamayan kişiler bedensel güçlerini ortaya koyamayacağından, işe karşı veriminde düşüş meydana gelecektir, daha az üretilir daha az kazanç sağlayacağından açlık hali devam edecektir. FAO'nun yıllık verilerinde açlık sorununun başlıca nedenlerinde savaş ve iç çatışmalardan kaynaklandığı ifade ediliyor (Özey, 2013). Bunun yanı sıra açlık sorunun ortaya çıkmasındaki nedenler; nüfusun artması, iklim ve hava koşulları, yiyecek içeceklerin israf edilmesi, maddi eşitsizlikler, piyasa farklılıkları gibi faktörlerdir (Mercan, 2016).

Dünyada, çoğu insan yaşamını devam ettirebilecek kadar yeme ihtiyacını giderememektedir. Dünya genelinde neredeyse dokuz kişiden bir tanesi açlık sorununu yaşamaktadır. Açlık sorununun çoğu Asya kıtasından yer alan gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Afrika ise açlık oranı en yüksek olan bölgedir. Bu bölgeden dört kişiden biri yetersiz beslenmektedir. Bu açlık sorunundan kaynaklı ölümler yaşanmaktadır (Kılıç, 2022). Bu ölümlerin nedeni hastalıklara bağlansa da asıl sebebi çocukların yetersiz beslenmesinden kaynaklı olduğu bilinmektedir. Çünkü çocukların hastalıklara karşı dayanıklılığının artması yiyeceklerden alınan besinin karşılanmasıyla mümkün olacaktır. Açlık sorunun ortadan kaldırılması için köyden kente yapılan göçler azaltılmalı, çiftçinin yerli ve ulusal pazarlara ulaşabilmeleri için imkân tanınmalı, doğal kaynaklar doğru şekilde yönetilmeli, tarım arazilerinin yanlış kullanılması önlenmelidir (Özey, 2013).

2.1.4 Susuzluk

Küresel sorunlardan bir diğeri de susuzluktur. Mevcut su miktarı kişi başına bölündüğünde eldeki veriler su kıtlığının dünyanın birçok yerinde yaşanacağını işaret etmektedir. Dünya'nın büyük bir kısmı sularla kaplı olmasına rağmen kullanılabilecek su miktarı azdır. Fakat yeryüzünde meydana gelen su döngüsü sayesinde var olan su tüm canlıların yaşamını devam ettirebilmesi için yeterli hale gelmektedir. Ancak insanların vermiş olduğu zarar su miktarının varlığını tehlikeye sokmaktadır. Su kıtlığının temelinde; ormanların yok edilmesi, fosil yakıtların fazla kullanılması, finansal büyüme,

tüketim hareketlerinde yaşanan değişim, iklim değişikliği, kirlilikler, suların israf edilmesi, su kaynağına uygun olamayacak şekilde düzenlenen su politikaları oluşturmaktadır (Şahin, 2016).

Günümüzde Afrika, Asya ve Latin Amerika kıtasında bulunan ülkelerde su kıtlığı baş göstermiştir. Bu ülkelerin özelliklerine göz atıldığında ekonomik olarak gelişmemiş ya da gelişmekte olan ve kurak iklime sahip ülkeler olduğu görülmektedir. Gelişmekte veya gelişmemiş ülke özelliğine sahip yerlerde ekonomi tarım sektörüne dayalı olup, teknolojik imkânlara sahip olmadıklarından çok fazla su tüketimi yapmaktadırlar. Kurak iklime sahip ülkeler ise su yokluğu yaşadıkları için üretim yaparken su ihtiyacı olmayan ürünleri yetiştirerek su problemini çözmeye çalışmaktadırlar (Sert, 2021).

Su problemi özellikle Ortadoğu’da kendini göstermektedir. Ülkemiz ise Fırat ve Dicle nehirlerinden kaynaklı bu sorundan etkilenmektedir. Konuya dair görüşmeler başta Birleşmiş Milletler olmak üzere uluslararası toplantıların birçoğunda görüşülmektedir. Günümüzde su kıtlığının belirtilerinden dolayı anlaşmazlık yaşayan devletlerin ileride su kıtlığından kaynaklı savaşlara girişebilecekleri düşünülmektedir. Su krizini çözüme kavuşturabilmek için bazı çözüm yöntemleri vardır. Öncelikle tüm devletlerin suyla alakalı olan ülke içi uygulamalarını denetlemeleri gerekmektedir. İsrafı azaltarak su tasarrufu sağlamalıdır. Atık suları arındırarak kullanılabilir duruma getirmek fayda sağlayacaktır. Ancak bu uygulamaları ekonomik refaha sahip ülkeler yapabilir. Tarımda sulama sisteminin geliştirilip üst düzey teknolojilerle su israfı önlenabilir (Özey, 2013).

2.1.5 Terör

Terör; bireyleri korkutarak, üzerlerinde baskı kurarak ve zulmederek hâkimiyet kurma girişimidir. Bu davranışları sergileyenlere terörist adı verilir. Terör bir eylemken terörizm terörün gerçekleştirilmesine yönelik fikir akımıdır. Teknolojik gelişmelerle terör grupları eylemlerini istedikleri yerde yapabilmektedir (Sert, 2021).

Terörizm bir ülkenin gelişim sağlamasındaki en önemli engellerden birisidir. Tüm dünyanın problemi haline gelen terörizm ülkelerin otoritesinin sarsıldığı bölgelerde çıkarak her yere zarar verecek güce sahiptir. Maddi imkânsızlıklar, eğitimsizlik, yanlış arkadaş seçimi, hükümetin yetersiz teftişi gibi nedenlerle terör örgütleri güçlenmektedir. Terör örgütü üyeleri eylemlerini gerçekleştirirken yasal olmayan yollar kullanmaktadırlar (Topçu ve Kaymakçı, 2016).

Devlet ve yetkililerce oluşturulan, bireyler için önemli olan güvenlik ihtiyacının en büyük tehlikesi terördür. Bir topluluğun düzenini sağlayan hükümet yer yer bireylerin gereksinimlerini karşılama da eksik kalmaktadır. Bireylerin arzu ve gereksinimleri karşılanmadığında teröre sığınmaktadırlar. Var olan politik yapıyı değiştirme, kendi menfaati için aynı düşünceye sahip olmayan kişilere zorbalık yapma amacı taşımaktadırlar. Terör üyeleri yaptığı eylemleri özgürlük çabası olarak savunmaktadır. Ortaya çıkardığı korku havasıyla devletle halk arasında itibarı zedelemek, insanları zorla değişime ikna etmek, toplumun rahatını bozarak kendi çıkarlarını korumak terörizmin amaçlarından (Kemik, 2021). Terör örgütü üyeleri, bulundukları yerlerde geçimini topraktan ve hayvancılıktan sağlayan insanlara saldırarak halkın gelirlerinin düşmesine neden olmuştur. Yaptıkları faaliyetler yöre halkını fakirleştirmiş, işsizlik sorununun artmasına yol açmıştır. Terör örgütü üyeleri köylülerin karamsarlığa kapıldığı, işini kaybetmenin üzüntüsünü yaşadığı dönemlerden yararlanarak suçu devlete atmıştır. Halkı devlete karşı kıskırtmıştır. Böylece halkı zehirleyerek örgüte dâhil etmiştir (Gümüş, 2024).

Milletlerin sosyal ve iktisadi açıdan gelişim göstermesi ve terörizmümlha edebilmesi için öncelikle bunlara üye olup destek veren gençleri koruması gerekir. Bu koruma ancak eğitim yolu ile sağlanabilir. Eğitim – öğretim politikalarını düzenleyerek gelecek nesilleri kökten bilinçlendirerek önlemler alınabilir. Ancak bu sayede terör hem bölgesel hem de küresel bir sorun olmaktan çıkabilir.

2.1.6 Göç

Göç kavramı insanlığın oluşumuna dayanan eski bir kavramdır. Göç, insanoğlunun geçmişte topluluk halinde yaşamaya başladığı zamanlardan günümüz devlet anlayışına kadar devam etmiştir. Bireyler daha uygun şartlarda yaşamlarına devam etmek için bulundukları bölgeleri terk edip kendilerine yeni yerleşim alanları aramıştır (Atılkan, 2016).

İnsanların birtakım nedenlerden kaynaklı olarak, yaşadığı bir yerden başka bir yere gitmesi durumuna göç denir. Göçler geçici ve kalıcı şekildedir. Ülke içerisinde gerçekleşirse iç göç; eğer geçici ve kalıcı olmak şartıyla ülke dışına yapılırsa dış göç olarak adlandırılmaktadır. Maddi geçim sıkıntısı, konforlu yaşama isteği, eğitim alma ihtiyacı gibi isteklerin yanı sıra savaş, baskı gibi nedenlerle insanlar zorunlu göçe mecbur kalmıştır (Özey, 2013). Göç eden göçmenler ise yaşadıkları yerden daha kaliteli hayat

koşullarına sahip olmak için durmadan arayış içine girerler. Bunu yaparken bazen gittikleri yerde yaşayan toplumun kurallarına tamamen bağlanırken, bazen de kendi kökenleriyle bir araya gelip yeni gruplar oluşturmaktadırlar (Yılmaz, 2014).

Göç, ekonomik hayatta hem göç ederek gelen hem de orada ikamet eden bireyler için yeni şartlar ortaya çıkarmaktadır. Bir taraftan ekonomiye canlılık kazandırılırken diğer taraftan hâkimiyet ve sömürü bağı kurulmasına ortam hazırlamaktadır. Sosyal yapılarda geniş çaplı değişim yaratan göç, her türlü problemleri ve olanakları içine alarak sınıfsal tabakalaşmaya hız kazandırmıştır. Bir şeye sahip olma arzusu ile yerleşme çabası göç etmiş kişiler için risk almaya iterken toplumsal, politik alanda olumsuzluklar ortaya çıkaracaktır (Ekici ve Tuncel, 2015).

Göçlerle kalabalıklaşıp büyükşehir haline gelen yerlerde kargaşa çıkmaktadır. Kentler medeni değerlerini gün geçtikçe kaybetmektedir. Bu kayıp var olan sistemi temelden etkilemekte toplumsal huzuru bozmaktadır. Köy ve kent yerleşmelerinde görülen anlaşmazlıkların temelinde düzensiz yapılan göçler yer almaktadır. Yaşanan değişimlere uyum sağlayacak, çözümü olan projelerin hazırlanması ile problem kısa süreliğine çözüme kavuşacaktır (Özey, 2013).

Göçler sonucunda ortaya çıkan sorunlardan biri de mülteci sorunudur. Milli ve milletlerarası düzenlemelere rağmen mülteci sorununun çözülmesi zor olacaktır. Çünkü savaşların ve çıkar çatışmalarının devam ettiği bölgelerde özellikle kadın ve çocuklar başta olmak üzere yaşama haklarını devam ettirme, geleceklerini teminat altına alma düşünceleri önlenemez duruma gelmiş bir istektir (Topçu ve Kaymakçı, 2016). Zaman içerisinde yapılan bu göçler ülke ekonomisini zora sokmakta, sosyo - kültürel problemlere kapı aralamaktadır. Büyüyen bu sorunlar küresel çapta krizlerin doğmasına neden olmaktadır.

2.1.7 Çevre Sorunları ve Kirlilikler

Bireyler geçmiş yaşamlarından beri çevre ile etkileşim halindedirler. Bu etkileşim sonucunda çevre sorunları özellikle sanayi inkılabı yaşanınca kendini göstermiştir. 2. Dünya Savaşı ile büyüyen çevre sorunları durdurulamayacak hale gelmiş. Ülkeler sanayi devrimiyle büyümeye başlayınca çevre sorunlarına göz yummuşlardır (Aydın ve Kaya, 2022). Sanayi devrimiyle beraber atmosferde bulunan sera gazının miktarının artması ve bunun sonucunda çevrenin zarar görmesiyle ülkeler toplanarak çevre için bazı adımlar atmışlardır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü

ve Paris Anlaşması bu adımların göstergesi olmuştur. Bu sözleşmelerin içerikleri farklı olsa da temelinde çevre sorunlarına çözüm arayışları yatmaktadır (Beşballı, 2023).

Çevre, canlı ve cansız varlıklardan oluşan ortamdır. Dünya genelinde plansız nüfus artışı, hızlı endüstrileşme, nükleer deney çalışmaları, tarımda kullanılan ilaçlar, suni gübre kullanımı, kimyasal madde içeren deterjanlar zaman içerisinde doğayı kirletmeye başlamış. Kirlenen hava, su, toprak canlı varlıklar için tehlikeli duruma gelmiştir. Bu kirlilikler canlı yaşamını tehdit altına almış, türlerin yok oluşuna kadar ilerlemiş, doğanın dengesini bozmuştur (Çokadar, vd.,2009). Çevreyi en çok etkileyen sorunların başında ise kirlilikler gelmektedir. Su, hava ve toprak gibi çevrenin önemli bileşenlerinde varlık gösteren aşırı kirlenmeler, çevre sağlığını ve buna bağlı olarak canlı sağlığını olumsuz etkilemekte, bu durum küresel sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

2.1.7.1 Su Kirliliği

Yeryüzünün $\frac{3}{4}$ 'lük kısmı su ile çevrilidir. Tüm canlı varlıkların suya ihtiyacı vardır. Kullanılan suyun temiz olması sağlık açısından önem arz etmektedir. Çünkü suya karışan kirlilikler suyun kendine ait olan koku, tat gibi niteliklerini bozmaktadır. Sağlık açısından uygun olmayan, arıtılmamış suların tüketimi salgın hastalıklara sebebiyet vermektedir (Çokadar, vd., 2009).

Su kirliliği; yaşanan yerlerde alt yapı problemlerinden dolayı kanalizasyon şebekelerinin, yerleşme yerinin konumuna göre; denize, göle, akarsulara karışacak şekilde tahliye edilmesinden dolayı su kaynaklarında kirlilikler meydana gelmektedir. Suyun kirlenmesi sonucu sadece insanlar değil bitkiler ve hayvanlarda etkilenmektedir. Bitkiler ve hayvanlarda su ile beslenmekte hatta bazı hayvanlar su da yaşamaktadır. Kirlilik nedeniyle nesilleri tükenmektedir. Bu durum canlı ekosistemlerini olumsuz etkilemektedir (Aydın, 2023).

Canlılar için gerekli kaynakların başında su gelmektedir. Bu yüzden temiz suyu kullanabilmek tüm canlı varlıklar için önem arz etmektedir. Günümüzde insanlar temiz suya ulaşmak için büyük çaba sarf etmektedir. Bu durumun bir çabaya dönüşmesinde ise su kirliliği etkili olmuştur. Su kirliliğinin oluşumunda şehirleşme, nüfusun artması, endüstri faaliyetleri ve iklim değişikliği yer almaktadır. Oluşan bu kirlilik hem biyolojik türleri hem de ekolojik sistemi olumsuz etkilemektedir. Sanayi devriminden itibaren sulak araziler kuruma derecesine gelmiştir. Dünya genelinde alınan önlemler henüz bir başarı sağlayamamıştır (Erol, 2022).

2.1.7.2 Hava Kirliliği

Çevre sorunları günümüzde gitgide artmakta ve insanların çevre sorunlarıyla karşı karşıya gelmesiyle sağlıkları olumsuz etkilenmektedir. Çevre sorunları kapsamında ele alınan hava kirliliği bir yerin hava yapısında oluşan bozulmalar olarak tanımlanmaktadır. Tam da bu durumda kirlilik, atmosferde olan gaz, buhar, koku gibi ögelerin kişilere, doğaya zarar verecek seviyeye ulaşmasıdır (Bozkır, 2024).

Geçmişten beri dünya genelinde nüfusun artmasıyla, kentleşme ve endüstrinin etkisiyle atıkların sayısında ve türlerinde değişiklik olmuştur. Özellikle sanayide kullanılan fosil yakıtlar hava kirliliğinin temel faktörlerindendir. Yerleşim yerlerine yakın alanlara kurulan sanayi siteleri gerekli mercilerce denetlenmediği sürece kirlilikler artacaktır (Şahin, 2024).

Havayı, bacalardan çıkan dumanlar, inşaat sektöründeki çalışmalar, evsel, tıbbi atıkların çevreye yayılması, rüzgârın etkisiyle çiçeklerin polenlerinin dağılması, yangınlarla havaya yükselen isler, madencilik faaliyetleri, ulaşımda kullanılan yakıtlar, nüfus artışı gibi etkenler kirletmektedir (Özey, 2013).

Hava kirliliğinin önüne geçmek için fosil yakıt kullanımı yerine doğalgaz, güneş enerjisi gibi enerji kaynaklarıyla ısınma sağlanmalıdır. Kömür yakılacaksa kaliteli olanı kullanılmalı, yeni termik santrali kurmak yerine eskilerine filtre takılarak kullanım sağlanmalıdır. Ormanlar arttırılmalı, yangınların önüne geçilmelidir. Parfüm, deodorant gibi ozon tabakasını delen ürünlerin kullanılması sınırlandırılmalıdır (Buldur, 2016).

2.1.7.3 Toprak Kirliliği

Toprak kirliliği, beşeri ve doğal faktörlerin etkisiyle toprağın kimyasını ve biyolojik yapısının bozulması ve fiziksel değişime uğraması olarak tanımlanmaktadır. Birçok canlıya ev sahipliği yapan toprak, endüstri ve atıklarla kirlenmektedir. Su ve hava kirliliğine neden olan her şey toprağında kirlenmesinde de rol oynamaktadır. Çevrenin doğal yapısı bozulduğunda çıkan problemlere çözüm bulmak zordur (Çokadar vd., 2009).

Tarım arazisinin farklı şekillerde kullanımında; verimli topraklara sanayi binaları inşa etmek, turizme açmak, yerleşim yeri kurmak gibi faaliyetler toprağın kirlenmesine yol açar (Özey, 2013). Bunların yanı sıra erozyon, yangın, kuraklık gibi nedenler de etkilidir. Ormanlık arazilerin azalması, bitki örtüsünün tahrip edilmesi toprağı kirletecek, güçsüzleştirecektir. Aşırı otlatma, yanlış sulama, ilaçlama gibi faaliyetler toprağın yapısını bozarak canlılara zarar verecektir (Topçu ve Kaymakçı, 2016). Var olan kirliliği

azaltmak için; tarımla ilgilen çiftçilere toprağı doğru kullanmayı öğretmek için eğitimler düzenlenmeli, verimli tarım arazilerini sanayi bölgesine çevirmemek, ortaya çıkan atıkları zarar vermeyecek şekilde muhafaza etmek gibi önlemler alınmalıdır (Gürbüz ve Kışoğlu, 2015).

2.1.8 Kıtık

Kıtık; kişinin besin ihtiyacının karşılanamayacak kadar az olması; kuraklık, savaş gibi sebeplerden dolayı ürünlerin yetiştirilememesi ve bu yüzden ortaya çıkan açlık şeklinde ifade edilmektedir. Kıtık çeşitli nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Örneğin yağışın az düşmesi, otlak alanların az yeşermesinden dolayı hayvanların yeterli besin alamaması ve bunun sonucunda hayvansal gıdaların azalması, sosyal ve teknolojik kazalardan dolayı tarım ürünlerinin zarar görmesi kıtlığın ortaya çıkmasında etkilidir (Özey, 2013).

Toplu ölümlere neden olan, devletleri ağır etkileyen ve yakıcı etkiler ortaya çıkarmasından kaynaklı afet olarak tanımlanan kıtlığın ne zaman varlığını hissettireceğı kestirilemediğinden verdiği zarar da büyüktür. Aynı zamanda kıtlık bir bölgeyi etkilediğı gibi yayılıp tüm coğrafyayı da etkileyebilecek güce sahiptir ve bu etki birkaç yıl hüküm sürmektedir. Tarih boyunca çoğı topluluk kıtlıktan etkilenmiştir (Coşkun, 2023).

Yıllar boyu devam eden kıtlık olaylarından sonra bazı uygarlıklar siyasal, kültürel ve iktisadi alanlarda kötü etkilenmiştir. Binlerce kişiyi yaşam kalitesinden yoksun bırakabilecek güce sahip olan kıtlık toplumdaki güvenliğın bozulmasına, kültürel çatışmalara, sınır ihlalleri gibi birtakım yerel ve küresel boyutlu sorunlara sebebiyet vermektedir. Kişinin aç olması psikolojik olarak da olumsuz etkilenmesine neden olur ve bunun sonucunda birey açken yanlış davranışlarda bulunur. Aynı zamanda insanoğlu kıtlık olayının ne kadar süreceğini, sorunun hangi boyutlara ulaşacağını ön göremediğı için yaşamıyla ilgili endişe duymaya başlayacaktır. Bu gibi duygular kişiyi bunalıma sürüklerken ölüm korkusu da yaşamlarına sebep olmaktadır (Baysal, 2024).19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan kıtlık sorunu ülke çapında problemlere neden olmuştur. Kıtık hadisesi özellikle İç Anadolu bölgesinde etkisini hissettirmiştir. Tarihimizde yaşanan bu olaylar günümüz için örnek oluşturmaktadır. Geçmişte yaşanan olayları incelemek, ders çıkarmak yaşanabilecek olaylar karşısında önlem almamızı sağlayacaktır (Aybar, 2017).

Kıtık sorunu ile mücadele de çok sıkı bir yaklaşım gerektiren afet çalışmaları gerek tekniksel gerek sosyal bilim perspektifiyle yürütülmelidir. Yeşillikleri, suyu, toprağı

koruyarak, ağaçlandırma çalışmaları yaparak, alınan önlemleri arttırarak afetin etkisini aza indirilmelidir. İnsanların etkisi olmadan yaşanan doğal afetler veya savaşlar sonucunda yaşanan kıtlık hadisesine karşı ise devlet politika yürütmeli, planlar hazırlamalıdır (Varol, vd., 2019).

2.1.9 Savaş

Savaş kavramı, devlet ya da devlet topluluğunca ulusal güç kaynaklarının bir bölümünü veya tamamını kullanarak yürütülen ve taraflarca savaş olduğu kabul edilen kötü niyet içeren fiillerdir. Bu ifadeye göre savaşın özellikleri şunlardır (Varlık, 2013);

- Savaşı çıkaran devletlerdir.
- Savaş güç kullanma durumudur.
- Savaş düşmanlık içeren hareketlerdir.
- Savaş sonucunda yasal süreçler ortaya çıkar.

Savaş, belli bir miktarda şiddet içeren güç kullanma eylemidir ve husumete dayalı gerçekleşir. Savaş kelimesi dönüşüm ve gelişim içindedir. İnsanların görüşleri değiştikçe bulundukları dönemin teknolojisiyle savaşların gidişatları da değişime uğramıştır. Geçmişten beri savaşlar varlıklarını korumuştur. Savaşların çıkmasında etkili olan nedenler benzerlik gösterse de savaş stratejileri ve düşünceleri farklılaşmıştır (Yenal, 2020).

Savaş insanoğlunun yaradılışından itibaren başlayan ve insanla yaşayan bir varlık olarak görülmektedir. Nitekim tarih sahnesinde yer alan maddi manevi gelişimler, ilmi ve etik değerlerde yaşanan ilerlemeler savaş unsurunu yok edememiştir. Hatta yaşanan bu gelişmeler savaşın yayılım alanını genişletip devletleri yıkımlara sürüklemiştir (Hocaoğlu, 2016).

Savaşlar zaman içerisinde bazen hız keserken bazen de inanılmaz boyutlara ulaşmıştır. Tarihte Birinci-İkinci Dünya Savaşları olarak bilinen savaşlarda dönemin şartlarına göre yüksek teknoloji ile üretilen imha silahları kullanılarak insan neslinin yok edilmesi hedeflenmiştir (Özey, 2013).

Süreç içerisinde her devir kendine özgü savaş şeklini oluşturmuştur. Bu oluşumlarda teknolojik gelişmeler, yaşanan dönem, coğrafi şartlar etkili olmuştur. Şimdilerde bilginin ve teknolojinin öne çıktığı çatışmaların yaşandığı görülmektedir. Savaşların

bilgisayar teknolojisi ile gerçekleştiği aynı zamanda farklı stratejilerinde uygulandığı hibrit savaş adı verilen savaş türleri mevcuttur (Yenal, 2020).

Özellikle 20. Yüzyıl sonrasında hızla büyüyen teknolojik gelişmeler ve bu gelişen teknolojinin savaşlara dâhil edilmesi insanlık için çoğu zaman tehdit oluşturmaktadır. Nükleer silahlanmanın vazgeirici gayeri olsa da mevcudiyetinin artış göstermesi geleceğimizi tehlikeye sokmaktadır. Savaş esnasında suçu olmayan kişiler ve silahı bulunmayan bireyler etkilenmeye başlarsa, taraflarca eşitsizlik çıkar ve orantısız g kullanımı devreye girerse, uluslararası anlaşmalara uyulmazsa savaşın yasallığı sona erer (Aşçı, 2016).

2.1.10 Salgın Hastalıklar

Hastalık; bireyin organlarında veya vücut sisteminde görülebilen, ölçülebilen ve bazı emarelerin baş gösterdiği işlevsel bozukluklardır. Eğitim düzeyi ve ekonomik refahı düşük, düzensiz ve yetersiz beslenen ve yaşam alanı steril olmayan yerlerde yaşayan kişilerin sağlık seviyeleri düşüktür. Bunun yanı sıra kromozom bozukluğu ve kalıtım yoluyla oluşan genetik hastalıklar ise aile boyu görülebilmektedir. Üretimde kullanılan ilaçlama ve gübreleme çalışmalarının bilinçsiz yapılması da sağlığı bozmaktadır. Verem, menenjit, kızamık, suçiçeği gibi hastalıklar ise zararlı mikroplardan kapılmaktadır. Hastalıklara maruz kalmamak için yaşanılan yerin temiz, güneş işığı alan yer olması tercih edilmelidir (Sülün ve Sülün, 2009).

Dünya genelinde bulaşıcı hastalıkların bazıları etkisini yitirse de pek çoğu yaygınlığını sürdürmektedir. Kimisi geçmişten beri sregelirken kimisi ise değişen şartların etkisiyle yeni yeni oluşum göstermektedir. Bu yüzden mevcut hastalıkların iyice araştırılması fayda sağlayacaktır (Yiğit,2016).

Geçmişten günümüze tüm dünyayı tehdit eden başlıca hastalıklar; ocuk felci, tifüs, sarıhumma, AIDS, kolera, tüberküloz, sıtma, veba, iek hastalığı gibi hastalıklardır. Bulaşıcı hastalıklar çoğu zaman savaşlarda verilen kayıplardan daha fazla can kaybına neden olmuştur (zey, 2013).

Salgın hastalıklarına karşı bilinen en iyi mücadele yöntemleri hastalığın türüne ve etkisine göre değişmektedir. Hastanın kendisini izole ederek karantinaya alması, erken teşhis, aşı olma, hastalığının nedenini tespit etme, sürecin takibi ve tedavi şekli önemlidir. Her bireyin temizlik kurallarına uyması, doğru ve düzenli beslenmesi, içilen suyun temiz olması ve doğru kanalizasyon sisteminin uygulanması hastalıkların önüne geçecektir.

Bununla beraber sağlık çalışanlarının ve sağlık kuruluşlarının uyumlu çalışması, alanında uzman kişilerin bilgilerinden ve onerilerinden yararlanılması onemlidir (Parıldar, 2020).

Genel olarak bakıldığında geliri dūřuk űlkelerin sađlık için ayırdığı bűtenin az olması ve doktor, hemřire, hastane, ilaç gibi ihtiyaç duyulan kaynakların yetersiz kalması bulařıcı hastalıklar bařta olmak űzere sıradan geçirilen hastalıklarda bile lűmlerin yařanmasına neden olmaktadır. Hastalığın özűmű bulunsa bile ilerleyen sűrelerde mutasyona uđrayarak deđiřip tekrar karřımıza çıkan hastalıklar űlkeleri yeniden ilaç űretimine sevk etmektedir (Topçu ve Kaymakcı, 2016). Zaman içerisinde dűnya genelinde farklı tűrlerde hastalıklar ortaya ık mıř ve hastalığın boyutu o kadar bűyűmű ki sadece çıktığı bűlgeyi deđil tűm dűnyayı etkisi altına alarak can kayıplarına neden olmuřtur. Yařamı durma noktasına getirmiř, sađlık hizmetleri yetersiz kalmıřtır. Uzmanlar tarafından geliřtirilen ařılar, ilaçlar ile hastalıkların nűne geçilmeye çalıřılmıřtır. Örneđin 2019 yılında tűm dűnyayı etkisi altına alıp lűmlere sebep olan Covid-19 hastalığı in’de ortaya çıkıp kısa sűrede tűm dűnyaya yayılmıřtır. Bu durum hastalığın kűresel bir soruna dűnűřmesine sebep olmuřtur.

2.2 Eđitim ve Kűresel Sorunlar

Gűnűműzde insanların karřılařtığı pek çok sorun kűresel boyutta ele alınmaktadır. Bu yűzden her bireyin yařanan kűresel sorunlar karřısında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu sebeple eđitim sistemi ve ğretim programları bireylere, sorunlara karřı özűm onerileri űretmeleri, sorunları eleřtirel bakıř açısıyla dűřűnebilmelerini hedeflemektedir. Kűresel sorunlar konusu ğretim programlarında disiplinler arası yaklařımla ele alınmaktadır. Ortaokul dűzeyinde kűresel sorunlar konusunun sosyal bilgiler dersi ve fen bilimleri dersi kapsamında ele alındığı grűlmektedir.

Farklı yıllarda yayımlanan fen bilimleri dersi ğretim programlarında kűresel sorunlar içeriklerde ele alınmıřtır. Bu dođrultuda 2018 FBDP’te kűresel iklim deđiřiklikleri, kűresel ısınma, kűresel evre sorunları gibi konulara yer verilmiřtir. Buna ek olarak bazı kazanımlarda da yine kűresel sorun vurgusu yapılmıřtır (MEB, 2018b):

“F.5.6.2.3. İnsan faaliyetleri sonucunda gelecekte oluşabilecek evre sorunlarına yönelik çıkarımda bulunur.”

“F.8.6.3.3. Kűresel iklim değişikliklerinin nedenlerini ve olası sonuçlarını tartışır.”

FBDÖP öğrenci merkezli, bütüncül eğitim anlayışı ile oluşturulmuştur. FBDÖP’te amaç; bireyi ahlaki becerilerle donatarak girişimci, aktif, doğaya duyarlı, ilim sahibi, teknolojik gelişmelere ayak uyduran, yerel ve küresel problemlere karşı bilgi sahibi bireyler yetiştirmektir. FBDÖP’ün temel yaklaşımı ve özel amaçlarından biri olan sürdürülebilirliği temel alan fen öğretimi başlığında küresel sorunlar konusuna dikkat çekildiği görülmektedir. Sürdürülebilirlikle çevreye karşı duyarlı, doğal kaynakları bilinçli bir şekilde kullanan, küresel sorunların farkında olan bireyler yetiştirmeyi hedeflediğini açıkça ifade etmektedir. FBDÖP incelendiğinde her sınıf kademesinde küresel problem örneklerine değinildiği görülmektedir. Örneğin 5. sınıf fen bilimleri dersinde çevre kirliliği konusunu gören öğrenciler 6. sınıfa bu bilgilerle gelmektedir. Bunun yanı sıra fen bilimleri dersinde çevre kirliliği, sera gazı etkisi, küresel ısınma, küresel iklim değişikliği, asit yağmurları, fosil yakıt kullanımı, ışık kirliliği gibi birçok konu ele alınmaktadır. FBDÖP’te küresel sorunlara ilişkin örnek bazı kazanımlar aşağıda ifade edilmiştir (MEB, 2024b):

“FB.5.7.1.3. Yakın çevresinde atık yönetiminin uygulanabilirliğine ilişkin deneyimlerini yansıtabilme”

“FB.6.7.2.2. Yakın çevresindeki veya ülkemizdeki bir çevre problemine ilişkin çözüm üretebilme”

“FB.8.7.2.4. Ülkemizdeki küresel iklim değişikliğinin sebep olduğu bir probleme yönelik çözüm önerisi sunabilme”

Küresel probleminin çözümünde, çevre eğitiminin verilmesi gerekir. İnsanlardan kaynaklanan ve tüm dünyayı ilgilendiren küresel sorunların çözüme kavuşabilmesi için fen bilimleri dersinin amaçları incelenmelidir. Fen bilimleri dersinde küresel sorunlara çözüm önerileri sunan, çevresine karşı duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Kırılmazkaya, 2024). Fen eğitiminin çevre eğitime de vurgu yapması küresel sorunlar açısından önemli bir ders olmasına olanak tanımıştır.

FBDÖP’lerde küresel sorunların ele alınması bu sorunlara ilişkin içeriklerin ders kitaplarına da yansımaya olanak tanımıştır. Bu doğrultuda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında oluşturulan ders kitabında (Aydın, vd., 2024) küresel sorunların çözümünde ele alınabilecek önemli konulardan olan sürdürülebilir yaşam, geri dönüşüm, atık ve atık yönetimi gibi içerikler ele alınmıştır.

2.2.1 Sosyal Bilgiler ve Küresel Sorunlar

Günümüz dünyası bilgi çağı olarak isimlendirilmektedir. Milli ve milletlerarası rekabette küreselleşme kavramı önemli bir konu haline gelmiştir. Bu sebeple küreselleşmenin artışı gösterdiği dünyada ülkelerin ters düştüğü meselelerden biri de ulusal ve kültürel erdemlerini muhafaza ederek günümüz şartlarının gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlarla donatılmış fertlerin ne şekilde yetiştirileceğidir. Bu problemin çaresini bulmada en fazla mesuliyet aileye, eğitime, yani okullarda yürütülen eğitim sistemlerine düşmektedir. Günümüzde okulun, ebeveynlerin, okutulan derslerin, eğitimcilerin ve öğrenciler de dâhil olmak üzere her şeyin tanımı farklılaşmıştır. Okul yalnızca belli başlı bilgilerin öğretildiği bir yer olmaktan ziyade bilgi veren, topluma yol gösteren, bireyleri şekillendiren bir kurum halini almıştır. Keza eğitimcilerin görevi bilgiyi aktarıp geçmek yerine öğrenciye örnek olmalı, danışmanlık etmeli, önder olmalıdır. Hazırlanan ders programları öğrencilere hazır, genel geçer bilgiyi vermekten ziyade hakiki olaylara hazırlayan, analizini - sentezini kavrayacak şekilde düzenlenmelidir. Burada ki gaye bilgiyi ezberletmek değil, bilgiyi öğrencilerin kendi kendine keşfetmelerini sağlamaktır (Çalık ve Sezgin, 2005).

Sosyal yaşama adapte olmak, toplumdaki fertlerin gruplarla iyi anlaşabilmesi oldukça zordur. Yaşayan bir varlık olarak birey, gruba uyum sağlayamadığında hem kendisine hem de çevresine zarar verecektir. Bu zararı önlemek, tüm dünyada sağlıklı bir ortam oluşturmak farklı disiplinleri içine alan sosyal bilgiler dersiyle öne çıkmaktadır (Gedik, 2018).

Sosyal bilgiler dersinin önemli öğrenme alanlarından biri olan ve küresel sorunlar konusunu kapsamlı ele alan “*Küresel Bağlantılar*” öğrenme alanındaki kazanımlar ve faaliyetler bireylerin sosyal sorumluluklarını geliştirmesine göre tasarlanmıştır. Günümüzde yaşanan problemlerin çoğu küresel soruna dönüşmüş haldedir. Bu problemlerin en başında çevre sorunları yer almaktadır. Öğrenciler sosyal sorunlara ve çevre sorunlarına karşı hassas davranmalı ve problemlerin çözümüne yönelik süreçlerde aktif rol almalıdır. Yakından uzağa prensibiyle problemlerin çözümü için emek harcamalıdır. Bu kazanımlar ve faaliyetler bireylere hassasiyet şuuru kazandırmaktadır. Programda yer alan sorumluluk, hoşgörü, duyarlılık gibi değerlerinde benimsenmesi öğrenciler açısından önem arz etmektedir Yaşadığımız dünyada problemler her konuda artmıştır. Çevre sorunları atmosferimizi yaşanılmayacak hale getirmiştir. Mineral yakıtların yakılması ağaçların sayısının da azalmalar meydana

getirmiştir. Nükleer enerji toplu ölümlere sebep olmuştur ve kimyasal elemanların miktarı artmıştır. Küresel sorunlarla tüm dünya tehdit altında yaşamaktadır. Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrenciler çevre sorunlarının azaltılmaya çalışılmasına yönelik yapılan çalışmalarda rol almaları sağlanabilir. Bilinçli tüketim rutini oluşturma, okuma yetilerini arttırma, geri dönüşüme sevk etme ve sivil toplum kuruluşlarına (STK) üye olmaları sağlanabilir (Gökçe, 2014).

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde ders materyali olarak gazete kullanımına yer veren, güncel olaylardan konuyu örneklendiren bir eğitimci, öğrenciyi derse karşı güdülemenin yanı sıra sosyal problemlere karşı duyarlı, sorumluluk sahibi yapar. Böylece sosyal çevresinde oluşan küresel meseleleri tanıyan birey haline dönüşür. Gazete gibi materyallerin seçiminde öğrencilerin seviyeleri, konuyla ilgili ön bilgilerinin tespiti, önemlidir. Örneğin öğrencilere öncelikle kendi çevresinde (yaşadıkları yerde) bulunan küresel sorunlar verilmeden öğrenciyi televizyona sevk edip orda küresel sorunları seyrettirmek öğrenciye katkı sağlamaz (Yaşar ve Gültekin 2015). Doğal afet gibi küresel sorunlarla ilgili konular işlenirken doğrudan anlatmak yerine görsel kullanımı ile anlatmak, afet tatbikatı yaptırmak konuyu daha etkili ve gerçekçi kılacaktır. Sosyal bilgiler dersi eğitimcileri öğretim programıyla uyumlu film, belgesel, öğretici çizgi film veya haber filmi izletebilir (Öztaş, 2014). Sosyal bilgiler dersinde küresel sorunlar konusunun iyi anlaşılabilmesi için öğrencileri bu problemlerle karşı karşıya getirmek iyi olacaktır. Çünkü birey yaptığı yanlışı ancak olaylara dâhil olarak daha iyi anlar. Bireylere mümkün olduğunca tüm duyu organlarına hitap edecek öğrenme şartları sağlanarak problemler sunulup, çözüm önerileri geliştirmeleri beklenmelidir.

2.2.1.1 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında Küresel Sorunlar

Dünya genelinde ve yurdumuzda gerçekleşen sosyal, siyasal, teknolojik, bilimsel ilerlemeler öğretim programlarının değişmesinde ve yenilenmesinde önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra son zamanlarda yaşanan siyasi-askeri darbeler, salgın hastalıklar, doğal afetler, göç hareketleri öğretim programlarının değişmesindeki nedenlerden bazılarıdır. Bu gibi yaşanan olaylardan kaynaklı eğitimin içeriğinde değişiklik yapılması mecburi hale gelmiştir. Bu yenilik ve farklılıklar doğrultusunda gündem sürekli takip edilip sorunlara çözüm önerileri geliştirilmesi, eğitimde teknolojiden faydalanılması, öğretim modellerinin öğrenmeye dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu da öğretim programlarını güncel olarak değiştirilmesiyle sağlanacaktır (Önger ve Duman, 2024).

Sosyal bilgiler dersi ile küresel yurttaşlar yetiştirilmektedir. Dünya genelinde olup biten sorunlara karşı eleştirel düşünen, çözüm üreten, küresel sorunlara karşı kayıtsız kalmayan etkin vatandaşdır. Kısacası sosyal bilgiler dersi bireylerin haiz olması gereken ulusal ve evrensel değerleri içeren çerçeveyi oluşturmalıdır (Kan, 2009). Bireyleri küresel yurttaş olmaya isteklendirmek çoğu topluluklarda eğitimin temel amacı olarak benimsenmiştir. Milli yurttaşlıktan küresel yurttaşlık düşüncesine geçişi temsil etmiştir (Oxley ve Morris, 2013).

Küresel ölçekte ortaya çıkan hadiseler öğrencilere etki etmekte ve bu etkilenmeyle öğrenciler ulusal değerleri temel alarak küresel değerlerle; barış, insan hakları, çevresel farklılıklar, uluslararası kuruluş alanlarını inceleyebilmektedirler. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı bireylere hayatın içinde mevcudiyetini koruyan toplumun, kültürel ve toplumsal açıdan parçası olduğunu anlamasını sağlamaya yardımcı olmaktadır (Körükçü, 2015).

İktisadi alanlarda meydana gelen yaklaşımlar, toplumların uyguladığı politikalar ve kültürel alanlarda yaşanan ilerlemeler, dünya devletlerini etkileyen küreselleşme kavramı, bireyin hayatının her alanın da kendini gösterdiğinden topluluklar yenileşme hareketini mecburi görmüştür. Bu yapılan yeniliklerden birisi de eğitim alanında yaşanmıştır. Her gün değişiklik gösteren dünya şartlarında birbirinden farklı olan unsurlara saygı duyma, anlayış gösterme, küresel duyarlılık kazanma gibi başlıklardan oluşan eğitim sistemi kurulmuştur. 2004-2005 yıllarında oluşturulan yeni programla küresel eğitim yeniliği düşüncesine ülkemizde uyum sağlamıştır (Günel ve Pehlivan, 2015).

Fen bilimlerinde ve teknolojik alanlarda yaşanan gelişmelerle yer ve zaman kısıtlaması ortadan kalkmıştır. Yıllardır devam eden farklı bölgelerdeki kişilerin iktisadi, politik, kültürel bağlantıları teknolojik gelişmelerle artmıştır. Bu dönemlerde ise öğrencilerin ülkelerin ilişkileri hakkında farkındalıkları olmalıdır. 6. ve 7. sınıf seviyesinde olan bir öğrencinin ortaya konmuş olan fikirlerin, yapıtların, uluslararası çapta düzenlenen faaliyetlerin kültürler arası iletişimdeki önemini ortaya çıkarması gerekir (MEB, 2005).

Tarihsel süreçte sosyal bilgiler dersine yönelik geliştirilen öğretim programları incelendiğinde 2005 programının küresel vurgusu yapması açısından önemli bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. 2005 SBDÖP’de küreselleşmeye en fazla vurgu yapan

öğrenme alanı ise “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında yer alan içerikler olmuştur. 2005 SBDÖP’de “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında 4. ve 7. sınıf için 4’er kazanıma; 5. sınıf için 6 kazanıma; 6. sınıf için ise 5 kazanıma yer verilmiştir. 2005 SBÖP’te 6. Sınıf düzeyinde küreselleşme ve küresel sorunlarla ilişkilendirilebilecek Küresel Bağlantılar öğrenme alanına ilişkin bazı örnek kazanımlar aşağıda ifade edilmiştir (MEB, 2005):

“Türkiye Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerimizi, Atatürk’ün milli dış politika ve anlayışı açısından değerlendirir.”

“Ülkemizin, diğer ülkelerle doğal afetlerde ve çevre sorunlarında dayanışma ve işbirliği içinde için de olmasının önemini fark eder.”

2005 yılında oluşturulan programdan farklı olarak 2018 yılında yenilenen programda haberleşme, eleştirel düşünme ve çevre temalarının milli perspektifin ötesinde, daha geniş açıdan bakılarak küresel çapta incelendiği söylenebilir. Programın içeriğinde yapılan değişiklikler günümüz şartlarında bireyden beklenen; yalnızca kendi ülkesinde yaşanan olaylarla değil tüm dünyayı etkisi altına alan hadiselerle ilgilenmesidir. Çünkü dünyanın öteki ucunda yaşanan en ufak problem bile zamanla tüm dünyaya tesir etmektedir. Bu problemlerin çözümünde kullanılacak olan gerekli bilgi, beceri ve değerlerle birey yetiştirilmelidir (Zing, 2019). 2018 SBÖP’de her sınıf düzeyinde “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanına ilişkin 4’er kazanım yer almaktadır. Öğrenme alanlarında saygı, kültürel mirasa duyarlılık, barış gibi değerlerin kazandırılması amaçlanırken bir taraftan da empati, araştırma, yaratıcılık, eleştirel düşünme, iş birliği, problem çözme, kalıp yargı / ön yargıyı ayırt etme gibi beceriler edinilmesi de hedeflenmiştir. 2018 SBDÖP’de bu doğruluda ele alınabilecek bazı kazanımlar şu şekildedir (MEB, 2018a);

“SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.”

“SB.7.7.3. Çeşitli kültürlerle yönelik kalıp yargıları sorgular.”

SBDÖP, değişen dünya şartlarında kişiye sosyal konularda gereksinim duyduğu becerileri kazandırılması maksadıyla oluşturulmuştur. Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji, ekonomi, hukuk, siyaset, sosyoloji gibi sosyal bilim konularını içermektedir. Bu açıdan programın içeriğinde sosyal etkinlikler milli, yerel ve uluslararası çapta araştırılıp disiplinler arası anlayışla oluşturulmuştur. Programın içeriği insanın hem özel hayatı hem de sosyal çevresiyle olan ilişkisini geçmiş zamandan şimdiki

zamana değişim ve devamlılık bağlamında ele almaktadır. Programda bireyin ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerileri bütünleştirilmiştir. 2024 SBDÖP ile “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı “Evimiz Dünya” öğrenme alanı olarak değişmiştir. “Evimiz Dünya” öğrenme alanında; belli seviyede harita okuma, bireyin yaşadığı bölgenin coğrafi özelliklerinden nasıl etkilendiği ve bu şartları nasıl etkilediği, çevresinde meydana gelen doğal afetlerin etkilerinden korunmak, oluşan etkileri aza indirebilme konuları üzerine odaklanılmıştır. Yaşadığı şehrin özel konumun niteliklerine, çevresinde ki doğal ve beşeri etkilere, yaşadığı bölgede meydana gelebilecek bir afetin öncesi, esnası ve sonrasında neler yapabileceğinden bahsedilmiştir. Türkiye’ye komşu ülkelerin özellikleri, Türkiye’nin jeopolitik konumu, diğer ülkelerle yapılan ortak çalışmalara, küreselleşmenin birey ve toplum yaşantısında ortaya çıkardığı değişimle yerel ile küresel çaptaki problemlerin çözümünde ülkemize düşen görevlere değinilmiştir. 2024 öğretim programında küresel sorunlara ilişkin içerikler Evimiz Dünya öğrenme alanı altında 4. ve 6. sınıflar için 3’er kazanım, 5. sınıf için 4 kazanım, 7. sınıflar için ise 2 kazanım olacak şekilde yer verilmiştir. Öğrenme alanında duyarlılık, vatanseverlik, sağlıklı yaşam, sevgi, yardımseverlik, duyarlılık gibi değerlere vurgu yapılmıştır. Beceriler boyutunda incelendiğinde 2024 öğretim programında beceriler beş başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıklar altında iş birliği, sosyal katılım, iletişim, vatanseverlik, sorumlu karar verme, sosyal farkındalık gibi beceriler işlenmiştir. 2024 öğretim programında; ülkemizin bölgesel ve küresel sorunların çözümünde üstlendiği rolün önemini yorulmamalar. 2024 SBDÖP’te genel amaçlar başlığının 7. Maddesinde küresel sorunlara ilişkin doğrudan bir ifade kullanılmıştır. Programlar zaman içerisinde değişiklik gösterirken her programın içerisinde sabit kalan, günün şartına göre güncellenen konu haline gelmiştir(MEB,2024a).

2024 SBÖP 7. Sınıf Evimiz Dünya öğrenme alanına ilişkin örnek öğrenme çıktıları; 2005-2018 öğretim programında kazanım olarak geçen ifadeler 2024 öğretim programında öğrenme çıktısı olarak ifade edilmiştir. Aşağıda 2024 SBDÖP’de küresel sorunlarla ilişkilendirilebilecek bazı öğrenme çıktısı örneklerine yer verilmiştir (MEB, 2024a):

“SB.7.2.1. Küreselleşmenin insan ve toplum hayatında meydana getirdiği değişimi yorumlayabilme”

“SB.7.2.2. Bölgesel ve küresel sorunların çözümünde ülkemizin rolünü özetleyebilme”

2.2.1.2 Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Küresel Sorunlar

Sosyal bilgiler dersi kişinin, topluluk içindeki varlığını hissetmesine destek olması amacıyla; tarih, coğrafya, toplum bilim, iktisat, antropoloji, arkeoloji, psikoloji, felsefe, politika, hukuk gibi sosyal bilimleri ve yurttaşlık bilgilerini aktaran; öğrenme alanlarını ortak bir başlık altında toplayan, toplu öğretim yaklaşımını benimsemiş bir derstir. Program içerisinde konular bir başka derslerle desteklenebilmekte yani disiplinler arası yaklaşımla oluşturulduğundan konular çok yönlü olarak verilmektedir. Mesela ülkemizin coğrafi bölgeleri konusu ele alınırken Milli Mücadele dönemindeki insan etkinliklerine değinerek hem tarih, hem coğrafya hem de vatandaşlık temalarına temas etmektedir. Dersin içeriği konuyla alakalı hikâye, destan gibi eserlerle örneklendirildiğinde Türkçe dersiyle desteklenmiş olur (Aktın, 2016).

Sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabında “*Evimiz Dünya*” öğrenme alanı başlığı altında öğrencileri düşünmeye sevk edici bir yazılı görsele yer verilmiştir. Görselde AFAD’ tan gelen bir mesaj yer almaktadır. Bu görsel de yer alan mesajdan hareketle öğrencilerden mesajla ilgili düşünüp yorum yapmaları beklenmektedir. Ardından keşfedelim basamağına geçilmiş ve bu bölümde geçmişte yaşanan depremlerden örnek verilerek çevresinde görülen afet türleri ve bu afetlere karşı alınabilecek önlemleri ifade etmeleri istenmiştir. Öğrenelim basamağında ise artık ortaya çıkan doğal afetler tanımlanmıştır. Etkinliklerle konu içeriği zenginleştirilmiştir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Yaşayan Demokrasimiz öğrenme alanı adı altında temel hak ve sorumluluklarımız konusunda kıtlık, savaş ve yoksulluk sorunlarına değinilmiştir. Konuyla ilgili yazılı görsel yer almaktadır. Diğer bir örnekte ise genel ağdan haber örneklerinin ve görsellerinin alıntı yapıldığı metinler yer almaktadır. Bu örneklerde ise güncel olaylardan özellikle son zamanlarda gündem başlıklarında sıklıkla yer alan Gazze’de meydana gelen savaşlara, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Savaş neticesinde gıda kıtlığı yaşandığı ifade edilerek kıtlık küresel sorununa dikkat çekilmiştir. İlerleyen etkinliklerde ise fabrika atıklarının dereye karışması gibi örnek olay örnekleri yer almaktadır. Bu verilen örnekle kirliliklere vurgu yapılmıştır. Öğrencilerden bu verilen örnek olaylara çözüm önerileri üretmeleri beklenmektedir. 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı Hayatımızda Ekonomi isimli öğrenme alanı başlığı altında enerji kaynaklarını konu edinmiş. 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında doğal afetlere, küresel iklim krizine, kıtlığa, savaşa ve yoksulluk sorunlarına yer verilmiştir (Ol vd. 2024). Şekil 2.1’de ders kitabından örnek görsele yer verilmiştir.

İsrail saldırıları altındaki Gazze'de çocuklar yaşanan gıda kıtlığını protesto etti

"... Gazze sokaklarında toplanan çocuklar, 'Ekmek benim hayalim oldu!', 'Yaşamak bizim de hakkımız!' yazılı pankartlar açtı (Görsel 4.33). Ellerindeki kaşıkla boş tencerele vuran küçük çocuklar, Gazze'deki saldırıları kınayan ve iyi bir yaşam talebini dile getiren çeşitli sloganlar attı..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Şekil 2.1 Ders Kitabı Görseli-1 (Ol vd., 2024)

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Ortak Değerlerimiz konu başlığında geçmişe yönelik bilgiler verilirken savaş, göç, doğal afet gibi sorunlara karşı verilen mücadeleye değinilmiştir. Birlikteysek Mutluyuz konu başlığında 6 Şubat'ta yaşanan, büyük bir kesimi etkileyen depremde örnek verilmiştir. Genel ağdan alınmış yazılı görsel örneğiyle doğal afetlerden etkilenen insanlara Kızılay'ın yardım ettiği aktarılmıştır. Ülkemizin Kaynakları ünitesinde çevrenin sağlığı için hangi kaynakların ne şekilde kullanılacağı örneklerle açıklanarak çevre kirliliği ve küresel ısınma gibi konulara temas edilmiştir. Sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların iş birliği ile yürütülen sıfır atık projesine dikkat çekilmiştir. Yönetime Etki Eden Unsurlar konusunda sivil toplum kuruluşlarına ait bir görsele yer verip bu kuruluşun önemi açıklanmıştır. Kuruluşun özellikleri sıralanırken doğal afetlerden etkilenen insanlara, çevre sorunlarına karşı duyarlılık oluşturmada, temel ihtiyaçların karşılanmasında ki etkisinden söz edilmiştir. Türkiye Her Yerde konusunda ise ülkemizin demokrasiden aldığı güçle bölgesel ve küresel çapta, hemen hemen tüm uluslararası sorunlarda girişimlerde bulunarak dünya genelinde halkın dikkatini çekerek çözüm önerileri geliştirdiği ifade edilmektedir. Güncelliğini koruyan sorunlardan biri olan Filistin savaşı seçilmiştir. İnsan haklarının ihlal edildiği açlık, yoksulluk ve savaş sorunlarıyla yüz yüze gelindiğinden bahsedilmiştir. Metni destekleyici görsel eklenmiştir. Uzak çevreden örneklerle sorunlar örneklenmeye devam edilmiş. Bir diğer haber örneği ise Fas'ta yaşanan depremde gelmiştir. Konuya doğal afetlerde görev alan kişilere değinilerek görsel iliştilmiştir (Azer, 2024).

Görüldüğü üzere 6. Sınıf ders kitabının birçok bölümünde farklı tür de küresel sorunlara yer verilmiştir ve örnekler güncel olaylardan seçilmiştir. Uluslararası düzeyde yaşanan savaş, yoksulluk, küresel ısınma, doğal afetler gibi konularda farklı ülkelerden örnek

olaylara yer verilirken ülkemiz ile bağlantı kurdurulmuştur. Şekil 2.2’de ders kitabından örnek görsele yer verilmiştir.

Kutuplardaki buzulların erimesi, deniz suyunun yükselmesi, denize kıyısı olan yerlerin sular altında kalması küresel ısınmanın en bariz tehditlerindendir. Bu tehditlerin boyutları, kaynakları bilinçli kullanmadığımız sürece daha da artacaktır. Küresel ısınma iklim değişikliklerine, düzensiz ve aşırı yağışlara, kuraklığa vb. birçok doğal afete sebep olacaktır.

Görsel 5.42

Görsel 5.43

Şekil 2.2 Ders kitabı görseli- 2 (Azer, 2024)

7. sınıf ders kitabını incelendiğinde ise Ülkemizde Göç konusuna yer verilmiştir. Konu anlatımına 3 tane örnek olayla başlangıç yapılmıştır. Verilen örnekler iç göç ve dış göçe örnektir. Göç sorununu açıklarken farklı küresel sorunları temel neden olarak göstererek anlatılmıştır. Bir Özgürlük Olarak Yerleşme ve Seyahat konusunda dünya genelinde bireylerin seyahatlerine kısıtlama gelmesindeki nedenlere yer verilmiştir. Etkinlik bölümüne geçilmiştir. Ancak bu etkinliklerde yukarıda sıralanan örnek sorunlar hiç kullanılmadan sadece göç konusu ele alınarak bir çalışma hazırlanmıştır. Çalışma da örnek göç hikâyeleri verilerek türlerinin belirlenmesi istenmiştir. Bizim İçin Çalışanlar konu başlığı altında sivil toplum kuruluşlarına yer vermiştir. Bu kuruluşların amaçlarını açıklarken küresel sorun sayılan konulardan bahsedilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarında bireylerin, hayvanların haklarını savundukları, doğal çevrenin korunmasında gönüllü olarak rol aldıkları belirtilmiştir. Konu içerisinde salgın hastalık ve doğal afet sorunlarından örnekler sunulmuştur. Uluslararası Kuruluşlar ve Türkiye konu başlığı altında yer ülkemizin üye olduğu ve dünyanın farklı ülkelerinin de yer aldığı kuruluşlar anlatılmıştır. Bu kuruluş örneklerinden ilk İslam İşbirliği Teşkilatı olmuştur. Kuruluşa ilişkin bilgiler verilirken ırkçılığa, sosyal - siyasal ayrımcılığa dur demek amacıyla kurulduğu, günümüz sorunlarından Filistin savaşında zarar gören halkı desteklemek

amacıyla faaliyetler sürdüğü ifade edilerek savaş ve ırkçılık konularına değinilmiştir. Diğer bir kuruluş örneği ise Birleşmiş Milletlerdir. Ülkeler arası anlaşmazlıkları çözmek, siyasi birliği sağlamak, güvenli ortam oluşturmaktan bahsederken savaş, terör gibi sorunlara hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü' ne ilişkin bilgiler verip görevlerine açıklık getirdikten sonra sağlık alanıyla ilgili olup salgın hastalıklar gibi meselelere çözüm aradıkları anlaşılmaktadır. Örneği verilen diğer kuruluş Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'dür. Amacının açlık, kıtlık, israf, tarım, hayvancılık alanlarına hizmet etmek olduğu görülmektedir. Örneklere Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ile devam edilmiştir. İnsan haklarına, özgürlüklere, çevre ve teknoloji gibi konuları ele aldığı ifade edilerek Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı' na geçilmiştir. Kuruluş amacına değindikten sonra savaşlarda güvenliği koruma güçleri olduğunun altı çizilmiştir. İkinci konu başlığı ise Türkiye'nin Uluslararası Ekonomik ilişkileri konusudur. Bu kuruluşların hepsi ekonominin iyileştirilmesi için kurulduğundan genel olarak yoksulluk sorununa hizmet ettiği sonucuna varılmaktadır. İlk olarak Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ile başlamıştır. Yoksullukla mücadele, sosyal adaletsizliğin yok edilmesi, ekonomik gelişme ve doğal çevrenin korunması amacı güttüklerine değinilmiştir. Buradan yoksulluk, çevre sorunları gibi küresel sorunlara hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Dünya Bankası dünya genelinde yoksulluğun aza indirilmesi, kalkınma planlarının krediyle desteklenmesi, ekonomik refahın sağlanması gibi etkinlerde bulunduğunu ifade ederek yoksulluk sorunuyla ilgili hizmetleri bulunduğu görülmektedir. Bir diğer kuruluş olan Uluslararası Para Fonu dünya genelinde yoksulluk sorununu aza indirip, ekonomik kalkınma planları yapmaktadır. D-8'in amacının ise ekonomi, çevre, sağlık alanı, gibi alanlarda işbirliği sağlamak olduğu ifade edilmiştir. 7. sınıfın son konu başlığı olan “*Küresel Sorunlara Çözüm Üretiyorum*” konusuna giriş yaparken küresel sorun olarak ele alınan belli başlı problemler sıralanmıştır. Bu sorunlardan küresel iklim değişikliği, doğal afetler, açlık, terörizm ve göç sorunları seçilerek konu anlatımını ayrı ayrı örnek olaylarla açıklanmıştır. Konunun pekiştirilmesi amacıyla etkinlik örneklerine geçilmiş. Öğrencilerden belirtilen bu küresel sorunlara çözüm önerileri geliştirmeleri beklenmiştir. Böylece öğrenciler yaratıcı düşünmeye sevk edilmiştir (Özensoy, 2024).

Ders kitabı incelemelerinden elde edilen veriler sonucunda küresel sorunlara ilişkin birçok farklı nitelikte görsele yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yer verilen görseller konu içerisinde yer alan metinleri destekler niteliktedir. Neredeyse tüm küresel sorunlara

7. Sınıf ders kitabında yer verildiği görülmektedir. Bu sorunların çözümünde görev alan kurum ve kuruluşlara, sorunların ortaya çıkış nedenleri ve sonuçlarına yer verirken görsellerle, haber yazılarıyla, örnek olaylarla konular desteklenmiştir. Şekil 2.3'te ders kitabından örnek görsele yer verilmiştir.

Şekil 2.3 Ders kitabı görseli-3 (Özensoy, 2024)

3

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Küresel sorunlara ilişkin literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Bu bölümde sosyal bilgiler dersinde küresel sorunlara odaklanan çalışmalar incelenmiştir.

3.1 Sosyal Bilgilerde Küresel Sorunlara Odaklanan Çalışmalar

Ateş (2025) sosyal bilgiler dersi içinde kullanılan aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin küresel sorunlar konusu üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçladığı “*Sosyal bilgiler derslerinde küresel sorunların öğretimi üzerine bir eylem araştırması*” adlı doktora tezinde 1 sosyal bilgiler öğretmeni ve 20 öğrenci velisiyle çalışma gerçekleştirmiştir. Yazar araştırmasında veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, küresel sorunlar değerlendirme formu ve küresel sorunlar farkındalık ölçeği kullanmıştır. Bunun yanı sıra farklı aktif öğrenme yöntemleri, teknikleri ve etkinliklerini uygulamıştır. Verileri t testi ile tek yönlü ANOVA analizlerini kullanarak çözümlemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin konuya ilişkin eksikliklerinin olduğu ancak kavram yanlışlarının bulunmadığına ulaşmıştır.

Özmen (2024) sosyal bilgiler dersi kapsamında WEB 2.0 araçlarıyla oluşturulmuş yöntemlerin kavram öğrenmelerine etkisini belirlemeyi amaçladığı “*Sosyal bilgiler dersinde web 2.0 destekli kavram öğretiminin küresel sorunlar ile ilgili kavramları öğrenme üzerindeki etkisi*” adlı doktora tezinde 7. sınıfa giden 41 öğrenci ile çalışma gerçekleştirmiştir. Karma yöntem araştırması kullanılmıştır. Araştırma verilerini küresel sorunlar kavramsal anlama testi, sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplayarak içerik analizi ve betimsel analiz ile çözümlemiştir. Derste Web 2.0 araçlarının kullanılarak ders işlenmesi derse karşı ilgiyi artırdığı, kalıcı öğrenmeye yardımcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gürbüz ve Aydın (2022) “*Öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi*” isimli çalışmalarında fenomenoloji yöntemini kullanarak sosyal bilgiler öğretmen adayları ile görüşme gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın amacı öğretmen

adaylarının küresel sorunlara yönelik fikirlerini alma, bu sorunların çözümünde yer verme gibi sorular bağlamında sosyal bilgiler dersinin rolünü belirlemektir. Görüşme formu ve Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği" ile veriler toplanmıştır. Elde ettikleri verileri içerik analizi ile değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda adayların, diğer ülkelerde yaşayan insanların problemlerine de duyarlı oldukları belirlenmiştir. Ayrıca yapılan çözüm çalışmalarında yer almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sert (2021) “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile incelenmesi*” adlı çalışmasında sosyal bilgiler dersinde küresel sorunlara öğretmen adaylarının bilişsel yapılarını belirleme amacıyla hazırlanmıştır. Tarama modeli kullanılmıştır. Veriler Fırat Üniversitesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarına kelime ilişkilendirme testi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının küresel sorunlara yönelik bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşılırken bazı adayların ise konuya yönelik kavram yanılgılarının olduğu belirlenmiştir.

Durmuş ve Çolak (2021) “*8. sınıf öğrencilerinin gözünden küresel sorunlar*” adlı çalışmasını 8. Sınıf öğrencilerinin küresel sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarma amacıyla kaleme almışlardır. Araştırmada durum çalışması modeli kullanılmıştır. Örneklem grubu 8. Sınıfa giden 23 öğrenciden oluşmaktadır. Veriler açık uçlu sorularla toplanıp içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin küresel sorunlardan akıllarına ilk gelen küresel ısınma olduğu tespit edilmiştir. Küresel sorunların çözümünde yapılan etkinlikleri yeterli bulmadıklarını belirterek kendileri önerilerini sunmuşlardır.

Aktaş, Kara ve Tokmak (2021) ülkemizde okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarıyla Fransa’da okutulan ders kitaplarının arasında küresel sorunlar konusunu ilişkin karşılaştırmasını yapmak amacıyla “*Sosyal bilgiler ders kitaplarının küresel sorunlar açısından incelenmesi: Fransa ve Türkiye örneği*” adlı çalışmasını hazırlamışlardır. Doküman analizi yöntemi kullanılarak oluşturulan bu çalışma içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme bölümünde her iki ders kitabında da sorunlar alt bölümlere ayrılıp incelendiği, Fransa’da belli konu alanlarında yer alırken Türkiye’de her üniteye doğrudan veya dolaylı olarak yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yiğit (2019) 17 sosyal bilgiler öğretmeniyle yapmış olduğu “*Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sorunlara ilişkin görüşleri*” adlı çalışmasında öğretmenlerin

küresel sorunlara dair fikirlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Olgü bilim deseninin kullanıldığı çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formuyla veriler toplanırken içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerin küresel sorunlarla ilgili gerekli bilgi ve beceriye sahip oldukları, STK’larda görev alabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Palaz (2017) “*Sosyal bilgiler eğitiminde küresel sorunlar ve öğretimi*” isimli çalışmasında ortaokul öğrencilerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve akademisyenlerin görüşlerini almıştır. Araştırmanın amacı katılımcıların bu sorunları nasıl algıladıkları, derslerde bu sorunlara nasıl yer verdikleri ve konunun öğretiminde neler yapılabileceğini araştırmaktır. Bu doğrultu da veriler toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İçerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonunda katılımcıların küresel sorunları sıraladığı, önerilerde bulunup konuyla ilgili tartışmalar geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Palaz ve Akbaba (2018) 7. Sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu “*Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler eğitiminde küresel sorunlar ve öğretimi*” adlı çalışmasında öğrencilerin küresel sorunları nasıl algıladıklarını, bu konuların öğretimi esnasında ne gibi problemler yaşadıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile verilerini toplarken betimsel ve içerik analizinden yararlanarak çözümleme yapmışlardır. Araştırma sonucunda konulara karşı duyarlılık geliştirilmesi için görsel öğelerden yararlanılmalı, işbirliği içinde çalışmalar yürütülmeli, eğlenerek öğretilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kan (2009) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlara dair tutumlarını ve önerilerini belirlemek için “*Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumları ve ders programlarına yönelik önerileri*” adlı çalışmasını kaleme almıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya 7 üniversiteden 734 kişi katılım sağlamıştır. Verileri açık uçlu sorularla toplayan araştırmacı içerik analizi ile çözümleme yapmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerini bazı kendi kişisel özellikleri tarafından değişikliğe sürüklediği sonucuna ulaşılmıştır. Küresel farkındalık adına önerilerde bulunmuşlardır.

3.2 Eğitimde Pareto Analizine Odaklanan Çalışmalar

Aydemir (2024) “*Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgisiz olmasının nedenleri nelerdir? Bir pareto analizi örneği*” adlı çalışmasını hazırlamakta ki amacı ortaokul

öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgilerinin düşük olmasının nedenlerini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada olgubilim modelini kullanılmıştır. Örneklem grubu ise akademisyenler, öğretmenler ve öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Veriler pareto analizi yöntemiyle çözümlendiği görülmektedir. Çalışma sonucunda ise öğrencilerinin ilgilerinin düşük olma nedenleri olarak kullanılan yöntem ve tekniklerin tek düze olması, konuların güncelliği yansıtmaması, konuların soyut olması gibi nedenlerin olduğu belirtilmiştir.

Eranıl (2024) “*Türk eğitim sisteminde okul terk nedenleri (2009-2022): Eğitim kademelerine göre bir pareto analizi*” isimli çalışmasındaki amacı Türkiye’de sınıf düzeylerine göre öğrencilerin okulu bırakma nedenlerini araştırmaktır. Çalışmasında 47 tane araştırmayı inceleyerek analiz gerçekleştirmiştir. Pareto analizin yapabilmek için araştırmacı 290 kodlama yapmıştır. Çalışma sonucunda ilköğretim seviyesinde yaşanan okulu bırakma durumunun nedeni olarak ailenin maddi imkânları, eğitime karşı ilgisiz olmaları gibi nedenler belirleyici olmuştur. Ortaöğretim kademesinde öğrencilerin bireysel başarısızlığı, devamsızlık süreleri etkiliyken yükseköğretim kademesindeyse maddi problemler, çevreye uyum sağlamada zorlanma, okunulan bölümü sevmeme gibi nedenler ortaya çıkmıştır. Tüm bu nedenlerin dışında erken yaşta yapılan evlilik, okul ikliminin olumsuz olması gibi durumlara ulaşılmıştır.

Kaya (2020) “*Ortaokul öğrenci öğretmen ve yöneticilerinin öğrenci başarısını etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerinin pareto analizi ile değerlendirilmesi*” adlı çalışmasında ortaokula giden öğrencilerin başarısını etkileyen nedenleri ve başarıyı arttırmak için önerilen çözüm önerilerini belirlemeyi hedeflemiştir. Veriler yazar ve danışmanı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşler balık kılçığı ile sınıflandırılıp pareto analizi ile çözümlenmiştir. Bu çalışma sonunda 1.öncelikle çözülmesi gereken nedenleri arkadaş, okul ortamı gibi etkenlerin oluşturduğu, 2.öncelikli ve 3. öncelikli nedenleri ise teknoloji kullanımı ve öz denetim gibi faktörlerin oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çözüm önerisi olarak ise eğitim sistemi, aile yapısı, ekonomik durumlar gibi bazı kavramlar üzerine tartışmalar geliştirilmiştir.

Bekereci, Yazıcı ve Hamzaoglu (2020) “*Pareto analizi tekniğiyle belirlenen parametrelerin öğretim sürecinde kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi*” adlı çalışmasında öğrencilerin akademik başarısına etki eden faktörleri belirleyerek pareto analizi yöntemiyle değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Kahramanmaraş’ta öğrenim gören 52 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın modelinde ise yarı deneysel desen kullanılmıştır. Veriler başarı testi ve

araştırmacı tarafında oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubu arasında fen bilimleri dersinde akademik başarıları açısından anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ünsal (2018) “*Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin statüsüne ilişkin bir pareto analizi*” adlı çalışmasını öğretmenlik mesleğinin mertebesinin düşük olmasına neden olan unsurları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla hazırlamıştır. Bu bağlamda akademisyen ve MEB’de görev yapan öğretmenlerle çalışılmıştır. Araştırma da nitel araştırma modelinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Öncelikle problemin neden ve sonuçlarını ortaya koyabilmek için balık kılçığı tekniğinden faydalanılmış ve sonuçlar pareto analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Ardından içerik analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda meslekte yaşanan saygınlığın düşük olması sorunu nedenleri olarak iş koşulları, ekonomik faktörler, sosyal çevre, yönetici-çalışan arasındaki iletişim, eğitim programları olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama aracına, verilerin toplanmasına, verilerin analizine, geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarına ve araştırmanın etiğine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

4.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada model olarak nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, insanın yaşadığı dünyayı ve ona yüklediği anlamları ile deneyimlerini inceler. Fenomonolojik araştırmaların temel amacı, kişilerin duygu, düşünce ve deneyimlerinden yola çıkarak bir fenomen (olgu) ile ilgili düşüncelerini ortaya çıkarmaktır (Polatcan ve Kılınç, 2018). Bu çalışmada da ortaokul öğrencilerine göre küresel sorunların neler olduğuna, küresel sorunların ana neden ve alt nedenine, küresel sorunlara nasıl tepkiler vereceklerine ve küresel sorunların çözümüne yönelik görüşleri ele alındığından fenomenoloji deseni tercih edilmiştir.

4.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Amaçlı örnekleme özellikle nitel çalışmalarda kullanılan bir örnekleme yöntemidir. Seçkisiz olmayan bir örnekleme türü olan amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına bağlı olarak bir grubun seçilerek görüşlerinin araştırılmasını içermektedir (Büyüköztürk vd., 2008). Bu çalışmada da araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubunda ortaokul öğrencilerine yer verilmiştir.

Çalışmada nitel desenlerden biri olan fenomenoloji deseninin kullanılması örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde etkili olmuştur. Öyle ki fenomenolojik çalışmalarda örneklem 1 ile 325 arasında olabilir (Miles ve Huberman, 1994; Neuman, 2014'dan akt. Baltacı, 2018). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Artvin-Merkez ilçede yer alan ortaokullarda farklı sınıf düzeylerinde öğrenim

gören gönüllü 110 öğrenci oluşturmaktadır. Tablo 4.1’de araştırmada yer alan katılımcılara yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4. 1 Çalışma grubunda yer alan katılımcılara yönelik bulgular

Cinsiyet	Sınıf Düzeyleri				Toplam (n)
	5. Sınıf (n)	6. Sınıf (n)	7.Sınıf (n)	8.Sınıf (n)	
Kız	14	17	12	15	58
Erkek	16	13	11	12	52
Toplam	30	30	23	27	110

Tablo 4.1 incelendiğinde çalışmaya 5. sınıf düzeyinde 14 kız öğrenci, 16 erkek öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrenci katılım sağlamıştır. 6. sınıf düzeyinde 17 kız öğrenci, 13 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 30 öğrenci katılmıştır. 7. sınıf öğrencilerinden 12 kız, 11 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 23 öğrenci; 8. sınıf düzeyinde ise 15 kız ve 12 erkek olmak üzere toplamda 27 öğrenci çalışmaya katılım göstermiştir. Toplam sayı ele alındığında ise araştırma kapsamında 58 kız öğrenci, 52 erkek öğrenci olmak üzere toplamda 110 öğrenciye ulaşılmıştır.

4.3 Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu bağlamda pareto analizine odaklanan çalışmalar (Kaya, 2020; Ünsal, 2018) incelenmiş, uzman görüşü (sosyal bilgiler eğitimcisi öğretim üyesi) de alınarak form hazırlanmıştır. Formda konuya dikkat çekmek için haber manşeti (URL-1), balık kılçığı gibi materyaller kullanılmıştır. Balık kılçığı diyagramı kişisel problemlerden iş alanlarında yaşanan problemlere kadar her türlü konuda uygulanabilen, kullanımı kolay ve faydalı çözüm yöntemidir. Daha başarılı sonuçlar elde etmek için beyin fırtınası gibi tekniklerle desteklenmektedir (Atalay ve Kılıç, 2015). Bu çalışmada da pareto analizinin yapısına uygun olarak katılımcıların küresel sorunların nedenlerine yönelik daha derinlemesine görüşler ileri sürmelerini sağlamak amacıyla veri toplama aracında balık kılçığı diyagramına yer verilmiştir. Formun, anlaşılabilirliği ve amacına hizmet edip etmediğini belirlemek amacıyla 5., 6.,

7. ve 8.sınıf düzeyinde öğrenim gören ikişer öğrenciye pilot olarak uygulanmış, gelen dönütler doğrultusunda birtakım güncellemeler (Örneğin balık kılçığındaki kılçık sayısının arttırılması, sorularda geçen bazı ifadelerin değiştirilmesi gibi) yapılmıştır.

4.4 Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasında görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme, araştırmacının katılımcılara sorular sormasını içeren ve genellikle yüz yüze gerçekleştirilen bir tekniktir (Salman, 2020). Bu doğrultuda araştırma kapsamında etik kurul onayı ve Milli Eğitim Bakanlığı uygulama izni doğrultusunda ilgili okullarda görev yapan idareciler ile sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşılarak, gönüllü öğrenciler belirlenmiştir. Veli onayları alındıktan sonra veri toplama aşaması öncesinde öğrenciler süreç hakkında bilgilendirilmiştir. Araştırmada veriler katılımcı tercihinine göre sözlü veya yazılı olarak toplanmıştır. Her iki şekilde de veri toplama aracı öğrencilere tanıtılmış, gazete haberi açıklanmış, balık kılçığının nasıl doldurulması gerektiği vurgulanmıştır. Ses kaydı ile toplanan verilerde, balık kılçığı verilen cevaplara göre araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

4.5 Verilerin Analizi

Nitel çalışmalar kapsamında elde edilen veriler çeşitli amaçlarla nicelleştirilebilir. Bir analiz yöntemi olan nitel verilerin sayısal analizi; gözlem, görüşme ve doküman incelemesi şeklinde elde edilmiş olan verilerin belirli aşamalardan geçerek sayı ve rakamlara dökülmesini ifade etmektedir. Nitel çalışmalarda verilerin sayılarla ifade edilmesinde amaç genelleme yapmak değildir. Nitel verilerin sayısallaştırılmasındaki amaç veri analizi sonucu ortaya çıkan tema ve kategorileri karşılaştırmak, bunlar arasında önem sıralaması gibi bir takım yorumlar yapabilmektir. Bir diğer amaç ise veri analizi sonucunda elde edilecek sonuçların daha adil bir şekilde yorumlanmasını sağlamaktır. Yine nitel verilerin sayısallaştırılması, sonrasında anket çalışmalarıyla daha geniş çalışma gruplarına yeni çalışmalar yapılmasına olanak tanıyabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada ise yukarıda ifade edilen amaçlar doğrultusunda nitel veriler sayısallaştırılmıştır. Elde edilen verilerin biçimine göre her bir alt problem için farklı analiz teknikleri kullanılmıştır. Bu doğrultuda pareto analizinin kapsamı da dikkate alınarak ikinci ve dördüncü alt problem kapsamında elde edilen verileri çözümlerken pareto analizi; birinci, üçüncü, beşinci ve altıncı alt problemler kapsamında elde verileri çözümlerken de içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcıların küresel sorunların nedenlerine ve küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklara yönelik ifadeleri tekrarlama sıklığına göre alınmış ve bu doğrultuda pareto analizi gerçekleştirilmiştir. Bu sayede genelleme yapma amacı güdülmeyen, katılımcıların küresel sorunların nedenlerine yönelik pareto analizi kuralları dikkate alınarak önceliklendirme yapılmış (önem sıralaması) ve yorumlar bu kurallara göre gerçekleştirilmiştir.

Pareto analizi, herhangi bir duruma ilişkin olağan temel ayrımları ya da ilk olarak belirlenmesi gereken maddeleri ortaya çıkarmakta kullanılmaktadır. Bu yöntem bir problemin grafiklerle ifade edilmesi ve karşılaşılan sorunların önemli nedenleri üzerine durulmasından dolayı her alan üzerinde kullanılabilecek bir yöntemdir (Özgüvenç, 2011). 80/20 olarak da ifade edilen Pareto analizi sorunları/nedenleri “A”, “B” ve “C” şeklinde gruplara ayrılarak 3 basamaktan oluşan bir yönetime sahiptir. Kullanımı son derece pratik ve faydalı olan bu yöntem sayesinde gruplandırma, başkalaştırma ve sorunun kaynağını saptama işlemleri gerçekleştirilir. Bu analiz yöntemi, çubuk grafiklerinin oluşmasıyla hızlı şekilde elde edilen verilerin özetlenmesine yardımcı olmaktadır (Grosfeld-Nir, 2007). Pareto analizi yöntemi uygulanacak konuların problemlere sebebiyet veren ana nedenleri üzerinde dikkat toplayan sorunu belirlemede kullanılmaktadır. Pareto analizinden belirlenen olay için en önemli sorunun ne olduğunu belirlemede yararlanılır (Başaran, 2020).

Pareto analizi aracılığıyla 1.sırada çözüm bulunması gereken sorunların belirlenmesi hedeflenmiştir. Çünkü belirlenen bu sorunların çözüme kavuşturulması diğer problemlerin de çözülerek yok edilmesi demektir. İtalyan ekonomist – toplumbilimci olan VilfredoPareto oluşturduğu ilkelere kendi adını vererek iktisat ve sosyal alanlarda çalışmalar gerçekleştirmiştir (Akyıldız ve Ekmekçi, 2023). Normalde bir konunun kıymet değeri az işlerde ya da değerinin üstünde süre veya para sarf edilmesiyle büyük yok oluşlar yaşanmaktadır. Bu sıkıntının önlenmesi için yapılan işi, eseri ya da konunun başka bir olgusunu önemine göre gruplandırarak; değerine göre yatırım sağlanınca bu kayıpların azalması mümkün olacaktır. Bu hedef doğrultusunda olayları çok önemli, orta öneme sahip, az önemli olacak şekilde üçe ayırarak sınıflandıran yöntem pareto analizi yöntemidir. Bu yöntem ABC analizi olarak da isimlendirilmektedir. Bu analizin amacı sadece çok önemli sayılan A grubu konularını yapıp diğer konuları kenara atmak değil bilakis hepsini önem sırasına göre faydalı şekilde çözüme kavuşturmadır (Özgüvenç, 2011). Çalışma kapsamında da küresel sorunların nedenleri ve sebep olabileceği sorunlar

pareto analizi ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda her bir neden/olumsuzluk kodlara ayrılmış, frekans tabloları oluşturulmuştur. Frekans değerleri EXCEL programına aktarılmış, kümülatif frekans ve kümülatif yüzde değerleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular pareto grafiklerine aktarılmış, her bir neden/olumsuzluğun öncelik durumu kümülatif yüzde değerlerine göre belirlenmiştir. Nedenlerin öncelik durumunun belirlenmesinde ise şekil 4.1’de yer alan değerler dikkate alınmıştır.

Kümülatif Yüzde Sınırları	• Öncelik Durumu
%0 - %80	• A Grubu 1.Öncelikli Çözülmesi Gereken Sorunlar
%80 - %95	• B Grubu 2.Öncelikli Çözülmesi Gereken Sorunlar
%95 - %100	• C Grubu 3.Öncelikli Çözülmesi Gereken Sorunlar

Şekil 4. 1 Kümülatif yüzde sınırları ve öncelik durumu göstergeleri (Özcan, 2001’den akt. Ünsal, 2018)

Araştırma kapsamında kullanılan bir diğer analiz yöntemi içerik analizidir. İçerik analizi yöntemi; objektif, hakiki, ölçülebilen verilere ulaşmak için belge, kitap, tekst gibi kaynakları bazı kurallara göre analiz edilmesi gayesiyle oluşturulmuş nitel araştırma yöntemidir (Metin ve Ünal, 2022). Bu doğrultuda katılımcıların küresel sorunlara yönelik görüşleri, küresel sorunlar karşısında verdikleri/verecekleri tepkiler ve kimlere ne gibi görevler düştüğüne yönelik ifadelerinin yer aldığı sözlü olarak toplanan verilerin araştırmacı tarafından yazılı hale getirildiği, yazılı olarak toplanan verilerin de yer aldığı görüşme metinleri incelenmiş ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Elde edilen veriler tema, kategori ve kodlara ayrılarak tablolastırılmıştır.

Analiz yapılırken görüşüne başvurulmuş öğrencilere, verileri elde etme sırasına göre numaralar verilmiştir. Bu anlamda katılımcılar görüş bildirme sıralarına göre 5 (Sınıf Düzeyi) Ö (Öğrenci) -1 (Katılımcı Sırası), 6Ö-1, 7Ö-1, 8Ö-1 şeklinde her sınıf düzeyini kendi içerisinde 1’den başlayarak son katılımcıya kadar görüşler kodlanmıştır.

4.6 Geçerlilik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlilik iki boyutta ele alınabilir. Bunlardan ilki iç geçerliliğdir. İç geçerlilik, araştırmacı olarak ele alınan olayların gerçek durumu yansıtmayı yansıtmadığıyla ilgilidir. Bir diğer geçerlilik boyutu olan dış geçerlilik ise araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Nitel çalışmalarda ele alınan bir diğer konu güvenilirliktir. Nitel çalışmalarda güvenilirliği arttırmak için araştırmacıların yetkinliğinin uygulama yapılacak olan alana uygunluğu, veri toplama, analiz ve yorumlama sürecinin katılımcılara açık bir şekilde aktarılması, araştırmacının veri analiz sürecinde ön yargılarından kurtulması, araştırma sonucunda elde edilen kategori ve kodların uzman tarafından incelenmesi, bulgularda sıklıkla katılımcı görüşlerine yer verilmesi, tüm görüşme ve ses kayıtlarının çeşitli dijital ortamlarda arşivlenilmesi gibi adımlar dikkate alınabilir (Arslan, 2021).

Nitel yaklaşımın benimsendiği bu çalışmada da hem geçerlilik hem de güvenilirliği sağlamak için bir takım önemler alınmıştır. Bu doğrultuda elde edilen verilerin gerçek durumu yansıtıp yansıtmadığı belirlemek amacıyla literatür incelenmiştir. Elde edilen inceleme sonucunda görüşlerin gerçek durumla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Veri toplama aşamasında katılımcılara araştırmanın amacı, mahremiyeti, verilerin hangi amaçla kullanılacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir. Elde edilen her bir veri bulgusu verinin toplandığı katılımcı ile paylaşarak, katılımcı teyidi alınmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen kodlar ve kategoriler uzman görüşü (sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyen, sosyal bilgiler öğretmeni) doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bulgular kısmında katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında hem ses kaydı olarak hem de matbu şekilde toplanan veriler kayıt altına alınmıştır.

4.7 Araştırmanın Etiği

Bu çalışma Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü tarafınca E-19227540-302.08.01-134905 sayılı yazıyla araştırma izni ve E-19227540-302.08.01-132569 sayılı yazıyla etik kurul izni alınarak yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada araştırmaya katılım sağlayan öğrenciler gönüllük esasına uygun şekilde katılmıştır. Verilerin bir kısmı yazılı bir kısmı ses kaydı (görsel/ işitsel) alınarak toplanmıştır. Hem yazılı hem de ses kaydı alınarak toplanan veriler üçüncü bir kişiyle paylaşılmamıştır. Katılımcılar 18 yaş altı olduğu için veli onayları da alınarak çalışma gerçekleştirilmiştir.

5 BULGULAR

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizi sonucunda bir takım bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, problem durumunda ifade edilen alt problemlerdeki sırasıyla bu bölümde detaylı olarak ele alınmıştır.

5.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan öğrenciler küresel sorun olarak bildikleri olguları sıralamışlardır. Bu bağlamda katılımcıların küresel sorun olarak verdikleri yanıtlar sıklıklarına göre sıralanmış ve tablo 5.1'deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. 1 Katılımcıların küresel sorunlara yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

Tema	Kategoriler	Kodlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Küresel Sorunlar	Siyasi/Politik	Savaş	62
		Terör	20
		Soykırım-Katliam	3
		Göç / Mülteci	3

Tablo 5.1 (devamı)

Tema	Kategoriler	Kodlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Küresel Sorunlar	İklim	Küresel ısınma	45
		Susuzluk	15
		Kuraklık	13
		Buzulların erimesi	10
		Küresel iklim değişikliği	5
	Jeolojik	Doğal afet	44
	Sosyal/İnsani	Kirlilik	42
		Çernobil faciası	1
		Parfüm – deodorant kullanımı	1
		Fosil yakıt kullanımı	1
	Ekonomik	Açlık	38
		Kıtlık	38
	Sağlık	Salgın hastalıklar	5
		Hayvanların neslinin tükenmesi	3

Tablo 5.1 incelendiğinde katılımcıların küresel sorun olarak en fazla siyasi/politik küresel sorunlar kategorisinde yer alan savaş ($f=62$) olgusunu ileri sürdükleri görülmektedir. Bu sorunu iklim ile ilgili küresel sorunlar kategorisinde yer alan küresel ısınma ($f=45$) takip etmektedir. Katılımcıların yine küresel sorun olarak doğal afet ($f=44$) olgusunu ifade ettikleri görülmektedir. Tablo 5.1 incelendiğinde doğal afetler olgusundan sonra kirlilikler ($f=42$) olgusu ileri sürülmüştür. Buna ek olarak açlık ($f=38$) ve kıtlık olguları

($f=38$) ifade edilmiştir. Bunu terör ($f=20$), susuzluk ($f=15$), kuraklık ($f=13$), buzulların erimesi ($f=10$), salgın hastalıklar ($f=5$) ve küresel iklim değişikliği ($f=5$), hayvanlarının neslinin tükenmesi ($f=3$), soykırım- katliam ($f=3$) ve göç/ mülteci ($f=3$) olguları takip etmiştir. Son olarak Çernobil faciası ($f=1$), parfüm/ deodorant kullanımı ($f=1$) ve fosil yakıt kullanımı ($f=1$) gibi olgularda küçük katılımcı grup tarafından küresel sorun olarak ifade edilmiştir. Kategorik olarak incelendiğinde ise katılımcıların küresel sorun olarak en fazla siyasi/politik, en az sağlıkla ilgili küresel sorunları ifade ettikleri görülmektedir.

5.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların nedenlerine yönelik görüşleri incelenmiş, elde edilen veriler pareto analiziyle çözümlenmiştir. Katılımcıların küresel sorunların nedenlerine yönelik görüşleri ise ana neden ve alt nedenler bağlamında incelenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen görüşler doğrultusunda tespit edilen ana nedenler ise şu şekildedir:

- Kirlilik
- Küresel Isınma
- Doğal Afetler
- Savaşlar
- Açlık
- Kuraklık-Kıtlık
- Küresel İklim Değişikliği
- Sosyal-Siyasal Sorunlar

Yukarıda ifade edilen ana nedenler ve her bir ana neden için belirtilen alt nedenlerin pareto analizi bulgularına aşağıda yer verilmiştir.

5.2.1 Kirlilik Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen ilk ana neden “*kirlilik*” olmuştur. Kirlilik ana nedenin alt nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.2’deki bulgulara ulaşılmıştır.

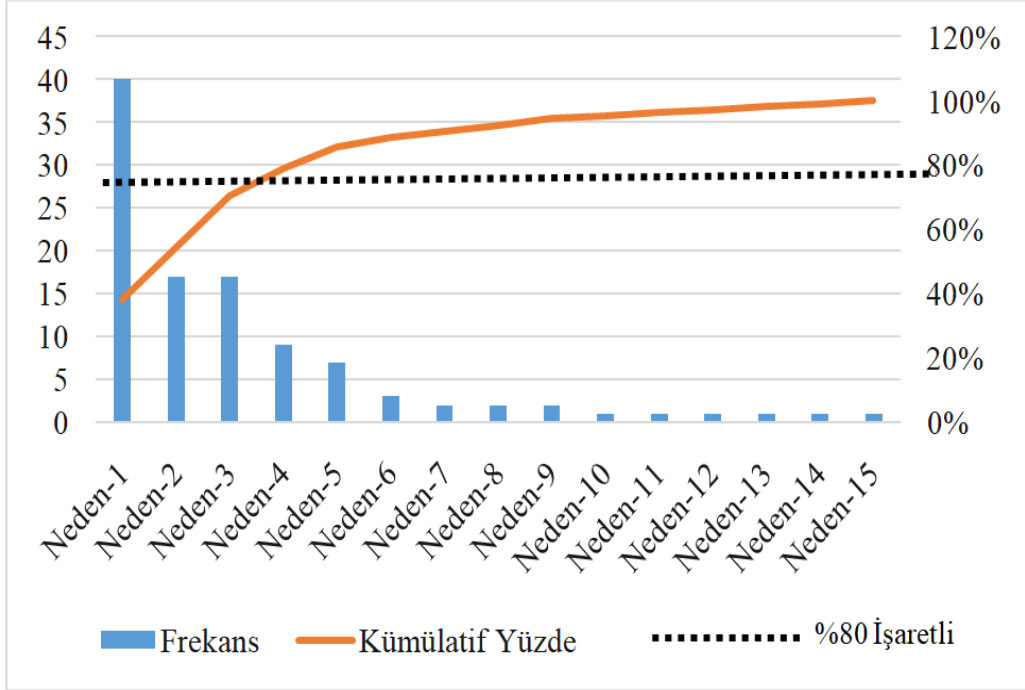
Tablo 5. 2 Küresel sorunların “kirlilik” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Yere atmak	40	40	%38	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Fabrika dumanı	17	57	%54	%80	
Neden-3	Araba dumanı	17	74	%70	%80	
Neden-4	Parfüm kullanımı	9	83	%79	%80	
Neden-5	Toplu taşımayı kullanmamak	7	90	%86	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-6	Sigara içmek	3	93	%89	%80	
Neden-7	Kızartma yağının lavaboya dökülmesi	2	95	%90	%80	
Neden-8	Kaynakların bilinçsiz kullanımı	2	97	%92	%80	
Neden-9	Kanalizasyon suyunun denize akması	2	99	%94	%80	

Tablo 5.2 (devamı)

Neden No	Nedenler	Frekans (<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-10	Doğanın bilinçsiz kullanımı	1	100	%95	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-11	Pillerin atılması	1	101	%96	%80	
Neden-12	Kimyasal madde kullanmak	1	102	%97	%80	
Neden-13	Fosil yakıt kullanımı	1	103	%98	%80	
Neden-14	Çöplerin yakılması	1	104	%99	%80	
Neden-15	Asit yağmuru	1	105	%100	%80	
Toplam		105				

Tablo 5.2 incelendiğinde ilk dört nedenin çözülmesi gereken birinci öncelikli sorun olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre 1. Öncelikle çözüm üretilmesi gereken nedenler yere çöp atmak ($f=40$), fabrika dumanları ($f=17$), araba dumanı ($f=17$), parfüm kullanmak ($f=9$) şeklindedir. 2. Öncelikli sorunlar ise toplu taşımayı kullanmamak ($f=7$), sigara içmek ($f=3$), kızartma yağının lavaboya dökülmesi ($f=2$), kaynakların bilinçsizce kullanımı ($f=2$), kanalizasyon suyunun denize akması ($f=2$) şeklindedir. 3. Öncelikli çözülmesi gereken sorunlar ise doğanın bilinçsizce kullanımı ($f=1$), pillerin atılması ($f=1$), kimyasal madde kullanmak ($f=1$), fosil yakıt kullanımı ($f=1$), çöplerin yakılması ($f=1$), asit yağmurları ($f=1$) şeklindedir. Tablo 5.2’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi grafiğine Şekil 5.1’de yer verilmiştir.

Şekil 5. 1 Küresel sorunların “kirlilik” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.1 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 4 nedenin kirliliklerin ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini, üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan kirlilik sorunun ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini yere çöp atmak, fabrika dumanı, araba dumanı, parfüm kullanımı gibi nedenler etkilemektedir.

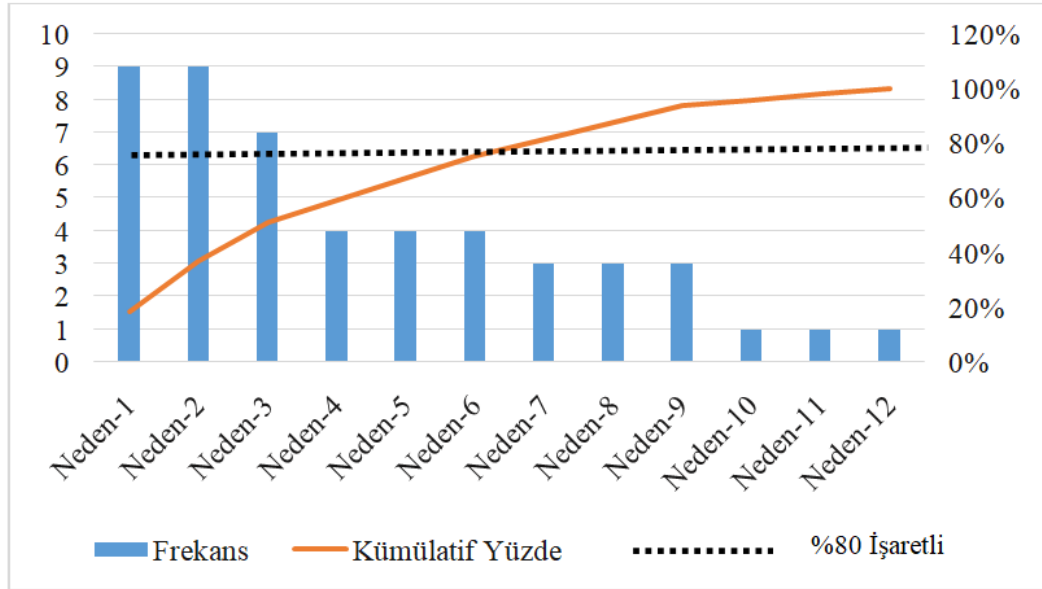
5.2.2 Küresel Isınma Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen ikinci ana neden “*küresel ısınma*” sorunu olmuştur. Küresel ısınma ana nedeninin alt nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.3’teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. 3 Küresel sorunların “küresel ısınma” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans(<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Egzoz Dumanı	9	9	%18	%80	
Neden-2	Fabrika Bacası	9	18	%37	%80	
Neden-3	Parfüm-deodorant kullanmak	7	25	%51	%80	
Neden-4	Sigara içmek ve izmaritini atmak	4	29	%59	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-5	Ormanların tahrip edilmesi	4	33	%67	%80	
Neden-6	Toplu taşıma kullanmamak	4	37	%76	%80	
Neden-7	Doğayı kirletmek	3	40	%82	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-8	Sera gazı	3	43	%88	%80	
Neden-9	Sıcaklıkların artması	3	46	%94	%80	
Neden-10	Barajların yapılması	1	47	%96	%80	
Neden-11	Kaynakların bilinçsiz kullanımı	1	48	%98	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-12	Fosil yakıt kullanımı	1	49	%100	%80	
Toplam		49				

Tablo 5.3 incelendiğinde ilk altı nedenin çözülmesi gereken başlıca sorun olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken nedenler egzoz dumanı ($f=9$), fabrika bacası ($f=9$), parfüm – deodorant kullanımı ($f=7$), sigara içmek ve sigara izmaritini atmak ($f=4$), ormanların tahrip edilmesi ($f=4$), toplu taşıma kullanmamak ($f=4$) şeklindedir. İkinci öncelikli sorunlar ise doğayı kirletmek ($f=3$), sera gazı ($f=3$), sıcaklıkların artması ($f=3$) şeklindedir. Üçüncü öncelikli çözülmesi gereken problemlerse barajların yapılması ($f=1$), kaynakların bilinçsizce kullanımı ($f=1$), fosil yakıt kullanımı ($f=1$) şeklindedir. Tablo 5.3’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.2.grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 5. 2 Küresel sorunların “küresel ısınma” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.2 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 6 nedenin küresel ısınmanın ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini, üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan küresel ısınma sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini egzoz dumanı, fabrika bacası dumanı, parfüm deodorant kullanımı, sigara içmek ve izmaritini atmak, ormanların tahrip edilmesi ve toplu taşıma kullanmamak nedenleri etkilemektedir.

5.2.3 Doğal Afetler Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen üçüncü ana neden “*doğal afetler*” sorunu olmuştur. Doğal afetler ana nedenin alt nedenlerine yönelik katılımcı görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.4.’teki bulgulara ulaşılmıştır.

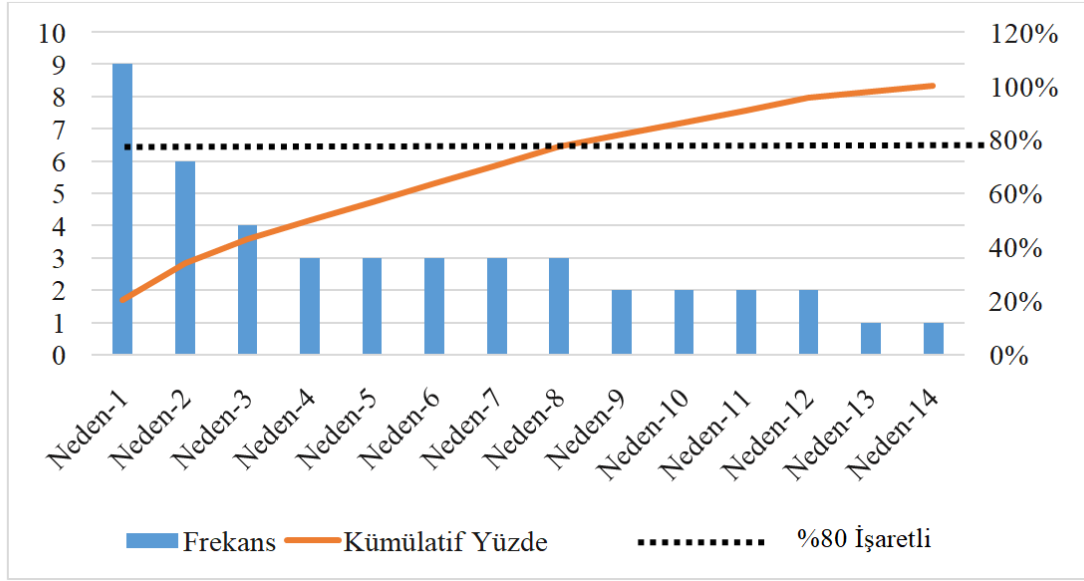
Tablo 5. 4 Küresel sorunların “*doğal afet*” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans(<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Ağaçların kesilmesi	9	9	%20	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Evlerin dere yatağına yapılması	6	15	%34	%80	
Neden-3	Piknikte yakılan ateş	4	19	%43	%80	
Neden-4	Bilinçsizlik	3	22	%50	%80	
Neden-5	Evlerin sağlam yapılmaması	3	25	%57	%80	
Neden-6	Ocağı açık bırakmak	3	28	%64	%80	
Neden-7	Aşırı yağmur yağması	3	31	%70	%80	
Neden-8	Küresel ısınmanın artması	3	34	%77	%80	

Tablo 5.4 (devamı)

Neden No	Nedenler	Frekans(<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-9	Doğanın dengesini bozmak	2	36	%82	%80	B
Neden-10	Bilinçsiz avlanma	2	38	%86	%80	Grubu 2. Öncelik
Neden-11	Ağaç dikmemek	2	40	%91	%80	
Neden-12	Asit yağmurları	2	42	%95	%80	
Neden-13	Kuraklık	1	43	%98	%80	C Grubu
Neden-14	Buzulların erimesi	1	44	%100	%80	3. Öncelik
Toplam		44				

Tablo 5.4 incelendiğinde ilk sekiz nedenin çözülmesi gereken başlıca problemler olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikte çözüm üretilmesi gereken nedenler ağaçların kesilmesi ($f=9$), evlerin dere yatağına yapılması ($f=6$), piknikte ateş yakılması ($f=4$), bilinçsizlik ($f=3$), evlerin sağlam yapılmaması ($f=3$), ocağı açık bırakmak ($f=3$), aşırı yağmur yağması ($f=3$), küresel ısınmanın artması ($f=3$) şeklindedir. İkinci öncelikte çözüm üretilmesi gereken nedenler doğanın dengesini bozmak ($f=2$), bilinçsiz avlanma ($f=2$), ağaç dikmemek ($f=2$), asit yağmurları ($f=2$) şeklindedir. Üçüncü öncelikte çözülmesi gereken nedenler ise kuraklık ($f=1$) ve buzulların erimesi ($f=1$) şeklinde olduğu görülmektedir. Tablo 5.4’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.3’e yer verilmiştir.

Şekil 5. 3 Küresel sorunların “doğal afetler” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.3 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 8 nedenin doğal afetlerin ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan doğal afet sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini ağaçların kesilmesi, evlerin dere yatağına yapılması, piknikte ateş yakılması, bilinçsizlik, evlerin sağlam yapılmaması, ocağı açık bırakmak, aşırı yağmur yağması, küresel ısınmanın artması nedenleri olduğu görülmektedir.

5.2.4 Savaşlar Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen dördüncü ana neden “savaşlar” sorunu olmuştur. Savaşlar ana nedeninin alt nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.5.’teki bulgulara ulaşılmıştır.

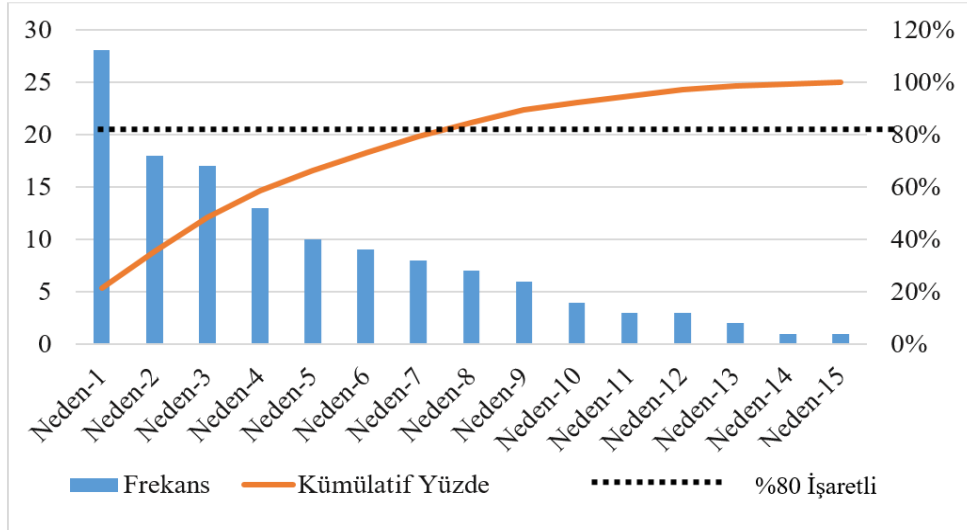
Tablo 5. 5 Küresel sorunların “savaşlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Toprak kazanma arzusu	28	28	%22	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Ülkeler arası anlaşmazlık	18	46	%35	%80	
Neden-3	Ülkeler arası çıkar çatışması	17	63	%48	%80	
Neden-4	İç çatışma-anlaşmazlık	13	76	%58	%80	
Neden-5	Sömürgecilik duygusu	10	86	%66	%80	
Neden-6	Hırs-güç duygusu	9	95	%73	%80	
Neden-7	Coğrafi-jeopolitik konum	8	103	%79	%80	
Neden-8	Halkına ekonomik refah yaşatma isteği	7	110	%85	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-9	Ham madde arayışı	6	116	%89	%80	
Neden-10	Pazar arayışı	4	120	%92	%80	

Tablo 5.5 (devamı)

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-11	Açlık sorunu	3	123	%95	%80	
Neden-12	Vatandaşlarına kaliteli yaşam ortamı oluşturma isteği	3	126	%97	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-13	Göz korkusu verme	2	128	%98	%80	
Neden-14	Silah teknolojisi	1	129	%99	%80	
Neden-15	Nüfus	1	130	%100	%80	
Toplam		130				

Tablo 5.5 incelendiğinde elde edilen veriler neticesinde ilk yedi nedenin çözüm bulunması gereken başlıca nedenler olduğu görülmektedir. Birinci öncelikle çözülmesi gereken nedenler toprak kazanma arzusu ($f=28$), ülkeler arası anlaşmazlık ($f=18$), ülkeler arası çıkar çatışması ($f=17$), iç çatışmalar – anlaşmazlıklar ($f=13$), sömürgecilik duygusu ($f=10$), hırs-güç duygusu ($f=9$), coğrafi – jeopolitik konum ($f=8$) şeklindedir. İkinci Öncelikle çözülmesi gereken konular halkına ekonomik refah yaşatma istediği ($f=7$), ham madde arayışı ($f=6$), Pazar arayışı ($f=4$) şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözülmesi gereken nedenler açlık sorunu ($f=3$), vatandaşlarına kaliteli yaşam ortamı oluşturma isteği ($f=3$), göz korkusu verme ($f=2$), silah teknolojisi ($f=1$), nüfus ($f=1$) şeklindedir. Tablo 5.5’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.4 grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 5. 4 Küresel sorunların “savaşlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.4 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 7 nedenin savaşların ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan savaşlar sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini toprak kazanma arzusu, ülkeler arası anlaşmazlık, ülkeler arası çıkar çatışması, iç çatışmalar – anlaşmazlıklar, sömürgecilik duygusu, hırs-güç duygusu, coğrafi – jeopolitik konum nedenleri oluşturmaktadır.

5.2.5 Açlık Ana Nedenine İlişkin Bulgular

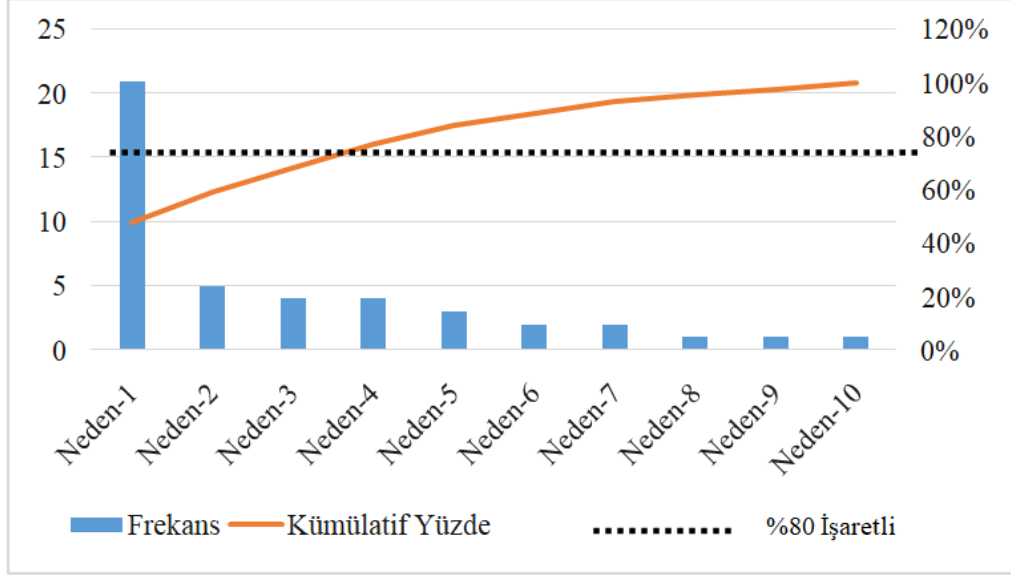
Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen beşinci ana neden “açlık” sorunu olmuştur. Açlık ana nedeninin alt nedenlerine yönelik katılımcı görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.6.’daki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. 6 Küresel sorunların “açlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	İsraf etmek(yiyeceğin çöpe atılması, suyu akıtmak)	21	21	%48	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Besin yetersizliği	5	26	%59	%80	
Neden-3	Nüfus artışı	4	30	%68	%80	
Neden-4	Ekonominin kötüye gitmesi	4	34	%77	%80	
Neden-5	Toprak verimsizliği	3	37	%84	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-6	Tarımın yapılmaması	2	39	%89	%80	
Neden-7	Ülkelerin birbirini sömürmesi	2	41	%93	%80	
Neden-8	Su kaynağının olmaması	1	42	%95	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-9	Savaşlar	1	43	%98	%80	
Neden-10	İsteklerimizin artması	1	44	%100	%80	
Toplam		44				

Tablo 5.6 incelendiğinde ilk dört nedenin çözülmesi gereken başlıca problemler olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken nedenler İsraf etmek(yiyeceğin çöpe atılması, suyu akıtmak) ($f=21$), besin yetersizliği

($f=5$), nüfus artışı ($f=4$), ekonominin kötüye gitmesi ($f=4$) şeklindedir. İkinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken nedenler toprak verimsizliği ($f=3$), tarımın yapılmaması ($f=2$), ülkelerin birbirini sömürmesi ($f=2$) şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözülmesi gereken nedenlerse su kaynağının olmaması ($f=1$), savaşlar ($f=1$), isteklerimizin artması ($f=1$) şeklinde sıralanmıştır. Tablo 5.6’da yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto grafiğine Şekil 5.5’te yer verilmiştir.

Şekil 5. 5 Küresel sorunların “açlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.5 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 4 nedenin açlığın ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan açlık sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini israf etmek (yiyeceğin çöpe atılması, suyu akıtmak), besin yetersizliği, nüfus artışı, ekonominin kötüye gitmesi nedenleri oluşturmaktadır.

5.2.6 Kuraklık/Kıtlık Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen altıncı ana neden “kuraklık/kıtlık” sorunu olmuştur. Kuraklık/ kıtlık ana nedeninin alt nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.7.’deki bulgulara ulaşılmıştır.

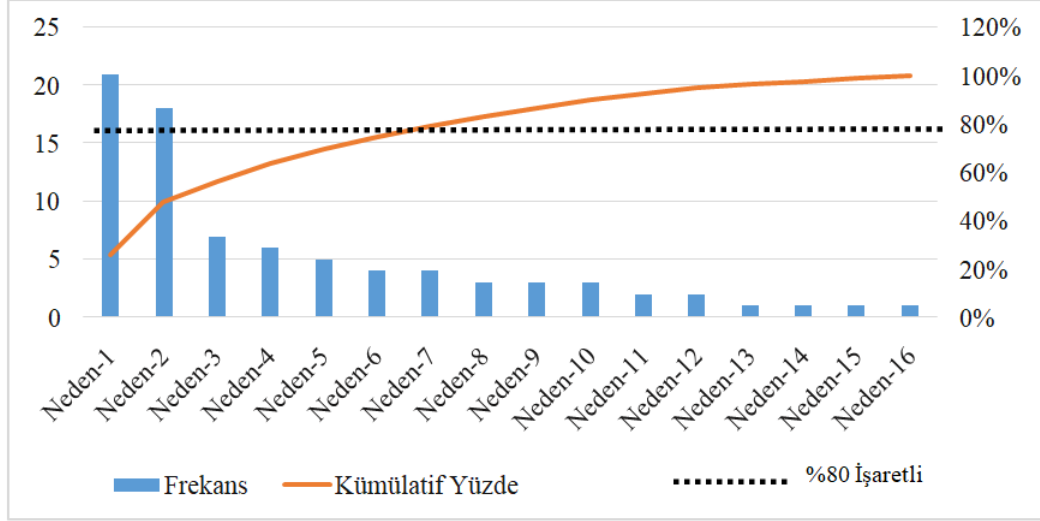
Tablo 5. 7 . Küresel sorunların “kuraklık/kıtlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Gıdanın çöpe atılması	21	21	%26	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Aşırı gıda tüketimi	18	39	%48	%80	
Neden-3	Suların boşa akıtılması	7	46	%56	%80	
Neden-4	Su israfı	6	52	%63	%80	
Neden-5	Küresel ısınma	5	57	%70	%80	
Neden-6	Küresel iklim değişikliği	4	61	%74	%80	
Neden-7	Aşırı su tüketimi	4	65	%79	%80	
Neden-8	İçme sularının tükenmesi	3	68	%83	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-9	Doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı	3	71	%87	%80	
Neden-10	Toprağa ekim yapılmaması	3	74	%90	%80	
Neden-11	Su kaynaklarının kuruması	2	76	%93	%80	
Neden-12	Toprağın veriminin düşmesi	2	78	%95	%80	

Tablo 5.7 (devamı)

Neden No	Nedenler	Frekans (f)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-13	Maddi imkânsızlık	1	79	%96	%80	
Neden-14	Nüfus artışı	1	80	%98	%80	
Neden-15	Su kaynağının olmaması	1	81	%99	%80	C Grubu 3.
Neden-16	Aşırı elektrik kullanımı	1	82	%100	%80	Öncelik
Toplam		82				

Tablo 5.7 incelendiğinde ilk yedi nedenin çözülmesi gereken başlıca problemler olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken nedenler gıdaların çöpe atılması ($f=21$), aşırı gıda tüketimi ($f=18$), suların boşa akıtılması ($f=7$), su israfı ($f=6$), küresel ısınma ($f=5$), küresel iklim değişikliği ($f=4$), aşırı su tüketimi ($f=4$) şeklindedir. İkinci öncelikle çözülmesi gereken nedenler içme sularının tükenmesi ($f=3$), doğal kaynakların bilinçsizce tükenmesi ($f=3$), toprağa ekim yapılmaması ($f=3$), su kaynaklarının kuruması ($f=2$) vetoprağın veriminin düşmesi ($f=2$) şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözülmesi gereken nedenler ise maddi imkânsızlık ($f=1$), nüfus artışı ($f=1$), su kaynağının olmaması ($f=1$), aşırı elektrik kullanımı ($f=1$) şeklindedir. Tablo 5.7’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.6. grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 5. 6 Küresel sorunların “kuraklık/kıtlık” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.6 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 7 nedenin kuraklık/kıtlığın ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan kıtlık ve kuraklık sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini gıdaların çöpe atılması, aşırı gıda tüketimi, suların boşa akıtılması, su israfı, küresel ısınma, küresel iklim değişikliği, aşırı su tüketimi nedenleri oluşturmaktadır.

5.2.7 Küresel İklim Değişikliği Ana Nedenine İlişkin Bulgular

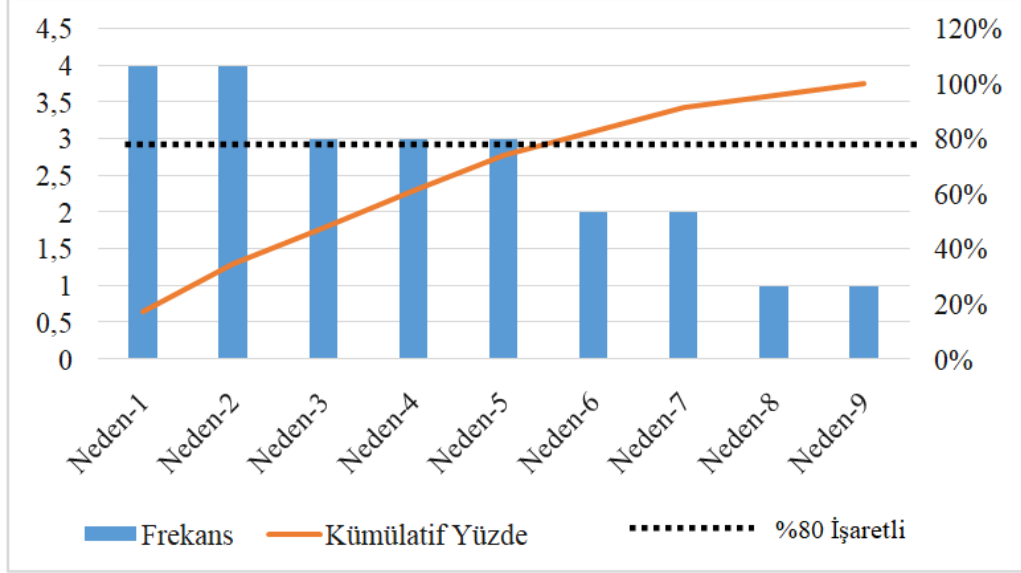
Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen yedinci ana neden “küresel iklim değişikliği” sorunu olmuştur. Küresel iklim değişikliği ana nedeninin alt nedenlerine yönelik katılımcı görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.8’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 5. 8 Küresel sorunların “küresel iklim değişikliği” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans(<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	Parfüm kullanımı	4	4	%17	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Doğanın tahrip edilmesi	4	8	%35	%80	
Neden-3	Fosil yakıt kullanımı	3	11	%48	%80	
Neden-4	Deodorant kullanımı	3	14	%61	%80	
Neden-5	Fabrika dumanı	3	17	%74	%80	
Neden-6	Yerlere çöp atmak	2	19	%83	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-7	Sera gazları	2	21	%91	%80	
Neden-8	Geri dönüşüm yapılmaması	1	22	%96	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-9	Küresel ısınma	1	23	%100	%80	
Toplam		23				

Tablo 5.8 incelendiğinde ilk 5 nedenin çözülmesi gereken birinci öncelikli sorun olduğu görülmektedir. Birinci öncelikle çözülmesi gereken nedenler parfüm kullanımı ($f=4$), doğanın tahrip edilmesi ($f=4$), fosil yakıt kullanımı ($f=3$), deodorant kullanımı ($f=3$), fabrika dumanları ($f=3$) şeklindedir. İkinci çözülmesi gereken öncelikli nedenler yerlere çöp atmak ($f=2$), sera gazları ($f=2$) şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözülmesi gereken neden ise geri dönüşüm yapılmaması ($f=1$) ve küresel ısınma ($f=1$) nedenidir. Tablo

5.8’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.7. grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 5. 7 Küresel sorunların “küresel iklim değişikliği” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.7 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 5 nedenin küresel iklim değişikliğinin ortaya çıkmasındaki nedenlerin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan küresel iklim değişikliği sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini parfüm kullanımı, doğanın tahrip edilmesi, fosil yakıt kullanımı, deodorant kullanımı, fabrika dumanları nedenleri oluşturmaktadır.

5.2.8 Sosyal/Siyasal Sorunlar Ana Nedenine İlişkin Bulgular

Küresel sorunların nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri doğrultusunda belirlenen sekizinci ana neden “sosyal/ siyasal sorunlar ”olmuştur. Sosyal/ siyasal sorunlar ana nedenin alt nedenlerine yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde ise Tablo 5.9’daki bulgulara ulaşılmıştır.

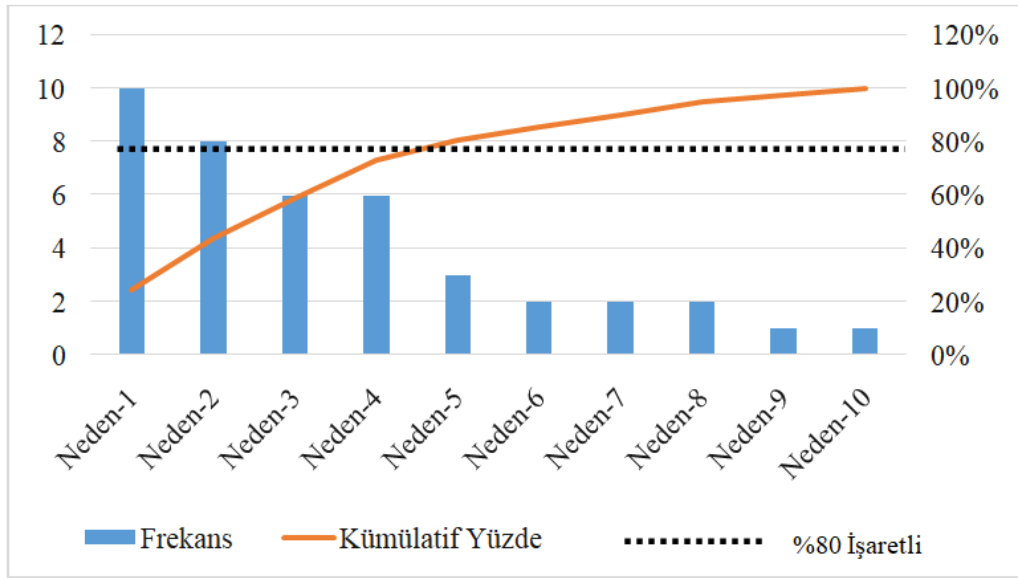
Tablo 5. 9 Küresel sorunların “sosyal/siyasal sorunlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi bulguları

Neden No	Nedenler	Frekans(<i>f</i>)	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Neden-1	İç kavgalar	10	10	%24	%80	A Grubu 1. Öncelik
Neden-2	Toprak kazanma arzusu	8	18	%44	%80	
Neden-3	Lider olma düşüncesi	6	24	%59	%80	
Neden-4	Siyasi çıkarlar	6	30	%73	%80	
Neden-5	Sınır güvenliklerindeki eksiklikler	3	33	%80	%80	
Neden-6	Nefret söylemleri	2	35	%85	%80	B Grubu 2. Öncelik
Neden-7	Yönetimsel sorunlar	2	37	%90	%80	
Neden-8	Sığınmacıların yaşadığı savaş korkusu	2	39	%95	%80	
Neden-9	Halkın devlet otoritesine karşı gelmesi	1	40	%98	%80	C Grubu 3. Öncelik
Neden-10	Halkın önyargılı olması	1	41	%100	%80	
Toplam		41				

Tablo 5.9 incelendiğinde ilk 5 nedenin çözülmesi gereken birinci öncelikli sorun olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken

nedenler iç kavgalar ($f=10$), toprak kazanma arzusu ($f=8$), lider olma düşüncesi ($f=6$), siyasi çıkarlar ($f=6$), sınır güvenliğindeki eksiklikler ($f=3$) şeklindedir. İkinci öncelikle çözülmesi gereken nedenler nefret söylemleri ($f=2$), yönetsel sorunlar ($f=2$) ve sığınmacıların yaşadığı savaş korkusu ($f=2$) şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözülmesi gereken nedenler ise halkın devlet otoritesine karşı gelmesi ($f=1$), halkın önyargılı olması ($f=1$) şeklindedir.

Tablo 5.9’da yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi grafiğine Şekil 5.8’de yer verilmiştir.

Şekil 5. 8 Küresel sorunların “sosyal/siyasal sorunlar” ana nedeninin alt nedenlerine ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.8 incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 4 nedenin küresel sorunların ortaya çıkmasındaki nedenlerinin %80’ini üstünde kalanların ise %20’sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunlardan sosyal/ siyasal sorununun ortaya çıkmasındaki nedenlerden %80’ini iç kavgalar, toprak kazanma arzusu, lider olma düşüncesi, siyasi çıkarlar nedenleri oluşturmaktadır.

5.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmada yer alan ortaokul öğrencilerinden hangi küresel sorunlardan etkilendiklerine yönelik görüşler alınmış. Bu görüşler doğrultusunda Tablo 5.10’da öğrencilerin etkilendikleri küresel sorunlara ve tekrarlanma sıklıklarına yer verilmiştir.

Tablo 5. 10 Katılımcıların en çok etkilendiği küresel sorunlara ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Tekrarlanma Sıklığı (f)
Etkilenilen Küresel Sorunlar	Sosyal/İnsani	Kirlilik	37
	İklim	Küresel Isınma	22
		Susuzluk	10
		İklim Değişikliği	5
		Kuraklık	3
	Siyasi/Politik	Savaş	20
		Göç/Mülteci	10
	Jeolojik	Doğal Afetler	19
	Ekonomik	Kıtlık	8
		Açlık	5
	Sağlık	Salgın Hastalık	4
		Hayvanların Neslinin Tükenmesi	3
	Etki yok	Etkilenmiyorum	4

Tablo 5.10 incelendiğinde katılımcıların en çok etkilendiği küresel sorunun sosyal/insani kategoride yer alan kirlilikler ($f=37$) olduğu görülmektedir. İkinci sırada küresel ısınma ($f=22$) problemi gelmektedir. Öğrenciler küresel sorunlardan savaş ($f=20$) probleminden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Ardından öğrenciler doğal afet ($f=19$) sorunundan etkilendiklerini ileri sürmüşlerdir. Öğrenciler küresel sorunlardan göç/ mülteci ($f=10$) ve susuzluk ($f=10$) sorunlarından etkilendiklerini belirtmişlerdir. Ardından ise kıtlık ($f=8$) sorunundan etkilendiğini ileri sürmüşlerdir. Bu sorunları iklim değişikliği ($f=5$) ve açlık ($f=5$) sorunu takip etmektedir. En az ise hayvanların neslinin tükenmesi ($f=3$) ve kuraklık ($f=3$) sorunundan etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Bunun dışında katılımcıların az bir

kısmı ise ($f=4$) küresel sorunlardan etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. Kategorik olarak incelendiğinde en fazla iklimsel sorunların katılımcıların hayatını etkilediği görüşüne sahip olduğu da söylenebilir.

5.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklara yönelik görüşleri incelenmiş, elde edilen verilerin pareto analiziyle değerlendirilmiştir. Tablo 5.11’de küresel sorunların neden olabileceği olumsuzluklara yönelik pareto analizi bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 5. 11 Katılımcıların küresel sorunların oluşturabileceği olumsuzluklara yönelik görüşlerinin pareto analizi bulguları

Olumsuzluk No	Olumsuzluklar	Frekans	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Olumsuzluk-1	Ölümler (Doğal afetler, savaşlar, kuraklık gibi gerekçelerle yaşanabilecek ölümler)	38	38	%21	%80	
Olumsuzluk-2	Hayvanların neslinin tükenmesi	22	60	%33	%80	
Olumsuzluk-3	Salgın hastalıklar	19	79	%43	%80	A Grubu 1.Öncelik
Olumsuzluk-4	Doğanın zarar görmesi	17	96	%52	%80	
Olumsuzluk-5	Hava kirliliği	10	106	%58	%80	
Olumsuzluk-6	Yeşilliğin yok olması	9	115	%63	%80	

Tablo 5.11 (devamı)

Olumsuzluk No	Olumsuzluklar	Frekans	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Olumsuzluk-7	Mevsim değişikliği	9	124	%67	%80	A Grubu 1.Öncelik
Olumsuzluk-8	Mülteciler	8	132	%72	%80	
Olumsuzluk-9	Kuraklık-çölleşme	5	137	%74	%80	
Olumsuzluk-10	Ülkeler arası anlaşmazlıklar	5	142	%77	%80	
Olumsuzluk-11	Buzullar erimesi	5	147	%80	%80	
Olumsuzluk-12	Tür içi çeşitlilik azalması	4	151	%82	%80	B Grubu 2. Öncelik
Olumsuzluk-13	Tarım ürünlerinin zarar görmesi	4	155	%84	%80	
Olumsuzluk-14	Susuzluk	4	159	%86	%80	
Olumsuzluk-15	Ozon tabakası delinmesi	4	163	%89	%80	
Olumsuzluk-16	Ekonomik kriz	3	166	%90	%80	
Olumsuzluk-17	Hayvanların yaşam alanlarının yok olması	3	169	%92	%80	
Olumsuzluk-18	Deniz seviyesi yükselmesi	3	172	%93	%80	

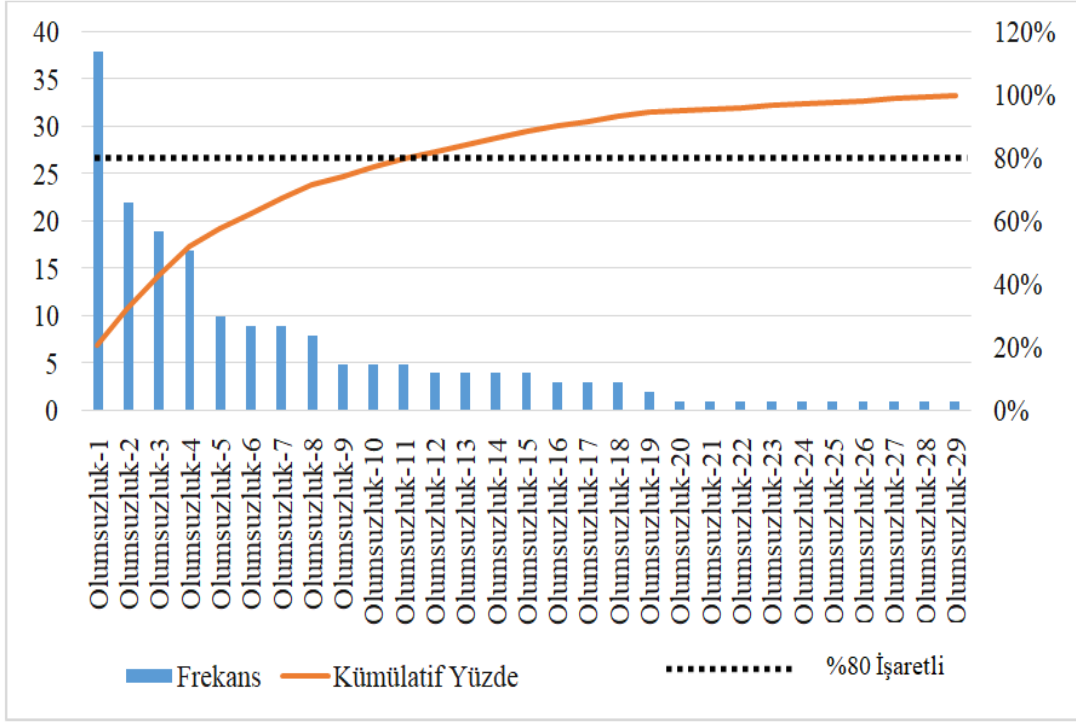
Tablo 5.11 (devamı)

Olumsuzluk No	Olumsuzluklar	Frekans	Kümülati f Frekans	Kümülati f Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Olumsuzluk-19	İnsanların evsiz kalması	2	174	%95	%80	
Olumsuzluk-20	Çocukların psikolojisinin bozulması	1	175	%95	%80	
Olumsuzluk-21	Dünyanın sonunun gelmesi	1	176	%96	%80	
Olumsuzluk-22	Korku	1	177	%96	%80	
Olumsuzluk-23	İnsan haklarının ihlali	1	178	%97	%80	
Olumsuzluk-24	Trafik yoğunluğu	1	179	%97	%80	
Olumsuzluk-25	Yasak avlanma	1	180	%98	%80	C Grubu 3.Öncelik
Olumsuzluk-26	Bitkilerin genetiklerinin değişmesi	1	181	%98	%80	
Olumsuzluk-24	Trafik yoğunluğu	1	179	%97	%80	
Olumsuzluk-25	Yasak avlanma	1	180	%98	%80	
Olumsuzluk-26	Bitkilerin genetiklerinin değişmesi	1	181	%98	%80	

Tablo 5.11 (devamı)

Olumsuzluk No	Olumsuzluklar	Frekans	Kümülatif Frekans	Kümülatif Yüzde	%80 İşaretli	Öncelik Durumu
Olumsuzluk-27	Paranın değerinin düşmesi	1	182	%99	%80	
Olumsuzluk-28	Hayat standardının düşmesi	1	183	%99	%80	C Grubu 3.Öncelik
Olumsuzluk-29	Ham madde ihtiyacı doğması	1	184	%100	%80	
Toplam		184				

Tablo 5.11 incelendiğinde ilk 11 nedenin çözülmesi gereken birinci öncelikli sorun olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre birinci öncelikli çözüm üretilmesi gereken nedenlerden ilki ölümler (Doğal afetler, savaşlar, kuraklık gibi gerekçelerle yaşanabilecek ölümler) ($f=38$) sorunudur. Bu sorunu hayvanların neslinin tükenmesi ($f=22$), salgın hastalıklar ($f=19$), doğanın zarar görmesi ($f=17$), hava kirliliği ($f=10$), yeşilliğin yok olması ($f=9$), mevsim değişikliği ($f=9$), mülteciler ($f=8$), kuraklık/ çölleşme ($f=5$), ülkeler arası anlaşmazlıklar ($f=5$), buzulların erimesi ($f=5$) gibi sorunların takip ettiği görülmektedir. İkinci öncelikli çözülmesi gereken nedenler 7 tanedir. Bu sorunlar tür içi çeşitliliğin azalması ($f=4$), tarım ürünlerinin zarar görmesi ($f=4$), susuzluk ($f=4$), ozon tabakası delinmesi ($f=4$), ekonomik kriz ($f=3$), hayvanların yaşam alanlarının yok olması ($f=3$), deniz seviyesinin yükselmesi ($f=3$) şeklindedir. Üçüncü öncelikli çözüm üretilmesi gereken nedenler ise insanlar evsiz kalması ($f=2$), çocukların psikolojisinin bozulması ($f=1$), dünyanın sonunun gelmesi ($f=1$), korku ($f=1$), insan haklarının ihlali ($f=1$), trafik yoğunluğu ($f=1$), yasak avlanma ($f=1$), bitkilerin genetiklerinin değişmesi ($f=1$), paranın değerinin düşmesi ($f=1$), hayat standardının düşmesi ($f=1$), hammadde ihtiyacının doğması ($f=1$) şeklindedir. Tablo 5.11’de yer alan veriler dikkate alınarak oluşturulan pareto analizi Şekil 5.9 grafiğine yer verilmiştir.

Şekil 5. 9 Küresel sorunların ortaya çıkarabileceği olumsuzluklara ilişkin katılımcı görüşlerinin pareto analizi grafiği

Şekil 5.9. incelendiğinde kümülatif yüzde çizgisi ile %80 işaretli çizginin kesiştiği noktanın altında kalan ilk 11 nedenin küresel sorunların ortaya çıkarabileceği olumsuzlukların %80'ini, üstünde kalanların ise %20'sini oluşturduğu görülmektedir. Buna göre küresel sorunların ortaya çıkardığı olumsuzluk nedenlerinden %80'ini ölümler (Doğal afetler, savaşlar, kuraklık gibi gerekçelerle yaşanabilecek ölümler), hayvanların neslinin tükenmesi, salgın hastalıklar, doğanın zarar görmesi, hava kirliliği, yeşilliğin yok olması, mevsim değişikliği, mülteciler, kuraklık/ çölleşme, ülkeler arası anlaşmazlıklar, buzullar erimesi nedenleri oluşturmaktadır.

5.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara karşı vereceği tepkilere yönelik görüşler incelenmiştir. Bu görüşlerin tekrarlanma sıklıklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Katılımcıların verdikleri tepkilerin yüzdeleri hesaplanmıştır.

Tablo 5. 12 Katılımcıların küresel sorunlara yönelik verdiği/verebileceği tepkilere ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Frekans (f)
Küresel Sorunlara Yönelik Tepkiler	Eylemsel Tepkiler	Protesto ederim	15
		Önlem alırım	14
		Duyarlı davranırım	13
		Dilekçe yazarım	12
		Çevremdekileri uyarırım	10
		Afiş hazırlarım	4
		Hayvanların haklarını korurum	1
		Savaşçı ve girişimci olurum	1
		Şirket kurarım	1
	Duygusal Tepkiler	Üzülürüm	13
Şaşırırım		7	
Sinirlenirim		5	
Endişe duyarım		4	
Korkarım		3	
Utanırım		1	
Küresel Sorunlara Yönelik Tepkiler	Tepkisizlik	Tepki vermem	6
Toplam			110

Tablo 5.12’de katılımcıların çoğunun küresel sorunlara karşı protestolar ederim ($f=15$) cevabını verdiği görülmektedir. Bu durumu şu tepkiler takip etmektedir. Önlem alırım ($f=14$), üzülürüm ($f=13$), duyarlı davranırım ($f=13$), dilekçe yazarım ($f=12$), çevremdekileri uyarırım ($f=10$), şaşırırım ($f=7$) şeklinde sıralanan tepkilerin ardından küresel sorunların oluşumuna hiç tepki vermem ($f=6$) diyen katılımcıların da yer aldığı görülmektedir. Ardından sinirlenirim ($f=5$), endişe duyarım ($f=4$), afiş hazırlarım ($f=4$), korkarım ($f=3$), hayvanların haklarını korurum ($f=1$), utanırım ($f=1$), savaşçı ve girişimci olurum ($f=1$), şirket kurarım ($f=1$) şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Katılımcı görüşleri kategorik olarak incelendiğinde ise küresel sorunlara daha çok eylemsel tepkiler vereceklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Aşağıda katılımcıların bu tepkilerine yönelik görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir.

“*Protesto ederim*” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“*Yapılan yanlışlara, haksızlıklara karşı çıkarım. Protestolar yaparım. Çünkü ülkemde huzurla yaşamak isterim.*” (5Ö-5).

“*Savaşta haksız olan tarafı protesto ederim. Çünkü insanlar tepki vermedikçe savaşlar devam etmekte*”(6Ö-1).

“*Protesto ederim. Kötü tepkiler veririm. Çünkü küresel sorunların oluşumuna neden olan işleri alışkanlık haline getirdik. Buna karşı çıkardım.*” (7Ö-2).

“*Protesto ederim. Çünkü fikirlerimi söyleyerek ülkeler arası anlaşmazlıklara son veririm. Elektrikli arabaları tanıtır, bacalara filtre takmayı söylerim. Bunlar yerine getirilene kadar eylemler yaparım.*” (8Ö-24).

“*Önlem alırım*” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“*Salgın hastalıklar çıktığında maske takmıştık. Yine bulaşmaması için maske takarak önlem alırım.*” (5Ö-21).

“*Küresel sorunları engellemek için deodorant kullanmam fabrikalara filtre takılmasını öneririm. Çünkü dünyayı korumak istiyorum.*” (6Ö-21).

“*Yerdeki çöpleri toplayarak önlem alırdım. Piknikte yaktığımız ateşi söndürürüm. İnsanlara karışmam ama kendim de bu hataları yapmaktan kaçınırım.*” (7Ö-19).

“Fabrikalara filtre taktırıp önüne geçmeye çalışırım. Sera gazlarının zararlarını önleyecek icatlar yapılabilir. Çünkü çevre kirliliği her geçen gün artmaktadır.” (8Ö-23).

“Üzülürüm” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Bütün küresel sorunlar için üzülürüm. Özellikle savaşta yaşlı ve çocukların ölmesine üzülürüm.” (5Ö-1).

“Küresel sorunlara karşı çok üzülürüm. Çünkü dünyamız ileride yaşanılmayacak bir yer olacak.” (6Ö-19).

“Üzülürüm. Çünkü şehrimiz yok oluyor. İnsanlara bu yanlışları örneklerle anlatırım.” (7Ö-5).

“Çok üzülürüm. Çünkü her gün insanlar ölüyor, çocuklar aç kalıyor, yaşlılar hastalanıyor. Buna engel olmak isterdim.” (8Ö-3).

“Duyarlı davranırım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Küresel ısınmaya karşı duyarlı olurum, soğuk havalarda kalın giyinirim.” (5Ö-18).

“Elimden geleni yaparım. Dünyayı koruyabilmek için duyarlı davranırım. Çöpçülere yardım ederim, Kızılay’a yardım ederim. Çünkü onlar canlılar için çalışıyorlar. Bende yardım ederek şehrimi korurum.” (6Ö-15).

“Bence tembelliği bırakıp üretim yapmalıyız, doğamıza, suyumıza sahip çıkmalıyız. Tarımla uğraşanlara destek vermeliyiz. Kimyasal madde kullanımını azaltmalıyız. Büyükler bizlere temiz bir doğa bırakmalılar.” (8Ö-19).

“Dilekçe yazarım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Fabrikadan çıkan pis dumanlar için filtre takmadıkları için kızardım ve fabrika sahiplerine dilekçe yazardım.” (5Ö-27).

“Belediyelere çöpleri toplamaları, temizlemeleri için dilekçe yazardım. Çünkü bazen temizlik görevlileri çöpleri toplamıyor. Çöp kokusu evimize geliyor.” (6Ö-2).

“Dilekçe yazardım. Sorunlu yerleri yetkililere gösterir, çalışmalarına katılarak destekte bulunurdum.” (7Ö-17).

“Çevremdekileri uyarırım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Birbirimizi uyarmamız gerekir. Bilinçlenmemiz için çalışmalar hazırlarım. Okula geri dönüşüm kutuları koyarak oraya atmalarını söylerim.” (7Ö-10).

“Gördüklerimi uyarırım. Çünkü tepki göstermedikçe uyarmadıkça çevreyi daha da çok kirletiyorlar. Bu da bir suru olumsuz sonuç çıkarıyor.” (8Ö-18).

“Şaşıyorum” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Küresel ısınma sonucunda yaşanan değişikliklere şaşıyorum. Çünkü çevrem değişir.” (5Ö-11).

“Gördüklerim karşısında şaşıyorum. İnsanlar çöp kutusunun yanından geçtikleri halde çöpi yere atıyorlar. Bilinçlenmek için kitap okurum ardından öğrendiklerimi herkesle paylaşıyorum.” (6Ö-20).

“Tepki vermem” ifadesini kullanan bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Küresel sorunlar gün geçtikçe artmaktadır. Durdurulamaz hale geldiği için tepki vermem.”

“Sinirlenirim” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Yere çöp atanları görünce sinirlenirim. Ben insanlar gibi yerlere çöp atmam, atanı görünce uyarırım. Çünkü çöpler yerlere atılınca hastalıklara neden olurken aynı zamanda kirlilikleri oluşturuyor.” (5Ö-26).

“İnsanlara sinirlenirim. Neden bu yanlışları yaptıklarını sorgularım. Çünkü bile bile doğayı yok ediyoruz.” (7Ö-11).

“Endişe duyarım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Kötü bir dünya olacağını düşünüyorum. Gelecek yaşamımla ilgili endişe duyarım.” (5Ö-2).

“Endişe duyarım. Çünkü evler sağlam yapılmadığı için yıkılacak diye endişelenirim.” (6Ö-13).

“Küresel ısınmanın olmasından endişeleniyorum. Çünkü kıtlık oluyor, aç kalabiliriz. Küresel ısınmadan etkilenmemek mümkün olmayacak.” (8Ö-8).

“Afiş hazırlarım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Küresel sorunlara dikkat çekmeye çalışırım. Bunu yaparken afiş hazırlar, şehrin kalabalık noktalarına asarım.” (6Ö-23).

“Korkarım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Küresel sorunlardan korkarım. Çünkü küresel sorunlar çeşitli sorunlara yol açıyor.” (6Ö-22).

“Hayvanların haklarını korurum” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Buzullar eridiği için hayvanların yaşam alanı daralıyor. Onların haklarını savunurum.” (5Ö-6).

“Utanırım” tepkisini ifade eden katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Utanırım tepkisini tek bir öğrenci dile getirmiştir.

“Çevreyi kirletmekten utanırım. Çünkü doğayı kirletmek kötü bir şeydir.” (6Ö-5).

“Savaşçı ve girişimci olurum” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Savaş bizim ülkemize gelebilir. Savaşı kazanabilmek için savaşçılığı öğrenmeliyiz. Diğer sorunların çözümünde ise girişimci olmalıyız.” (5Ö-15).

“Şirket kurarım” tepkisini ifade eden bazı katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntı şu şekildedir:

“Param olursa küresel sorunların çözümüne yardımcı olmak için şirket kurarım.” (6Ö-23).

5.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların çözümünde kimlere ne gibi görevler düştüğü sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşlerine yönelik aşağıdaki tablo hazırlanmıştır. Tablo 5.13’te öğrenci görüşlerine yönelik tema kategori ve kodlar sınıflandırılmıştır.

Tablo 5. 13 Katılımcıların küresel sorunların çözümünde kimlere görev düştüğüne yönelik görüşleri

Tema	Kategoriler	Gerekçeler	Frekans (f)
Küresel sorunların çözümünde görev düşen kitleler	Kamu Görevlileri	Devletler mülteciler sorununu çözmek için görüşmeler düzenlemeli.	6
		Belediye çalışanlarına şehri temizleme, koruma görevi yüklememeli.	6
		Devletin denetleme, yasa çıkarma, ceza kesme gücünün olması.	5
		Devletin halkın sosyal refahını yükseltme görevinin olması.	4
		Devletin ülkelerle işbirliği sonucu savaşları sona erdirebilme gücünü bulundurması.	4
		Devletin halkı koruma görevinin olması.	3
		Devleti tüm insanlara ulaşmada araç olarak görmesi.	3
		Bakanların insanlara hizmet etme görevinin olması.	2
		Valiyi, şehrin yöneticisi olarak gördüklerinden çevreyi koruma görevi yüklemeleri.	2
		Askeri – polisi ülkenin güvenliğini sağlamadan sorumlu kişiler olarak görmeleri.	2
		İtfaiye ekiplerini özellikle doğal afetlerde kurtarıcı olarak görmeleri.	2

Tablo 5.13 (devamı)

Tema	Kategoriler	Gerekçeler	Frekans (f)
Küresel Sorunların Çözümünde Görev Düşen Kitleler	Kamu Görevlileri	Öğretmeni bilgi aktarıcısı olarak görmeleri.	3
		AFAD ekiplerini afetlerde insanlara yardımcı olan kişiler olarak görmesi.	2
		Devlet teknolojik gelişmeleri desteklemeli, üretmeli.	1
		Yöneticiler, halkı bilinçlendirip uyarmalı.	1
		Uzmanlar, bilim insanları salgın hastalıklara tedavi yöntemleri geliştirme görevi olması.	1
		Öğretmene geri dönüşüm kutuları koyma görevi yüklemesi.	1
		Belediye görevlilerinin şehirdeki çöp kutularını ve geri dönüşüm kutularını arttırmakla görevli olmaları.	1
Toplam		-	49
Küresel Sorunların Çözümünde Görev Düşen Kitleler	İnsanlara	İnsanların sorumluluk sahibi bireyler olması gerekliliği.	11
		İnsanların birbirine ihtiyacının olması.	10
		İnsanların tüm dünyaya seslerini duyurabilme imkânının olması.	4
		Teknolojik gelişmeleri kullanarak faydalı çözümler/ buluşlar üretmesi	4
		STK'ların kuruluş amaçlarının yardım etmek olması.	3
		Toplam	

Tablo 5.13 (devamı)

Tema	Kategoriler	Gerekçeler	Frekans (f)
Küresel Sorunların Çözümünde Görev Düşen Kitleler	Özel Sektör Çalışanlarına/ Fabrika Sahiplerine	Fabrika sahibinin fabrikasının bacasına filtre takması gerekliliği.	4
		Fabrika çalışanları üst düzey yöneticilerini filtre takması konusunda uyarmalı.	2
		Parfüm üreticileri doğa dostu parfüm deodorant üretmelerinin gerekliliği.	1
	Toplam		7
	Uluslararası Kuruluşlara	Küresel sorunlar tüm dünyayı etkilediği için BM'lere üye ülkelerin sorunlara çözüm bulup sesini duyurabileceğini düşünmesi.	2
	Hiç Kimseye	Küresel sorunlar çok ilerlediği için kimse engel olamaz.	5

Tablo 5.13’de katılımcıların küresel sorunların çözümünde kimlere ne gibi görevler düşmektedir sorusuna ilişkin yanıtları yer almaktadır. Tablo 5.13 incelendiğinde katılımcılar küresel sorunların çözümünde en çok görevin ‘*kamu görevlilerine (f=49)*’ görev düştüğü ifadesini belirttikleri görülmektedir. Küresel sorunların çözümünde özellikle devlet yöneticilerine, cumhurbaşkanına, öğretmenlere, AFAD ve itfaiye çalışanlarına, belediye çalışanlarına, valiye ve güvenlik güçlerine görevler düştüğünü belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu devlet yöneticilerinin ve cumhurbaşkanının hem görevi olduğunu hem de kamuoyuna en hızlı şekilde ulaşacak gücün onlar olduğuna yönelik görüşler beyan etmişlerdir. Bu görüşün ardından küresel sorunların çözümünde ikinci sırada ‘*insanlara (f=32)*’ görev düştüğü ifadesi gelmektedir. Katılımcıların insanlara cevabıyla STK kuruluşlarını ve genel olarak bireyleri örnek gösterdiği görülmektedir. Bu görüşü desteklemek için yaptıkları açıklamalar da genel olarak dünyanın yok oluşunda en çok etki eden türün insanlar olduğunu bu yüzden de en çok

koruyup dikkat etmesi gereken kişilerin bireyler olduğunu, STK'ların ise kurulum amacının yardım hizmeti olduğunu belirterek bu kişilere sorumluluk yüklediklerini dile getirdikleri görülmektedir. Üçüncü sırada gelen cevap ise “*özel sektör çalışanlarına (f=7)*” görev düşmektedir yanıtı olmuştur. Özellikle kirliliklerin nedeni olarak gösterilen fabrika bacasından çıkan dumanların önlenmesi için fabrika sahiplerine görev düştüğünü dile getirmişlerdir. 2 öğrenci de “*uluslararası kuruluşlardan (f=2)*” Birleşmiş Milletlere görev düştüğünü ifade etmiştir. Tüm bunların dışında ise “*hiç kimseye (f=5)*” görev düşmez diyen katılımcılar da olmuştur.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar bu bölümde benzer çalışma sonuçlarıyla karşılaştırılmış, çalışma sürecinde ve sonucunda elde edilen sonuçlar dikkate alınarak birtakım öneriler geliştirilmiştir.

6.1 Sonuç ve Tartışma

6.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen sorulardan ilkinde küresel sorunlarla bağlantılı bir haber yazısına yer verilmiştir. Katılımcılardan haberden yola çıkarak küresel sorunlar olarak bilinen problemlerden akıllarına gelen sorunları sıralamaları istenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplar incelendiğinde en çok tekrarlanan küresel sorunun savaş olduğu görülmektedir. Bu durum, savaş sorununun öğrencilerin zihinlerinde daha çok yer edindiğini göstermektedir. Bu görüşün öğrenciler arasında yaygın olarak hâkim olmasında ise araştırma yapıldığı zaman diliminde dünya genelinde savaş halinin bulunması ve bu durumun güncelliğini koruyarak medya araçlarında sık sık karşımıza çıkması gösterilebilir. Savaş sorununu küresel ısınma, doğal afetler, kirlilik sorunu takip etmektedir. Bu sorunların frekans değerleri birbirine yakındır. Açlık, kıtlık, terör, susuzluk, kuraklık gibi nedenler de yine çoğunluğun ifade ettiği sorunlardan olmuştur. Küresel sorunların neler olduğu sorusuna ilişkin toplamda 18 farklı sorun ifade eden ortaokul öğrencilerinin konuya dair farklı bakış açılarına sahip oldukları söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Palaz (2017) tarafından yapılan çalışmada öğrencilere küresel sorunlar sorulduğunda akıllarına gelen en yaygın cevapların küresel ısınma, savaş ve çevre kirliliği olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın yanı sıra Yiğit (2019) çalışmasında katılımcılara “küresel sorun nedir?” sorusunu yönelttiğinde küresel ısınma, çevre kirliliği, savaş yanıtını aldığı görülmektedir. Benzer şekilde Ateş (2025)’in çalışmasında küresel sorun olarak derste ele alınan problemlerden örnek sunulan terör, savaş, küresel

ısınma gibi yanıtların geldiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada ise savaş, küresel ısınma, doğal afetlerin en yaygın cevaplar olduğu sonucuna ulaşılırken çalışmaların birbirini destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu yanıtların gözlemlenebilir ve güncelliğini koruyan sorunlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yer alan ikinci soruda ortaokul öğrencilerinin küresel sorunların ortaya çıkmasında etkili olan nedenler ve bu nedenlere bağlı alt nedenlerin neler olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemek için balık kılıcı tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler pareto analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Katılımcılardan gelen yanıtlar önce sınıflandırılmış ardından pareto analizi tablosu ve pareto analizi grafiği oluşturulmuştur.

Veriler ışığında ele alınan ilk küresel sorun kirlilikler olmuştur. Kirliliğin ortaya çıkmasındaki alt neden olarak ifade edilen, birinci öncelikli çözüm üretilmesi gereken konuların fabrika dumanları, insanların yerlere çöp atması, arabalardan çıkan egzoz dumanları ve parfüm kullanımı olmuştur. Katılımcıların yaygın olarak bu nedenleri ifade etmesinde bu nedenlerin hepsiyle ilgili hayatlarında somut örneklerle karşılaşılıyor olmaları etkili olabilir. Bunun yanı sıra kitle iletişim araçlarında yer alan haberlerle ve okullarda yürütülen kulüp çalışmaları da bu kanının oluşmasında etkili olabilmektedir. İkinci öncelikle çözüm bulunması gereken konular olarak kızartma yağının lavaboya dökülmesi, kaynakların bilinçsiz kullanımı, kanalizasyonun denizlere karışması yanıtları gelmiştir. Bu gelen ifadelerin bireyin yakın çevresinde gözlemlediği davranışlar olduğu görülmektedir. Bu gibi örneklerin veriliyor olması öğrencilerin kirliliklere karşı farkındalığının yüksek olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, üçüncü öncelikle çözüm bulunması gereken konu olarak doğal çevrenin bilinçsiz kullanımı, pillerin atılması, kimyasal madde kullanımı, fosil yakıt kullanımı, çöplerin yakılması, asit yağmurlarının olması şeklinde yanıtlar vermiştir. Literatür incelendiğinde Ateş (2025)'in çalışmasına katılım sağlayan öğrenci velilerinin görüşlerine göre kirliliklerin ortaya çıkmasında insanların bilinçsiz olmasının etkili olduğunu dile getirdikleri görülmektedir. Aynı şekilde Palaz (2017)'in yapmış olduğu çalışmada katılımcılar küresel sorunların ortaya çıkmasında temel neden olarak insanların bilinçsiz hareket etmelerini neden olarak göstermektedir. Yiğit (2019)'in çalışmasına katılım sağlayan sosyal bilgiler öğretmenleri ise küresel sorunların temelinde insanların yeteri kadar önlem almamalarının yattığını ifade etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada da diğer çalışmalarda olduğu gibi kirliliklerin

ortaya çıkmasının temel sebebi olarak insanların çöp atmaları, kaynakları bilinçsizce kullanmaları neden olarak gösterilmiştir. Tüm çalışmalarda benzer sonuçların elde edildiği, kirliliğin bilinçsizlikten kaynaklandığı görüşünün hâkim olduğu görülmektedir.

Katılımcılar ikinci ana neden olarak küresel ısınma sorununu dile getirmişlerdir. Bu sorunun ortaya çıkmasında birinci öncelikli neden olarak arabalardan çıkan egzoz dumanları, fabrika bacalarından çıkan dumanlar, parfüm kullanımı, sigara içilmesi ve izmaritinin atılması, ormanların tahrip edilmesi, toplu taşıma araçlarının kullanılmamasından kaynaklanmaktadır şeklinde ifadelere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin verdikleri bu örneklerin günlük hayatta tanık olduğu, sosyal bilgiler dersi ve fen bilimleri dersi kapsamında yazılı ve görsel örneklerle açıklanan örnekler olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda kitapların öğrenmede etkili oldukları görülmektedir. Katılımcılar ikinci öncelikle çözüm üretilmesi gerekli görülen konulara doğayı kirletmek, sera gazı, sıcaklıkların artması yanıtını verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Üçüncü çözüm üretilmesi gereken sorunlar ise barajların yapılması, kaynakların bilinçsiz tüketilmesi, fosil yakıt kullanımı olarak belirlenmiştir. Akın (2006)'ın yaptığı çalışmada küresel ısınmanın insan eylemleri sonucu ortaya çıktığı ve fosil yakıtların bilinçsizce kullanıldığına değindiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada da küresel ısınma sorunun hemen hemen aynı kavramlarla açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrenciler üçüncü ana neden olarak doğal afetler sorununu ifade etmişlerdir. Katılımcıların doğal afet sorunun ortaya çıkmasında etkili olan ve çözüm bulunması gereken başlıca konu olarak ağaçların kesilmesi, evlerin dere yatağına yapılması, piknikte ateş yakılması, bilinçsizlik, evlerin sağlam yapılmaması, ocağı açık bırakmak, aşırı yağmur yağması, küresel ısınmanın artması gibi nedenleri ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin üzerine durduğu nedenlere bakıldığında araştırmanın Karadeniz Bölgesi'nde yapılmış olmasından kaynaklı olarak daha çok ağaç kesilmesi, evlerin dere yatağına yapılmış olması, aşırı yağmur yağışı gibi yanıtın verildiği düşünülmektedir. Bu durum katılımcıların cevap verirken yakından uzağa ilkesine göre hareket ettiklerini göstermektedir. İkinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken sorunlar doğanın dengesini bozmak, bilinçsiz avlanma, ağaç dikmemek, asit yağmurları şeklindedir. Üçüncü öncelikle çözüm üretilmesi gereken problemler ise öğrenciler tarafından kuraklık ve buzulların erimesi olarak ifade edilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda dördüncü ana neden olarak savaş sorunu üzerine durulmuştur. Savaş sorunun ortaya çıkmasında temel sebep olarak görülen öncelikli çözüme kavuşturulması gereken nedenleri toprak kazanma arzusu, ülkeler arası anlaşmazlık, ülkeler arası çıkar çatışması, iç çatışmalar – anlaşmazlıklar, sömürgecilik duygusu, hırs-güç duygusu, coğrafi – jeopolitik konum olarak belirttikleri görülmektedir. Tarih boyunca toplumlar arasında yaşanan çatışmaların sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yer alması savaş kavramını öğrencilerin zihinsel yapılarında yer edindirdiğini göstermektedir. Katılımcıların verdiği yanıt olarak ikinci öncelikli nedenlerden; liderin halkına ekonomik refah yaşatma isteği, hammadde arayışı, pazar arayışı yer almaktadır. Üçüncü öncelikli giderilmesi gereken nedenler arasında ise öğrenciler; açlık sorunu, vatandaşlarına kaliteli yaşam ortamı sunma isteği, göz korkusu verme, silah teknolojisi ve nüfus gibi başlıklara yer vermiştir.

Araştırma kapsamında küresel sorunların nedenlerine yönelik beşinci ana neden olarak açlık sorunu belirlenmiştir. Açlık sorunun ortaya çıkmasında öğrencilerin birinci öncelikli neden olarak gördüğü problemler israf etmek (yiyeceğin çöpe atılması, suyu akıtmak), besin yetersizliği, nüfus artışı, ekonominin kötüye gitmesi nedenleri oluşturmaktadır. Öğrenciler, açlık sorunu ile karşı karşı kalmamalarına rağmen kitaplarda belirtilen örneklerle öğrencilerin farkındalık düzeyleri artmıştır. Öğrenciler ikinci öncelikli neden olarak toprak verimsizliği, tarımın yapılamaması, ülkelerin birbirini sömürmesi olarak yanıt verdiği görülmektedir. Üçüncü öncelikli çözüm üretilmesi gereken problemler ise katılımcılar tarafından; su kaynağının olmaması, savaşlar, isteklerimizin artması şeklinde ifade edilmiştir. Yıldırım (2019) yapmış olduğu çalışmada açlık- yoksulluk sorunun temelinde bireylerin gelirlerinde meydana gelen orantısızlık, israf, savaş, göç gibi konuların etkili olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Palaz (2017) yapmış olduğu çalışmada açlık sorunun ortaya çıkmasında neden olarak toplumların kaynakların azaldığını fark ederek mevcut kaynakları ele geçirme çabası olduğunu, israfı, yaşanan savaşları neden olarak gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise benzer sonuçların elde edildiği açlık sorunun genellikle israf kavramıyla ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin araştırma kapsamında verdiği sonraki yanıt kuraklık/ kıtlık sorunu olmuştur. Kuraklık/kıtlık ana nedeninde birinci öncelikli çözüme ulaştırılması gereken nedenler katılımcılar tarafından gıdaların çöpe atılması, aşırı gıda tüketimi, suların boşa akıtılması, su israfı, küresel ısınma, küresel iklim değişikliği, aşırı su tüketimi olarak sıralanmıştır.

Katılımcılar kuraklık ve kıtlık sorununun temelinde yatan nedenleri her alanda yapılan israfa bağlamışlardır. Katılımcılar tarafından ikinci öncelikli neden olarak içme sularının tükenmesi, doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı, toprağa ekim yapılmaması, su kaynaklarının kuruması, toprağın verimliliğinin düşmesi şeklinde önem sırasına göre sıralamıştır. Öğrenciler kuraklığın ortaya çıkışında üçüncü öncelikli neden olarak maddi imkânsızlıklar, nüfus artışı, su kaynağının olmaması, aşırı elektrik kullanımı şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcılar yedinci ana neden olarak küresel iklim değişikliği problemini dile getirmişlerdir. Bu problemin meydana gelmesinde başlıca sorunların parfüm kullanımı, doğanın tahrip edilmesi, fosil yakıt kullanımı, deodorant kullanımı, fabrika dumanları olduğunu dile getirmişlerdir. İkinci öncelikli çözüm üretilmesi gereken konuların yerlere çöp atmak, sera gazları şeklinde yanıtlarla devam etmiştir. Üçüncü öncelikli neden olarak ise geri dönüşümün yapılmıyor olması ve küresel ısınma cevabının geldiği sonucuna ulaşmıştır. Verilen yanıtların çoğunda zararın insanlardan kaynaklı olduğu görülmektedir.

Öğrenciler tarafından verilen sekizinci ana neden olarak sosyal/ siyasal sorunlar karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun ortaya çıkmasında birinci öncelikli neden olarak iç kavgalar, toprak kazanma arzusu, lider olma düşüncesi, siyasi çıkarlar gibi faktörlerin etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar ikinci öncelikli neden olarak sınır güvenliğindeki eksiklikler, nefret söylemleri, yönetsel sorunlar, sığınmacıların yaşadığı savaş korkusu olarak sıralamışlardır. Öğrenciler üçüncü öncelikle çözüm bulunması gereken konular olarak; halkın devlet otoritesine karşı gelmesi, halkın önyargılı davranması şeklinde yanıtlar verdikleri saptanmıştır. Katılımcılar hem küresel çapta hem de yerel çapta yaşanan problemlere dikkat çekmişlerdir.

Alanyazın incelendiğinde Akdoğan (2024)'ün çalışmasında küresel sorunların ortaya çıkmasında genel olarak insan faaliyetlerinin yanı sıra doğanın kendi eliyle oluşturduğu problemlerin etkili olduğu ifade edilmiştir. Doğanın etkisiyle oluşan sorunlar zamanla çözüme kavuşabilirken insanlar tarafından ortaya çıkan sorunların etkilerinin kalıcı olabileceğini vurguladığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmada da katılımcıların verdikleri örneklerin benzer olduğu hem beşeri hem doğal unsurlar sonucu küresel sorunların ortaya çıktığı görüşüne sahip olduklarına ulaşılmıştır.

6.1.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yer alan üçüncü soruda katılımcılara küresel sorun olarak ifade ettikleri sorunlardan hangilerinin özellikle kendi hayatlarını etkilediğine odaklanılmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerden az bir kısmı küresel sorunların hiçbirinden etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise bu soruya birden fazla küresel sorun yazarak hayatlarını nasıl etkilediğini gerekçeleriyle açıklamışlardır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplar incelendiğinde hayatı en çok etkileyen küresel sorunun kirlilik olduğu ifade edilmiştir. İlk akla gelen sorunun kirlilik olmasının nedeni ilkokuldan itibaren okullarda öğretilen, en çok örneği verilen ve çevresinde kolayca gözlemleyebildiği bir sorun olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların kirlilikler sonucunda nefes alıp vermede zorluk yaşadıklarını, tükettiği gıdaların temiz olmadığı yönünde örnekler verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler bu örnekleri ifade ederken günlük hayatında yaşadığı problemlerden yola çıkarak ifade ettiği saptanmıştır.

Katılımcıların çoğunluğunun etkilendiğini ifade ettiği ikinci sorun küresel ısınma olmuştur. Öğrencilerin hem derslerde öğretmenler aracılığıyla hem de kitle iletişim araçları aracılığıyla konudan haberdar olmaları bu sorunun sıkça dile getirilmesinde etkili olabilir. Katılımcılar genellikle havanın ısınıp anılamadıklarından yanlış kıyafet seçimi yaparak hasta olduklarını dile getirmişlerdir. Duran (2023)'ın yapmış olduğu çalışmada küresel ısınma sorunundan etkilenebilecek konulara insanların sağlığı, huzuru ve yapmış olduğu programlarda yaşanan değişiklik örneklerini verdiği görülmektedir. Yapılan bu çalışmada benzer olarak öğrencilerin giyeceği elbiseleri seçmekte zorlandıkları, planladıkları şekilde günü tamamlayamadıkları ve bunun sonucunda hastalandıklarını belirttikleri görülmektedir.

Katılımcıların kendi hayatlarını etkileyecek sorun olarak belirttikleri bir diğer sorun savaş sorunudur. Savaş sorununun çoğunluğun dile getirdiği mesele olmasındaki gerekçelerini açıklarken de söyledikleri gibi sosyal bilgiler dersinde geçmişten günümüze yaşanan çatışmaların sıklıkla yer alan konu olması ve araştırmanın yapıldığı dönemde bir takım savaşların yaşanıyor olmasının etkisinin olduğu söylenebilir. Katılımcılar ayrıca insanların savaşlar sonucunda hayatını kaybediyor olması, açlık, yoksulluk çekmeleri psikolojilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda savaşın ülkemize gelebileceğinden tedirgin olduklarını bildirdikleri görülmüştür.

Katılımcıların bir kısmı kendi hayatlarını en çok etkileyeceğini düşündükleri sorunu doğal afetler olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılardan gelen yanıtların çoğunda asrın felaketi olarak da bilinen 6 Şubat depremi doğal afet başlığı içerisinde en çok tekrar edilen ifade olarak yer almıştır. Öğrencilerin zihinlerinde depremde kalma izler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar yaşanan afetlerden akrabalarının, tanıdığı insanların zarar görmesinden etkilendiklerini bildirmişlerdir. Ardından katılımcılar göç – mülteci sorunun hayatlarını etkilediğini ifade ederek ülkelerindeki mültecilerin varlığına değinmişlerdir. Bu durum katılımcıların güncel olayları takip ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların hayatlarını etkileyecek sorun olarak ifade ettikleri diğer sorunlar mülteci sorununu, susuzluk, kıtlık ve açlık şeklindedir. Bu sorunlardan etkilendiğini dile getiren öğrencilerin sorunların çıkmasını savaş, göç gibi nedenlere bağlayarak açıklamışlardır. Ardından iklim değişikliğinden etkilendiklerini belirten öğrenciler, hava koşullarını anlayamadıkları için yaşam şekillerinin değiştiğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda iklim değişikliği cevabını veren öğrenci sayısı her ne kadar az da olsa sorundan etkilenen öğrencilerin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorunları salgın hastalıklar takip etmektedir. Öğrencilerin yakın zamanda Covid-19 salgını ile karşı karşıya kaldıkları ve eğitim hakları başta olmak üzere pek çok yerde kısıtlama yaşamalarına rağmen çoğu katılımcının bu sorunu dile getirmiyor olması şaşırtıcı sonuç vermektedir. Son olarak öğrenciler hayvanların nesillerinin tükenmesi ve kuraklık sorunundan etkilendiklerini dile getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde Gürbüz ve Aydın (2022) yapmış olduğu çalışmaya katılım sağlayan öğretmen adaylarının küresel sorunlara verdikleri yanıtlarla sorumluluk ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğunu saptadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akdoğan (2024) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada sanayi alanında yaşanan sorunlar olduğunu ifade ederek bireylerin bu sorunlardan etkilendiğine vurgu yapmıştır. Yaşanılan bu problemler karşısında kirliliğe sebep olan şirketlerin denetlenmesi, duyarlı davranan firmalara vergi indirimi yapılarak diğer firmaların da teşvik edilebileceğini ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise özellikle çevre kirliliği, küresel ısınma, mülteci sorunu gibi sorunlar hakkında farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genellikle kirlilikten kaynaklanan hastalıklara dikkat çekildiği sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yer alan dördüncü soruda katılımcılara “*Küresel sorunların neden olabileceği olumsuzluklar nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar olumsuzluklara göre sınıflandırılıp numaralandırılmıştır. Numaralandırılan olumsuzlukların frekans değerleri belirlendikten sonra hazırlanan tablo ışığında sorunun pareto analizi yapılmıştır. Toplamda 29 tane olumsuzluğun ortaya çıktığı ve bu olumsuzlukların ilk 11 tanesinin başlıca çözüm üretilmesi gereken sorunlar olduğu, sonraki 7 olumsuzluğun ikinci öncelikle çözülmesi gereken konular olduğu son 11 tanesinin ise üçüncü öncelikli çözüm üretilmesi gereken konular olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların çoğuna göre küresel sorunların (doğal afetler, savaşlar, kuraklık gibi) ortaya çıkarabileceği ilk olumsuzluk ölümler olmuştur. Son zamanlarda doğal afet, savaş gibi sorunlardan ötürü kadın, erkek, yaşlı, çocuk fark etmeksizin ölümlerin yaşanması öğrenciler tarafından bu cevabın verilmesine kaynaklık ettiği görülmektedir.

İkinci çoğunlukla ifade edilen olumsuzluk hayvanların neslinin tükenmesi yanıtı olmuştur. Belgesellerde, kitaplarda bahsedilen bu konunun birinci ve üçüncü alt problemde frekans değeri tüm sorunlara oranla az çıkarken bu soruda ikinci sırada gelen popüler yanıt olması dikkat çekmektedir.

Katılımcı görüşlerine göre en sık tekrar edilen üçüncü olumsuzluk salgın hastalıklar sorunudur. Öğrenciler birçok hastalığın ortaya çıkışındaki temel problem olarak kirlilik küresel sorununu göstermişlerdir. Birinci ve üçüncü soruda salgın hastalıklar ifadesi çoğu katılımcı tarafından verilmemişken bu soruda frekans değerinin yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların az bir kısmı ise küresel sorunların mülteci sorununu ortaya çıkarabileceğini ifade etmişlerdir.

Son olarak katılımcıların küçük bir kısmı tarafından ifade edilen küresel sorunlardan dolayı kuraklık/çölleşmenin oluşabileceğini, iki ülke arasında anlaşmazlıkların çıkabileceğini ve buzulların erimesi gibi olumsuzlukları ortaya çıkarabileceğini söyledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu olumsuzluk örneklerin pareto analizi sonucunda birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken konulardan olduğu saptanmıştır.

Öğrenciler ikinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken olumsuzlukların ilkinde tür içi çeşitliliğin azalması yanıtını vermiştir. Katılımcıların bir kısmı küresel sorunların canlı türlerinde azalma meydana getireceğini söylemiştir. Küresel sorunların neden olacağı

olumsuzluklar sırasıyla tarım ürünlerinin zarar görmesi, susuzluk, ozon tabakasının delinmesi şeklinde olmuştur. Bu üç olumsuzlukları öne süren öğrenci sayısının eşit olduğu saptanmıştır.

Üçüncü öncelikle çözüm üretilmesi gereken olumsuzluklardan ilki insanların evsiz kalması olmuştur. Öğrencilerin ifade ettiği diğer olumsuzluklar sırasıyla çocukların psikolojisinin bozulması, korku, insan haklarının ihlali, trafik yoğunluğu, yasak avlanma, bitkilerin genetiklerinin değişmesi, paranın değerinin düşmesi, hayat standardının düşmesi, hammadde ihtiyacının doğması örnekleri olmuştur.

Literatür incelendiğinde Akdoğan (2024)'nın çalışmasında küresel sorunların ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlara örnek olarak yeşilliklerin yok edilmesi, kaynakların aşırı ve bilinçsiz tüketimi, endüstriyel atıkların doğaya akıtılması, üretim ve tüketim faaliyetlerinde dengesizliklerin oluşması örnek olarak gösterildiği sonucuna ulaşılmıştır. Zencirkıran (2001)'in yapmış olduğu çalışmaya katılan katılımcıların, küresel sorunların olumsuz etkilerine işsizlik sorunu, açlık, ekonomik krizi örnek olarak verdiği görülmektedir. Yapılan bu çalışma da ise öğrenciler diğer çalışmalarda ifade edilen örneklerden birçoğunu dile getirdiği görülmektedir. Bu açıdan ele alındığında literatürdeki çalışmaların bu çalışmada elde edilen sonuçları desteklediği söylenebilir.

6.1.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında yer alan beşinci soruda katılımcılara “*Küresel sorunlara karşı nasıl tepkiler verdiğinizizi veya vereceğinizi gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.*” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların verdiği tepkiler sınıflandırılmış, frekans değerleri belirlendikten sonra yüzdeleri hesaplanmıştır. Eylemsel, duygusal ve tepkisizlik olmak üzere toplamda üç farklı kategoride 16 farklı tepki türü ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan çalışma grubundan elde edilen veriler incelendiğinde küresel sorunlara verilen/verilebilecek tepkilerden ilkinin eylemsel tepki kategorisinde yer alan “*protesto ederim*” ifadesi olduğu saptanmıştır. Çoğu katılımcı tarafından gelen bu tepkinin gerekçelerine bakıldığında; protesto ederek özellikle savaş sorununu bastırabileceklerini söylemişlerdir. Katılımcılar protesto ederek ses getirebileceklerini düşünmektedirler. Bu tepkiye yönelik örnekler her sınıf düzeyinden gelmiştir.

İkinci tepki olarak eylemsel tepki kategorisinde yer alan “*önlem alırım*” ifadesi ileri sürülmüştür. Gerekçelerine bakıldığında öğrenciler salgın hastalıklara, kirliliklere ve küresel ısınmaya yönelik bir önlem alma çabası içine gireceklerini belirtmişlerdir.

Katılımcı görüşleri incelendiğinde geçmişte yaşadıkları Covid-19 salgını örneğini verip maske takarak önlemler aldıklarını aktardıkları görülmüştür. Önlem alırım tepkisini her sınıf düzeyinden öğrenci dile getirmiştir.

Üçüncü sırada yer alan tepki türü duygusal tepki kategorisinde yer alan “üzülürüm” olmuştur. Birçok katılımcı tarafından verilen bu yanıt ölümlerin yaşanmasıyla ilişkilendirilmiştir. Katılımcılar savaştan, hastalıktan kaynaklı insanların yaşamlarını yitirmesi ve yaşadıkları dünyanın her geçen gün değişime uğramasına üzüldüklerini belirtmişlerdir. Her sınıf düzeyinden öğrenci küresel sorunlara karşı üzüntü duyduğunu ifade etmiştir.

Bir sonraki yanıt “*duyarlı davranırım*” tepkisi olmuştur. Katılımcıların bu tepki türünü genellikle çevre konularıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu tepki altında yazılan gerekçeler incelendiğinde yaşam alanının zarar görmemesi, soluduğu havanın temiz olması için duyarlı davranışlarda bulunacağını ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcılar bir sonraki tepki olarak “*dilekçe yazarımı*” ifade ederek, genellikle fabrika sahiplerini ve devlet başkanlarını hedef almışlardır. Katılımcılar bu tepkiyi kirliliklerle ve ülkelerde yaşanan aksaklıklarla ilişkilendirmişlerdir. Dilekçe yazarım ifadesine her sınıf düzeyinden örnekler gelmiştir.

Bir sonraki tepki çevremdekileri “*uyarırım*” şeklinde olmuştur. Bu durum bu tepkiyi veren katılımcıların çevrelerindeki bireylerin küresel sorunlar hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Bu yüzden yapılan hataları görünce kendinde uyarma görevi gördüklerinin ortaya çıktığı söylenebilir.

Katılımcıların bir kısmı küresel sorunlara karşı “*şaşkınlık*” tepkisini verdiklerini belirtmişlerdir. Bu görüşe sahip katılımcılar özellikle çevresinde var olan somut yapıların değişeceğini, yok olacağını gördüklerinde şaşıracaklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bazı öğrenciler ise küresel sorunlara karşı “*hiç tepki vermeyeceklerini*” ifade etmişlerdir. Tepkiyi dile getiren öğrencilerden bazıları hiç tepki vermem diyerek soruyu tamamlamışken bazı öğrenciler ise neden tepki vermeyeceklerine açıklık getirmişlerdir. Katılımcılar tepki göstermemelerinin nedenini, dünyanın çoktan kirlenip, küresel sorunların ilerlediğini bu durum için ellerinden bir şey gelmeyeceği şeklinde ifade etmişlerdir. Bu yanıtı veren öğrencilerin küresel sorunlar karşısında karamsarlığa kapıldığı söylenebilir.

Katılımcıların az bir kısmı küresel sorunlar karşısında “*sinirleneceğini*” ifade etmiştir. Çoğunluk bu tepkiyi çevre kirliliği sorunu altında ele alarak bu tepkiyi özellikle kirliliğe sebebiyet veren kişilere karşı göstereceğini ifade etmişlerdir. Çünkü bireylerin çevrelerine bile zarar verdiklerini düşünmektedirler.

Katılımcılardan bazıları küresel sorunlar karşısında “*endişe duyacaklarını*” dile getirmişlerdir. Çalışmada yer alan katılımcıların bir kısmı küresel sorunlara karşı afiş hazırlayacaklarını söylemişlerdir. Afiş çalışmalarını dikkat çekmek amacıyla hazırlamak isteyen katılımcılar hazırladıkları çalışmaları hem sanal ortamda hem de cadde sokaklar da paylaşarak büyük kitlelere ulaşabileceklerini düşünmüşlerdir. Öğrencilerden bazıları küresel sorunlardan korkarım tepkisini ifade etmiştir.

Alanyazın incelendiğinde Durmuş (2020)’nin yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin çoğunluğu küresel sorunlardan olumsuz şekilde tepki vereceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Palaz (2017) çalışmasında toplumsal eşitsizliğe karşı sessiz kalmayacağını, daha tarafsız ve devamlılığı olan bir çevre oluşturabilmek için eylemlerde bulunarak tepki göstereceğini belirtildiği görülmektedir. Çalışmasına katılım sağlayan öğretmenler küresel sorunlara tepkisiz kalınmaması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Yapılan bu çalışma da bazı öğrenciler tepki vermeyeceğini dile getirirken bazı öğrenciler ise seslerini duyurmak için tepki göstereceğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

6.1.6 Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırma dâhilinde yer verilen son soru ise küresel sorunların çözümünde “*Kimlere ne gibi görevler düşmektedir?*” sorusu olmuştur. Verilen yanıtlar kendi içerisinde kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler kamu görevlileri, insanlar, özel sektör çalışanları, uluslararası kuruluşlara, hiç kimse şeklindedir.

Gelen yanıtlar incelendiğinde en çok katılımcının yer aldığı kamu görevlileri kategorisinde yer alan çalışanlar öğretmenler, belediye çalışanları, itfaiye ekipleri, güvenlik güçleri (asker-polis), AFAD çalışanları, alanında uzman kişiler, devlet çalışanları, cumhurbaşkanı, vali, bakanlardır. Öğrencilerin az bir kısmı savaş küresel sorunu üzerinden yola çıkarak devletin güvenlik güçlerine (asker/ polis) görev yüklediğini dile getirmiştir.

Katılımcı görüşleri incelendiğinde katılımcıların çoğu tarafından ikinci yoğunlukla verilen yanıt kategorisi insanlara görev düşmektedir olmuştur. Katılımcılar küresel sorunların çözümünde insanlara ne gibi görevler düştüğünü gerekçeleriyle açıkladığı

görülmektedir. Buna göre insanların sorumluluk sahibi olması, birbirlerine ihtiyacının olmasını gerekçe olarak göstermişlerdir. Katılımcıların az bir kısmı ise insanlara görev düşmektedir ifadesinden kastettiğinin STK'lar olduğu tespit edilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının kurulum amaçları ve yaptıkları hizmetler düşünülünce çevreci örgütler, hayvan haklarına yönelik çalışmalar düzenleyen gruplar, sağlıkçı topluluklar gibi birçok alanda hizmet ettikleri bilinmektedir. Ancak STK'ların sadece birkaç öğrenci tarafından dile getirilmesi konuya ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde Durmuş (2020)'un da yapmış olduğu çalışmada öğrenciler kendilerine görevler düştüğünü belirterek çözülmesi noktasında yapılan çalışmalara katılmak istediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu doğrultuda her iki çalışmada da küresel sorunların çözümünde insan faktörüne görevler düştüğünün tespit edildiği söylenebilir.

Küresel sorunlar üzerine çalışma yapan Palaz (2017)'in çalışmasında yer alan öğrenciler sorunların çözümünde öğretmenlere ve STK'lara görevler düştüğünü ifade etmişlerdir. Öğretmenlere öğrencileri bilgilendirme, rol model olma, çalışmalarda ön ayak olma görevleri yüklerken STK'lara seminerler düzenleme, öğrencilerle iş birliği içerisinde faaliyetler yapma görevi yükledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Durmuş (2020) de çalışmasında katılımcıların Kızılay ve Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı'na görevler düştüğünü ifade ettiklerini tespit etmiştir. Kopuz (2024) çalışmasında özellikle doğal afetler sorununa yönelik AFAD ile işbirliği yapılarak uzmanlar eşliğinde uygulamalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Yapmış olduğum bu çalışmada ise ortaokul öğrencileri bireye, devlet görevlilerine ve STK'lara görevler düştüğünü ifade ettikleri görülmüştür. Bu çalışmada da öğretmen ve STK'ların da içinde bulunduğu birden çok kurum, kuruluş ve kişilere yer verildiği gözlemlenmiştir. Öğrenciler vakitlerinin çoğunu okulda öğretmenleriyle geçirmeleri ve bilgi aktarıcı olarak görmelerinden kaynaklı benzer sonuçlar elde edildiği söylenebilir. STK'ların ise kurulum amacı ve yaptığı etkinliklerden kaynaklı verilen cevaplar arasında yer aldığı söylenebilir.

Küresel sorunların çözümüyle ilgili öğrencilerin az bir kısmının özel sektör çalışanlarına ve fabrika sahiplerine görevler düşmektedir ifadelerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrencilerden bazıları küresel sorunların çözümünde fabrika sahiplerine görev düşmektedir ifadesini bacalardan çıkan dumanlara bağlayarak açıklamıştır. Bazı katılımcılar fabrika sahibinin fabrika bacalarına filtre takarak kirliliğin önüne geçebileceğini ifade ederken birkaç katılımcı ise fabrika çalışanlarının fabrika sahiplerini

filtre takmaları konusunda uyarması gerektiğini ifade etmişlerdir. İkinci alt problemde yer alan kirlilik ana nedeni bağlı birinci öncelikle çözüm üretilmesi gereken konular arasında fabrika dumanları sorunu yer alırken, küresel sorunların çözümüne yönelik fabrika sahiplerine görevler düştüğünü ifade eden öğrenci sayısının az olması önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin çok az bir kısmı küresel sorunların çözümünde uluslararası kuruluşlara görevler düştüğünü ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu kuruluşlardan sadece BM'lerin örnek olarak gösterilerek küresel çaptaki sorunlar diğer ülkelerle iş birliği içerisinde çözüme kavuşabileceğini savundukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sadece bu yanıtı veren öğrenci sayısının az olması ve yalnızca BM'i örnek gösteriyor olmaları bu konuda bilgi eksikliklerinin olduğunu göstermektedir. Yiğit (2019)'ın çalışmasına katılan sosyal bilgiler öğretmenleri de yine küresel sorunlar çözümünde Greenpeace, Birleşmiş Milletler, UNICEF, UNESCO, Kyoto protokolü gibi birçok yardım kuruluşunu örnek verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında devletlerin politikalar yürütmeleri gerektiğini, projeleri desteklemeleri ve ders kitaplarında konulara daha çok ağırlık vermeleri gerektiğine vurgu yaptıkları görülmektedir.

Son olarak katılımcıların bazılarının küresel sorunların çözümünde kimseye görev düşmez ifadelerini kullandığı tespit edilmiştir. Birkaç öğrenci küresel sorunların önlenemez hale geldiğini ifade ederken bazı öğrenciler sadece kimseye görev düşmez ifadesini kullanmışlardır.

6.2 Öneriler

Yapılan araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda bir takım uygulanabilir öneriler geliştirilmiştir:

- Elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin küresel sorunların çözümünde hangi kuruluşların görev aldığı veya alması gerektiği konusunda bilgi eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilere küresel sorunların çözümünde rol oynayan yerel ve uluslararası kuruluşlar hakkında bilinçlendirme ve duyarlılık kazandırma çalışmaları yapılabilir.Çeşitli STK'larla küresel sorunlar hakkında öğrencileri aktif kılacak işbirliği çalışmaları gerçekleştirilebilir. Böylece öğrenciler STK'nın kurulum amacı, görevleri hakkında bilgi sahibi olabilirler.

- Öğrencilerin gözlemleri sonucu sorun olarak ifade ettikleri konuları, okul dışı öğrenme ortamlarına giderek kendi çabalarıyla çözüme kavuşturacak projeler üretmeleri desteklenebilir.
- Pareto analizini farklı sınıf düzeyinde yer alan öğrencilerden yararlanarak, farklı konu alanlarında analizin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak çalışmalar hazırlanabilir.
- Bazı öğrenciler küresel sorunlar hakkında çözüm üretilmeyeceğini, konuya dair kimsenin elinden bir çözüm gelmeyeceğini ifade etmişlerdir. Konuya karamsar olarak bakan öğrencilerin, motivasyonunu arttıracak çalışmalar gerçekleştirilerek, küresel sorunların çözümüne daha inanarak bakmaları sağlanabilir. Bu doğrultuda öğrencilere küresel sorunların çözümünde başarılı olan proje örnekleri tanıtılarak, özellikle çevre sorunlarının çözümünde örnek uygulamalar (sınıfta veya okulda farklı şekil ve tasarımlarda geri dönüşüm kutuları hazırlamak gibi) yaptırılabilir.
- Sosyal bilgiler alanında yapılacak olan yeni araştırmalarda derinlemesine inceleme yapmaya yardımcı olan balık kılçığı diyagramı veri toplama aracı olarak kullanılabilir.
- Araştırma kapsamında küresel sorunların nedenlerine yönelik oluşturulan kodlar, küresel sorunlara yönelik tutum, farkındalık, algı ölçmek amacıyla geliştirilecek olan ölçek ve anket çalışmalarında kullanılabilir. Elde edilen veri toplama araçları daha geniş kitlelere uygulanarak küresel sorunların nedenlerine yönelik daha genellenebilir çalışmalar gerçekleştirilerek genel çerçeve ortaya konabilir.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2018). *Türkiye’de afet yönetimi ve doğal kaynaklı afet istatistikleri*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- Akdoğan, O. (2024). *Türkiye’de çevre kirliliğinin belirleyicileri üzerine ampirik bir çalışma (1970-2022)* (Yayın no. 899880) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akın, G. (2006). Küresel ısınma, nedenleri ve sonuçları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 46(2), 29-43.
- Aktaş, Y. & Tokmak, A. & Kara, İ. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarının küresel sorunlar açısından incelenmesi: Fransa ve Türkiye örneği. *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 266-289. <https://doi.org/10.29329/jirte.2021.408.6>
- Aktın, K. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının öğretimi. D. Dursun (Ed.). *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (ss. 91-117). Pegem Akademi.
- Akyıldız, C. & Ekmekçi, İ. (2023). *Türkiye’de 2019-2022 yılları arası geçici sığınmacı işçilerin isg faktörlerinin incelenmesi çalışması*. Adalet yayınevi.
- Arslan, E. (2021). *Turistik tüketimin kimlik inşasındaki rolü* (Yayın no. 707299) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. D. Dursun (Ed.). *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (ss. 3-48). Pegem Akademi.
- Aşçı, B. (2016). Tarih, savaş ve strateji. G. Akça & İ. Vurucu (Ed.). *Savaş ve toplum savaş üzerine yazılar içinde* (ss.15-29). Eğitim Yayınevi.
- Atalay, O. & Kılıç, Ö. (2015). Balık kılçığı yöntemi ile mobil vinç kazası olası nedenlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 30(1), 73-78. <https://doi.org/10.21605/cukurovaummfd.242808>

- Ateş, Y.(2025). *Sosyal bilgiler derslerinde küresel sorunların öğretimi üzerine bir eylem araştırması* (Yayın no. 923705) [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Atılkan, B. (2016). Mülteci Sorunları. F. Aydın (Ed.).*Günümüz dünya sorunları* içinde (ss. 241-266). Pegem Akademi.
- Aybar, M. (2017). TheOttomanEmpirefamineandinternalmigration: Thecase of internalAnatolianbetween 1870-1900. *Mavi Atlas*, 5(2), 474-488. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.356653>
- Aydemir, A. (2024). Whatarethereasonswhystudentsareuninterested in socialstudiescourse? A paretoanalysisexample. *TheSocialStudies*, 116(1), 17–27. <https://doi.org/10.1080/00377996.2024.2353218>
- Aydın, A., Kardeş, H., Sarıkavak, İ., Canan, L. N., Topak, M. E., Yılmaz, S., & Bağcı, Y. M. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu fen bilimleri 5.sınıf ders kitabı* (2. Kitap). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Aydın, E. (2023). *Konya ili Karatay ilçesi tarım arazilerinde atık su kirliliğinin değerlendirilmesi* (Yayın no. 796975) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, F. & Çetin, T. (2016). Eğitim sorunları. F. Aydın (Ed.). *Günümüz dünya sorunları* içinde (ss. 334-357). Pegem Akademi.
- Aydın, N.& Kaya, D. (2022). Çevre sorunları ve çözüm arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*,14(2), 197-215. <https://doi.org/10.55978/sobiadsbd.1151340>
- Ayhan, G. (2024). *Ortaokul 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin çevre sorunları, ekolojik ayak izi ve su ayak izi kavramları ile ilgili bilişsel gelişimlerinin incelenmesi* (Yayın no. 863200) [Yüksek Lisans Tezi, Bayburt Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Azer, H.(2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 6.sınıf ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.

- Başaran, N. (2010). *Kalite iyileştirmede istatistiksel proses kontrol tekniklerinin pareto analizi ve gıda sektöründe bir uygulama* (Yayın no. 273692) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Başıbüyük, A.& Pala, Ş. (2023). Hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi öğretim programları kazanımlarının afet eğitimi açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 184-197. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1063242>
- Baysal, S. (2024). *Sosyolojik açıdan salgın hastalıklar: Salgın hastalıklarla başa çıkmada dinin rolü ve fonksiyonları* (Yayın no. 854920) [Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bekereci, Ü., Yazıcı, M.& Hamzaoglu, E. (2020). Pareto analizi tekniğiyle belirlenen parametrelerin öğretim sürecinde kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 51(51), 199-219. <https://doi.org/10.15285/maruaeabd.541606>
- Beşballı, S. G.(2023). Çevre sorunları çerçevesinde küresel iklim değişikliği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 500-521. <https://doi.org/10.22466/acusbd.1388179>
- Bozkır, A. (2024). *Çevre sorunları ile mücadelede çevre vergileri* (Yayın no. 871366) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Buldur, A. (2016). Sanayi kaynaklı sorunlar. F. Aydın (Ed.). *Günümüz dünya sorunları* içinde (ss. 578-593). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Coşkun, S. (2023). *Yukarı Fırat Bölgesi'nde kıtlık ve kuraklık (19. ve 20 yüzyıl)* (Yayın no. 831703) [Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çakır, A. (2019). *Ortaokul 5.sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan "küresel bağlantılar" öğrenme alanının öğretiminde görsel materyallerden yararlanmanın öğrenci başarısı üzerine etkisi (İstanbul ili esenler ilçe örneği)* (Yayın no. 548659) [Yüksek

Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi].Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Çalık, T.& Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*,13(1),55-66.

Çatak, M. (2020). Programlara göre sosyal bilgilerin tarihi gelişimi. S. Şimşek (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (2.baskı) içinde (ss.1-24). Anı Yayıncılık.

Çelikkıran, A. (1995). İnsan, çevre, eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 569-572.

Çokadar, H., Türkoğlu, A.,& Gezer, K. (2009). Çevre sorunları. M. Aydoğdu & K. Gezer (Ed.). *Çevre bilimi* (4. Baskı) içinde (ss. 85-96). Anı Yayıncılık.

Doğanay, H.& Doğanay, S. (2004) .Türkiye’de orman yangınları ve alınması gereken önlemler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11).

Duran, M.(2023). Erken çocukluk eğitiminde iklim değişikliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(32), 100-114. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1132048>

Durmuş, S. & Çolak, K. (2021). Global problemsthroughtheeyes of 8th gradestudents. *International Journal of GeographyandGeographyEducation (IGGE)*, 44, 145-160. <https://doi.org/10.32003/igge.897622>

Edemen, M., Engin, V., Boynukara, E., Narin, E., Yalçın, M., Küçükilhan, H., Kuş, H., Tutar, M., & Kavlak, A. (2023). Küresel ısınma, küresel ısınmanın nedenleri ve sonuçları dünya ve Türkiye üzerine olası etkileri. *International Journal of SocialandHumanitiesSciencesResearch (JSHSR)*, 10(91), 37–48. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3472>

Ekici, S. & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 9-21. <https://doi.org/10.20493/bt.71783>

Eranıl, A.(2024). Türk eğitim sisteminde okul terk nedenleri (2009-2022): Eğitim kademelerine göre bir pareto analizi. *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 17(2), 451-477. <https://doi.org/10.30831/akukeg.1291174>

Ergünay, O. (2007). Türkiye’nin afet profili. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 1-14). Mattek Matbaacılık.

- Erol, V. (2022). Su kirliliği ve küresel iklim değişikliği arasındaki etkileşim. V. Eren & A. Kayan (Ed.). *Küresel iklim değişikliği (nedenler, sorunlar ve çözüm önerileri)* içinde (ss.203-224). Gazi Kitabevi.
- Gedik, S. (2018). *Sosyal bilgiler dersinde (sosyobilimsel bir konu olarak) küresel ısınma hakkında öğrenci görüşleri* (Yayın no. 492201) [Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gökçe, N. (2014). Sosyal bilgiler eğitiminde topluma hizmet uygulamaları. M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (4. Baskı) içinde (ss. 586-606). Pegem Akademi.
- Grosfeld-Nir, A., Ronen, B., & Kozlovsky, N. (2007). Pareto yönetim ilkesi: Ne zaman uygulanır? *Uluslararası Üretim Araştırmaları Dergisi*, 45(10), 2317–2325. <https://doi.org/10.1080/00207540600818203>
- Guttal, S. (2007). Küreselleşme. *Uygulamada Gelişim*, 17(4–5), 523–531. <https://doi.org/10.1080/09614520701469492>
- Gümüş, N. (2024). Türkiye’de terörün ekonomik etkileri bağlamında terör yoksulluk ilişkisi: Terör yoksulluğun sebebi midir yoksa sonucu mudur? *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 364-384.
- Günel, A. (2023). Besin güvensizliği, açlık, yetersiz beslenme ve malnütrisyon. K.T. Selçuk & S. Arslan (Ed.). *Besin güvencesizliği ve sağlık* içinde (ss.75-87). Eğitim Yayınevi.
- Günel, E. & Pehlivan, A. (2015). Examining the citizenship and democracy education textbook and curriculum in terms of global education. *Journal of Social Studies Education Research*, 6(1), 123-171.
- Gürbüz, G. & Aydın, M. (2022). Öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(18), 82-97. <https://doi.org/10.29129/inujse.1165609>
- Gürbüz, H. & Kışoğlu, M. (2015). Güncel çevre sorunları. H. Yazıcı & K. Arıbaş (Ed.). *Günümüz dünya sorunları* (2. Baskı) içinde (ss.153-189). Pegem Akademi.
- Hocaoğlu, D. (2016). Savaş ve barış üzerine. Akça, G. & Vurucu, İ. (Ed.). *Savaş ve toplum savaş üzerine yazılar* içinde (ss.30-133). Eğitim Yayınevi.

- Kan, Ç. (2009). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumları ve ders programlarına yönelik önerileri* (Yayın no. 234459) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karaçayır, F. (2022). *Ortaokul sosyal bilgiler derslerinde doğal afetlerin hareketli infografikler ile öğretiminin öğrenci başarısına ve dersin tutumuna etkisi* (Yayın no. 714751) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, E. (2020). *Ortaokul öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin öğrenci başarısını etkileyen faktörlere ilişkin görüşlerinin pareto analizi ile değerlendirilmesi* (Yayın no. 661460) [Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kayalı, H. (2018). Çevre sorunları. H. Akengin& İ. Dölek (Ed.). *Günümüz dünya sorunları içinde* (ss. 258-272). Pegem Akademi.
- Kemik, G. (2021). Terörü tartışmak: Tanım sorunu, genel özellikleri ve uluslararası hukuk açısından analizi. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve idari Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 165-187.
- Kılıç, R.(2022). Theproblem of hunger in theworldand a new model proposaltosolvethis problem. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 63-68. <https://doi.org/10.55589/bsbd.1107538>
- Kılıç, S. (2024). *Küreselleşmenin 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları* (Yayın no. 880442) [Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kırılmazkaya, K. (2024). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının iklim değişikliği farkındalığı ve sosyo bilimsel konulara yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayın no. 876642) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kitapçı, İ. (2017).Günümüzün önemli küresel sorunları üzerine bir değerlendirme. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 241-258.
- Kopuz, B. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğal afet okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Doğu Karadeniz*

örneği)(Yayın no. 904077) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi].
Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Körükçü, M. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programı küresel bağlantılar öğrenme alanına yönelik tutumlarının incelenmesi (çeşitli değişkenler açısından)* (Yayın no. 419904) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Mavi, İ. & Yıldız, S. (2021). Küreselleşme bağlamında yeni bir toplumsal hareket olarak insan hakları hareketi. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*,8(15), 1-20.

MEB[Milli Eğitim Bakanlığı]. (2005). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı]. (2018a). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı]. (2018b). *Fen bilimleri dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB[Milli Eğitim Bakanlığı]. (2024a). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

MEB [Milli Eğitim Bakanlığı]. (2024b). *Fen bilimleri dersi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı.

Metin, O. & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>

Mercan, Y. (2016). Açlık ve yoksulluk. F. Aydın (Ed.). *Günümüz dünya sorunları* (ss.508-516). Pegem Akademi.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. New York: Sage.

Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (Seventh Ed.). Essex: Pearson Education Limited.

- Ol, C., Yılmaz, F., Demirezer, H., Polat, M., Akpınar, M., Evin, Ö., Çelebi, T., Yabansu, Y. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 5.sınıf ders kitabı* (1. Kitap). Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oxley, L. & Morris, P. (2013). Global citizenship: A typology for distinguishing its multiple conceptions. *British Journal of Educational Studies*, 61(3), 301–325. <https://doi.org/10.1080/00071005.2013.798393>
- Önger, S. & Duman, S. (2024). 2018, 2023 ve 2024 sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 1308-1339. <https://doi.org/10.51460/baebd.1450941>
- Özcan, E. (2006). Sel olayı ve Türkiye. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 35-50.
- Özcan, S. (2001). İstatistiksel proses kontrol tekniklerinden pareto analizi ve çimento sanayinde bir uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve Bilimler Dergisi*, 2(2), 151-174.
- Özensoy, A. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 7.sınıf ders kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı
- Özey, R. (2013). Yer in yapısı ile ilgili sorunlar. *Günümüz dünya sorunları* (6. Baskı) içinde (ss.17-40). Aktif Yayınları.
- Özgüvenç, D. (2011). *Kalite problemlerinin sınıflandırılmasında çok kriterli pareto analizi* (Yayın no. 310577) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özmen, F. (2024). *Sosyal bilgiler dersinde web 2.0 destekli kavram öğretiminin küresel sorunlar ile ilgili kavramları öğrenme üzerindeki etkisi* (Yayın no. 863614) [Doktora Tezi, Giresun Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Öztaş, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde filmlerin kullanılması. M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (4. Baskı) içinde (ss.342-358). Pegem Akademi.
- Palaz, T. (2017). *Sosyal bilgiler eğitiminde küresel sorunlar ve öğretimi* (Yayın no. 486049) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Palaz, T. & Akbaba, B. (2018). Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler eğitiminde küresel sorunlar ve öğretimi. *TurkishStudies*, 13(27), 1213-1246. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>
- Parıldar, H. (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 19-26.
- Polatcan, M. & Kılınç, A. Ç. (2018). Fenomenoloji ve araştırmalarda fenomenolojik yöntem. K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Ed.). *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (ss.391-408). Pegem Akademi.
- Sağlam, M., Vural, L. & Akdeniz, C. (2011). Küreselleşmenin Türkiye’deki ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarında görülen yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(35), 1-15.
- Salman, Y. M. (2020). Nitel araştırmalarda e-görüşme tekniği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 183-197. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.556296>
- Segal, U. (2019). Globalization, migration, and ethnicity. *PublicHealth*, 172, 135-142. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2019.04.011>
- Sert, A. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi ile incelenmesi* (Yayın no. 689110) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Siiba, A., Kangmennaang, J., Baatiema, L., & Luginaah, I. (2024). The relationship between climate change, globalization and non-communicable diseases in Africa: A systematic review. *PLOS ONE*, 19(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0297393>
- Sözcü, U. (2019). Afet yönetimi. U. Sözcü (Ed.). *Doğal afetler ve doğal afet okuryazarlığı* (2. Baskı) içinde (ss. 59- 65). Pegem Akademi.
- Sülün, Y. & Sülün, S. (2009). İnsan ve çevre. M. Aydoğdu & K. Gezer (Ed.). *Çevre bilimi* (4. Baskı) içinde (ss. 112-124). Anı Yayıncılık.
- Şahin, B. (2016). *Küresel bir sorun: su kıtlığı ve sanal su ticareti* (Yayın no.423281) [Yüksek Lisans, Hitit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Şahin, L. (2024). *Veri madenciliği yöntemleri kullanılarak su kirliliğinde bulanıklık parametresinin tahmin edilmesi: Sinop ili örneği* (Yayın no. 875199) [Yüksek Lisans Tezi, Sinop Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Talas, M.& Kaya, Y. (2007). Küreselleşmenin kültürel sonuçları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 22, 149-62.
- Topçu, E.& Kaymakçı, S. (2016). Sosyal bilgiler eğitimi ve uluslar arası ilişkiler. R. Turan& T. Yıldırım (Ed.). *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (ss.209-257). Anı Yayıncılık
- Tutucu, M. (2024). Tarihsel süreçte küreselleşmenin gelişimi ve gelir dağılımı ile ilişkisi. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 71-91.
- URL-1. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/dunya-liderleri-kuresel-sorunlari-gorusmek-icin-bmde-bulusuyor-272103.html> adresinden erişilmiştir.
- Ünsal, S. (2018). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin statüsüne ilişkin bir pareto analizi. *Özgün Araştırma Dergisi*, 8(2) , 111-130. <https://doi.org/10.19126/suje.379040>
- Varlık, A. (2013). Savaşı tanımlamak: Terminolojik bir yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 114 – 129.
- Varol, N., Selimoğlu, E.,& Gültekin, T. (2019). Anadolu’da iklime bağlılık afeti ve risk yönetimi. *Antropoloji Dergisi*, (37), 81-87. <https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.539216>
- Yaşar, Ş.& Gültekin, M. (2015).Sosyal bilgiler öğretiminde araç gereç kullanımı. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (3. Baskı) içinden (ss.309-342). Pegem Akademi.
- Yenal, S. (2020). Savaş kavramının dönüşümü: 1. ve 2. Körfez Savaşı örneğinde hibrit savaşların incelenmesi. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*,30(1), 85-110.
- Yıldırım, A. (2019). Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33.
- Yıldırım, H. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: Çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Uluslararası Türk ve Türk Dilleri Edebiyatları ve Tarih Dergisi*, 9(2), 1685-1704.

- Yiğit, G. (2016). Sağlık Sorunları. F. Aydın(Ed.). *Günümüz dünya sorunları içinde* (ss. 362-407). Pegem Akademi.
- Yiğit, K. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin küresel sorunlara ilişkin görüşleri* (Yayın no. 551965) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Zencirkıran, M. (2001). Küreselleşme: Sorunlar ve çözüm önerileri. *SGUC TheJournal of IndustrialRelationsand Human Resources*, 3(1).
- Zing, Y. (2019). *Eğitsel oyunlara dayalı sosyal bilgiler öğretiminde ilkokul öğrencilerinin küresel vatandaşlığa ilişkin algı ve görüşleri* (589662) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

EK-1. Veri Toplama Aracı

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler bu form sizlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan küresel sorunların oluşum nedenlerine yönelik görüşlerinizi almak için oluşturulmuştur. Vereceğiniz samimi cevaplar için teşekkür ederim. Çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına bağlıdır.

1.BÖLÜM

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyor musunuz?

Evet () Hayır ()

Cinsiyetiniz:

Kız () Erkek ()

Sınıf Düzeyiniz:

5.Sınıf () 6.Sınıf () 7.Sınıf () 8.Sınıf ()

2.BÖLÜM

Görüşme Soruları

DÜNYA LİDERLERİ KÜRESEL SORUNLARI GÖRÜŞMEK İÇİN BM'DE BULUŞUYOR

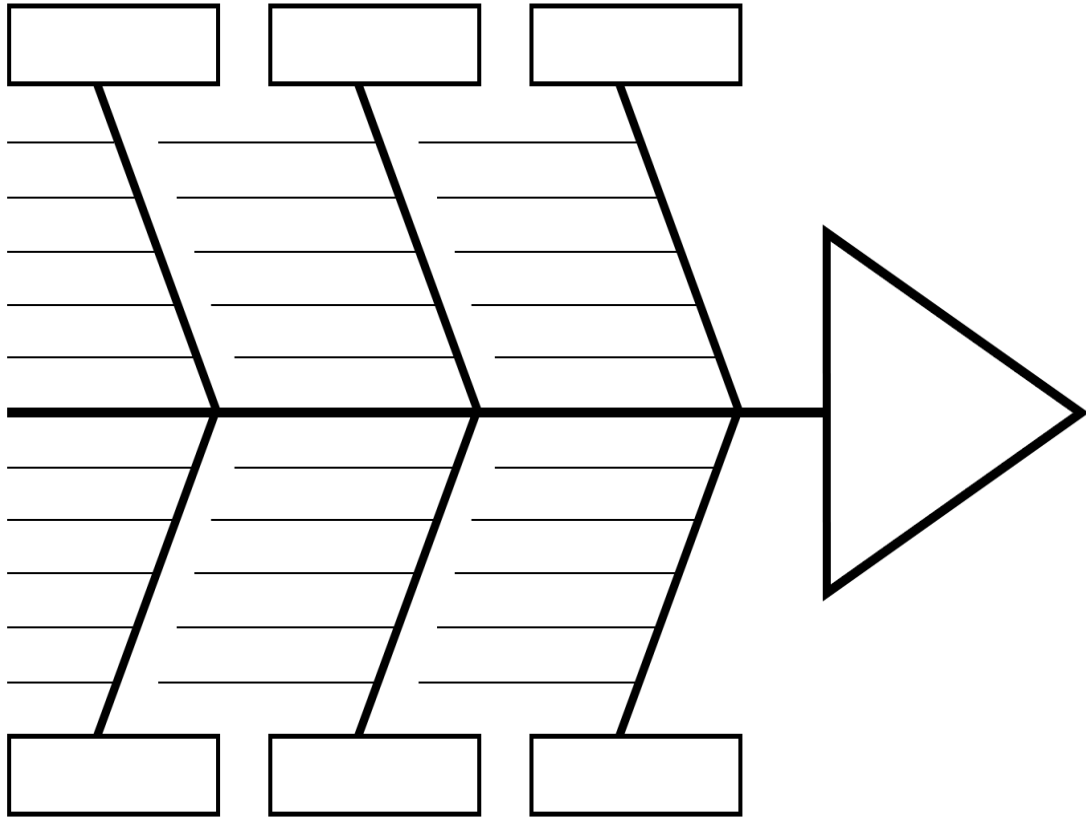
Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurul görüşmeleri, dünya liderlerini gelecek hafta New York'ta bir araya getirecek.

TRT-Haber

1.Yukarıda yer alan haberlerden de anlaşılabileceği gibi küresel sorunlar dünyadaki birçok farklı ülkeyi ilgilendiren sorunlardır. Bu doğrultuda küresel sorun olarak ele alınabilecek olaylar hangileridir?

2.İçinde yaşadığımız dünyayı/insanlığı ilgilendiren küresel sorunların ortaya çıkmasında etkili olan sebepler nelerdir? Küresel sorunların nedenlerini ana nedenler ve alt nedenler bağlamında ele alarak açıklayınız. Not: Araştırmacı öğrenci görüşlerini aşağıdaki balık kılıcığını kullanarak değerlendirecektir.

Küresel sorunlar

3.Küresel sorunların hangisi veya hangileri özellikle sizin hayatınızı etkilemektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

4.Küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklar nelerdir?

5.Küresel sorunlara karşı nasıl tepkiler verdiğinizi veya vereceğinizi gerekçeleriyle birlikte açıklayınız?

6.Küresel sorunların çözümünde kimlere ne gibi görevler düşmektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

EK-2. Veli İzin Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “*ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN PARETO ANALİZİ YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ*” adıyla, 06.05.2024-19.05.2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşlerini incelemektir.

Araştırma Uygulaması: Görüşme (yazılı veya sözlü) şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Esra ÇİFTÇİOĞLU

İletişim bilgileri : [REDACTED]

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-3. Öğrenci Katılım Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, “Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi” adıyla, Esra Çiftçiöğlu tarafından 06.05.2024-19.05.2024 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşlerini incelemektir.

Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel araştırma ☒ Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Artvin-Merkez [REDACTED] Ortaokulları, idarenin uygun gördüğü yer ve zamanlar.

Araştırma Uygulaması: ☐ Anket ☒ Görüşme
☐ Gözlem ☐ O.....

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Esra ÇİFTÇİÖĞLU

İletişim Bilgileri : [REDACTED]

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-4. Öğrenci Görsel –İşitsel Kayıt ve Mülakat Onay Formu

GÖRSEL-İŞİTSEL KAYIT VE MÜLAKAT ONAY FORMU

“Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi” başlıklı bu çalışma ortaokul öğrencilerinin küresel sorunlara yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır. Çalışma sürecinde karşılıklı görüşme veya videolu konferans yöntemleriyle ses kaydı veya yazılı not tutma yöntemiyle veri toplanması planlanmaktadır. Katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı bu araştırma kapsamında elde edilecek bütün veriler sadece bu bilimsel çalışma kapsamında ve belirleyeceğimiz sınırlar dahilinde kullanılacaktır.

Mülakat ortalama (7) dakika sürmektedir. Mülakat katılımcı olarak sizlerin uygun bulduğunuz zamanda ve mekânda gerçekleştirilecek olup zamanı size ayrıca bildirilecektir. Mülakat esnasında vereceğiniz bilgiler tamamen gizli tutulacak ve isminiz konuyla ilgili yapılacak yayım ve raporlarda siz bu konuda özellikle bir izin vermediğiniz sürece belirtilmeyecektir. Mülakat sesli veya yazılı kayda alınacak ve mülakat esnasında gerekli notlar alınacaktır. Mülakat sırasında herhangi bir soruya cevap vermeyebilir veya mülakatı istediğiniz anda herhangi bir gerekçe göstermeden sonlandırabilirsiniz. Araştırmadan çekildiğiniz takdirde, bu durumun size dair hiçbir olumsuz sonucu olmayacaktır.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sorumlu araştırmacıdan yardım isteyebilirsiniz. Çalışma bittikten sonra da bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Bu formu imzalayarak çalışmaya gönüllü olarak katılacağınızı onaylamış olacaksınız. Bu onay formunun kopyası muhafaza edebilmeniz maksadıyla size de verilecektir.

Saygılarımızla.

Sorumlu Araştırmacı	<i>Dr. Öğr. Üyesi Arcan AYDEMİR</i>
Araştırmacı	<i>Esra ÇİFTÇİOĞLU</i>
İletişim Bilgileri	<i>Arvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 04662151000/2368</i>

İmza

.../.../20...

Katılımcı Adı SOYADI

EK-5. Öğrenci Görüşlerinden Örnek Kesitler

EK 1. VERİ TOPLAMA ARACI

ACIKLAMA: Sevgili öğrenciler bu form stizlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan küresel sorunların oluşum nedenlerine yönelik görüşlerinizi almak için oluşturulmuştur. Verdiğiniz samimi cevaplar için teşekkür ederim. Çalışmaya katılmanızın gönüllülüğü esasına bağlıdır.

1.BÖLÜM

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyormusunuz?

Evet (✓) Hayır ()

Cinsiyetiniz:

Kız (✓) Erkek ()

Sınıf Düzeyiniz:

5.Sınıf (✓) 6.Sınıf () 7.Sınıf () 8.Sınıf ()

2.BÖLÜM

Görüşme Soruları

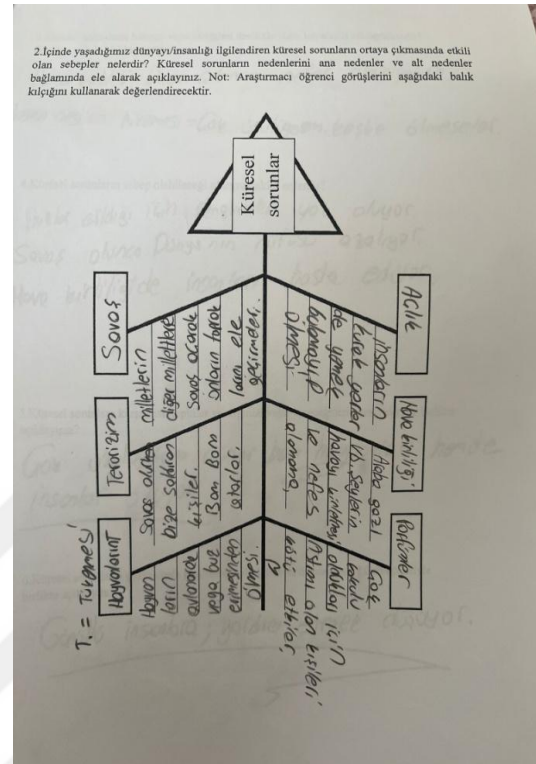
**DÜNYA LİDERLERİ KÜRESEL
SORUNLARI GÖRÜŞMEK İÇİN BM'DE
BULUŞUYOR**

Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurul görüşmeleri, dünya liderlerini gelecek hafta New York'ta bir araya getirecek.

TRT-Haber

1. Yukarıda yer alan haberlerden de anlaşılabilceği gibi küresel sorunlar dünyadaki birçok farklı ülkeyi ilgilendiren sorunlardır. Bu doğrultuda küresel sorun olarak ele alınabilecek olaylar hangileridir?

*Savaş - Korkaklık - terörizim - Hayatların neshinin tükenmesi -
azlık - kirli dünya - Hava kirliliği - Hava kirliliği - su
kirliliği - omor yangınları - doğal afet*

3. Küresel sorunların hangisi veya hangileri özellikle sizin hayatınızı etkilemektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

Hava kirliliği = Dışarı çıkınca nefes alamıyorum.
Hayvan neslinin tükenmesi = Gök üzüldüm. Keşke ölmeseler.

4. Küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklar nelerdir?

Dünya eridiği için Penguenler yok oluyor.
Savaş olursa Dünya'nın nüfusu azalıyor.
Hava kirliliğinde insanlar hasta ediyor.

5. Küresel sorunlara karşı nasıl tepkiler verdiğinizi veya vereceğinizi gerekçeleriyle birlikte açıklayınız?

Gök üzüldüm çünkü ben hayvanlar hemde insanlar oluyorum.

6. Küresel sorunların çözümünde kimlere ne gibi görevler düşmektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

Genelli insanlara; yardım etmek diyor.

EK 1. VERİ TOPLAMA ARACI

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler bu form sizlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan küresel sorunların oluşum nedenlerine yönelik görüşlerinizi almak için oluşturulmuştur. Vereceğiniz samimi cevaplar için teşekkür ederim. Çalışmaya katılmanızın gönüllülüğüne esasına bağlıdır.

1.BÖLÜM
Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyor musunuz?
Evet ☒ Hayır ()
Cinsiyetiniz:
Kız ☒ Erkek ()
Sınıf Düzeyiniz:
5.Sınıf () 6.Sınıf () 7.Sınıf ☒ 8.Sınıf ()

2.BÖLÜM
Görüşme Soruları

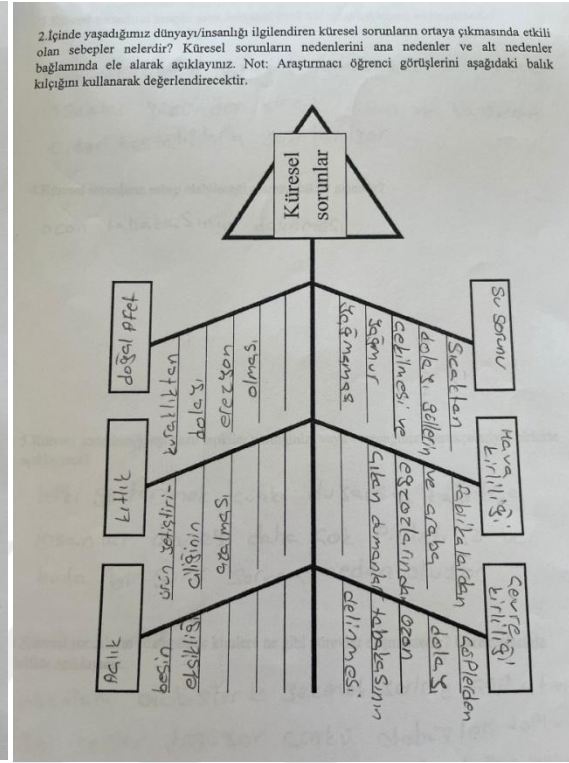
DÜNYA LİDERLERİ KÜRESEL SORUNLARI GÖRÜŞMEK İÇİN BM'DE BULUŞUYOR

Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurul görüşmeleri, dünya liderlerini gelecek hafta New York'ta bir araya getirecek.

TRT-Haber

1.Yukarıda yer alan haberlerden de anlaşılabilceği gibi küresel sorunlar dünyadaki birçok farklı ülkeyi ilgilendiren sorunlardır. Bu doğrultuda küresel sorun olarak ele alınabilecek olaylar hangileridir?

Savaşlar, açlık, kıtlık, küresel ısınma

3.Küresel sorunların hangisi veya hangileri özellikle sizin hayatınızı etkilemektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

hava ve çevre kirliliği çünkü bazı bilinçsiz insanlar gözünden birçok insan ve hayvan ciddi hastalıklara kapılıyor

4.Küresel sorunların sebep olabileceği olumsuzluklar nelerdir?

ozon tabakasının delinmesi

5.Küresel sorunlara karşı nasıl tepkiler verdiğinizizi veya vereceğinizi gerekçeleriyle birlikte açıklayınız?

tepki göstermek çünkü duşarsız kaldıkça insanlar çevresini daha çok pislettiği ve buda bir sürü soruna neden oluyor

6.Küresel sorunların çözümünde kimlere ne gibi görevler düşmektedir? Gerekçeleriyle birlikte açıklayınız.

insanlara otobüslerle sezmek, yerlere çöp atmamak gibi şeyler düşüyor çünkü otobüsler toplu taşıma araçları olduğu için kişisel araba kullanımlarını azaltacak ve havaya çok az dumanı daha az salınacak. çöpler ise daha çok fazla pislettiği için bazı hayvanların ölümüne sebep oluyor jada bazı orman yangınları sebep oluyor

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

Esra ÇİFTÇİOĞLU_Son Benzerlik Sonuc Raporu			
ORJİNALLIK RAPORU			
% 7	% 6	% 5	% 3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
BİRİNCİL KAYNAKLAR			
1	Submitted to Artvin Āoruh Āniversitesi Öğrenci Ödevi		% 1
2	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı		% 1
3	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı		% 1
4	Kaya, Ecren. "Ortaokul Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerinin Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşlerinin Pareto Analizi ile Değerlendirilmesi.", Kirsehir Ahi Evran University (Turkey) Yayın		<% 1
5	Submitted to Istanbul Kultur University Öğrenci Ödevi		<% 1
6	Altay, Sümeyye. "Alternatif Eğitim Yaklaşımlarının 2013 Okul Öncesi Eğitim Programına Yansımaları: Çoklu Durum Çalışması", Balikesir University (Turkey), 2024 Yayın		<% 1
search.trdizin.gov.tr			

ETİK KURUL İZİN YAZISI

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-19227540-302.08.01-132569
Konu : Kurul Kararı (Arcan AYDEMİR ve Esra
ÇİFTÇİOĞLU)

19.04.2024

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 27.03.2024 tarih ve 130931 sayılı yazınız

Enstitümüz Sosyal Bilimler Eğitimi Programı Tezli Yüksek Lisans 231628006 numaralı öğrencisi Esra ÇİFTÇİOĞLU'nun "*Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi*" başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 15 Nisan 2024 tarihinde yapmış olduğu toplantısında incelenmiş olup, oybirliği ile etik açıdan uygun bulunduğu bildirilmiştir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ
Enstitü Müdürü

Ek-Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Kararı (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSE4A1V722* Pin Kodu :41822

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/artvin-coruh-universitesi-ebys>

Adres:Seyitler Yerleşkesi 08000 ARTVİN
Telefon:0 466 2151030 Faks:0 466 2151031
e-Posta:lee@artvin.edu.tr Web: <http://be.artvin.edu.tr/>
Kep Adresi:artvincoruhuni@hs01.kep.tr

Bilgi için: Dilek ÇAKIL
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 1705

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2024-132330

T.C.
ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı :E-18457941-050.99-132330
Konu :Kurul Kararı (Arcan AYDEMİR ve Esra
ÇİFTÇİOĞLU)

16.04.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 27.03.2024 tarihli ve E-130951 sayılı yazınız.

Kurulumuzun 11 Mart 2024 tarihli toplantısında incelenerek "Başvuruda Düzeltme Yapılması" yönünde karar alınan ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra süresi içinde tekrar başvurusu yapılan Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Arcan AYDEMİR'in tez danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Esra ÇİFTÇİOĞLU'na ait "Ortaokul Öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi" başlıklı çalışma Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 15 Nisan 2024 tarihinde yapmış olduğu toplantısında incelenmiş olup, çalışma bilim ve araştırma etiği açısından oybirliği ile uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Atakan ÖZTÜRK
Kurul Başkanı

Mevcut Elektronik İmzalar

ATAKAN ÖZTÜRK (Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu - Kurul Başkanı) 16.04.2024 17:46

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BS44AHN7K2* Pin Kodu :42152
Telefon: +90 466 215 10 00
e-Posta: artvincoruh@artvin.edu.tr Web: http://www.artvin.edu.tr/
Kep Adresi: artvincoruh@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/artvin-coruh-universitesi-ebys>

Büğü için: Elif IŞIK PAÇACIOĞLU
(Necmiye MAZLUM Vekaletiyle)
Unvanı: Sekreter V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

KURUM İZİN YAZILARI

	T.C. ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü	
Sayı : E-19227540-302.08.01-134905		10.05.2024
Konu : Araştırma İzini (Esra ÇİFTÇİOĞLU)		
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA		
Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı 231628006 numaralı öğrencimiz Esra ÇİFTÇİOĞLU'nun "Ortaokul öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi" başlıklı tez araştırması kapsamında gerekli yasal izinin onay yazısı yazımız ekinde gönderilmiştir.		
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.		
Prof. Dr. Mustafa Çağatay KORKMAZ Enstitü Müdürü		
Ek:		
1- İzin Onay yazısı (1 sayfa)		
2- Olur yazısı (1 sayfa)		
Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.		
Belge Doğrulama Kodu : *BSU4ZLBFM3* Pın Kodu : 06072	Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/artvin-coruh-universitesi-ebys	Bilgi için: İbrahim Edibali ATALAY
Adres: Seyitler Yeri 08000 ARTVİN	Telefon: 0 466 2151030 Faks: 0 466 2151031	Unvanı: Öğretim Görevlisi
e-Posta: lee@artvin.edu.tr Web: http://fde.artvin.edu.tr/	Kep Adresi: artvincoruhumi@hs01.kep.tr	Tel No: 1707

T.C.
ARTVİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-79143383-605.01-101786206
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi
(Esra ÇİFTÇİOĞLU)

Ek-2
07.05.2024

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğünün 03.05.2024 tarih ve 101526657 sayılı yazısı.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu genelgesi.

Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Esra ÇİFTÇİOĞLU'nun "Ortaokul öğrencilerinin Küresel Sorunlara Yönelik Görüşlerinin Pareto Analizi Yöntemiyle İncelenmesi " konulu başlıklı araştırmanın Artvin merkezdeki Ortaokul Müdürlüklerinde öğrenim gören öğrencilerine uygulama isteği ilgi (a) yazı ile Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Araştırma izni, ilgi (b) genelge doğrultusunda incelenmiş olup Artvin merkezdeki Ortaokul Müdürlüklerinde öğrenim gören öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür. Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Zeliha GÜNEY
Müdür a.
Şube Müdürü

OLUR

Fahri ACAR
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : DERE MAH. ŞEHİT ÖMER ZEKI VARAN SK. NO:35 İÇ KAPI

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

NO: 101 MERKEZ / ARTVIN

Bilgi için: M.YILDIRIM

Telefon No : 0 (466) 280 98 00

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

E-Posta: artvinmem@meb.gov.tr

İnternet Adresi: <http://Artvin.meb.gov.tr>

Faks: 4662809839

Kep Adresi : meb@ihis01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f2b0-c4fe-39e0-adaa-bc3b kodu ile teyit edilebilir.